

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Εγκληματολογικές και Ποινικές Προσεγγίσεις της
Διαφθοράς, του Οικονομικού και του Οργανωμένου
Εγκλήματος

Διπλωματική Εργασία

«Το Ντόπινγκ ως διαχρονικό φαινόμενο διαφθοράς στον αθλητισμό: ο ρόλος
του οργανωμένου εγκλήματος»

Ιωάννα Ευθυμία Σταματοπούλου

Επιβλέπων καθηγητής: Ουίλλιαμ Αλοσκόφης

Αθήνα, Ιανουάριος 2025

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Το Ντόπινγκ ως διαχρονικό φαινόμενο διαφθοράς στον αθλητισμό: ο ρόλος
του οργανωμένου εγκλήματος»

Ιωάννα Ευθυμία Σταματοπούλου

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Ουίλλιαμ Αλοσκόφης

Μέλος Σ.Ε.Π. – Ε.Α.Π.

Συν Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Άννα Κασάπογλου

Μέλος Σ.Ε.Π. – Ε.Α.Π.

Αθήνα, Ιανουάριος 2025

«Σε όσους πίστεψαν σε μένα...»

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Ουίλλιαμ Αλοσκόφη για την εξαιρετική καθοδήγηση του και συνεργασία κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας μου. Επίσης, ευχαριστώ θερμά την συν επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κ. Άννα Κασάπογλου για τις πολύτιμες συμβουλές και την υποστήριξη της.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει σκοπό να αναδείξει το ντόπινγκ ως φαινόμενο διαφθοράς στα πλαίσια του αθλητισμού και τον ρόλο του οργανωμένου εγκλήματος. Αρχικά στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται η έννοια της διαφθοράς, του οργανωμένου εγκλήματος, η συσχέτισή τους, καθώς και η θεωρητική-εγκληματολογική προσέγγιση τους.

Στη συνέχεια ακολουθεί το κεφάλαιο που αναφέρεται στην εννοιολογική προσέγγιση της διαφθοράς στον αθλητισμό και στις μορφές της, ενώ στο τρίτο κεφάλαιο η έννοια και ο ορισμός του ντόπινγκ, οι αιτίες εμφάνισής και η θεωρητική του ανάλυσή.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά για τη διείσδυση του οργανωμένου εγκλήματος στο χώρο του αθλητισμού, τη μαύρη αγορά και το δίκτυο προμηθευτών προϊόντων ντόπινγκ. Οι υποθέσεις ντόπινγκ στο πέμπτο κεφάλαιο, αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα του προβλήματος και παράλληλα η εγκληματολογική προσέγγιση των περιπτώσεων αναλύει τέτοιου είδους συμπεριφορές.

Στο επόμενο κεφάλαιο η εργασία επικεντρώνεται στις πολιτικές αντιμετώπισης του ντόπινγκ, στην ανάγκη αντιμετώπισης του φαινομένου μέσω διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών και την εφαρμογή κανόνων και ποινών καταπολέμησης του, ενώ συγχρόνως αναλύεται η ριζοσπαστική ιδέα νομιμοποίησης των αναβολικών ουσιών.

Τέλος στο έβδομο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα συμπεράσματα, στους προβληματισμούς, στις διαπιστώσεις και στις προτάσεις που θα μπορούσαν να συμβάλουν στον περιορισμό του ντόπινγκ, της διαφθοράς και της εμπλοκής του οργανωμένου εγκλήματος στον αθλητισμό.

Λέξεις-Κλειδιά:

Διαφθορά, οργανωμένο έγκλημα, αθλητισμός, ντόπινγκ

Abstract

The present study aims to highlight doping as a phenomenon of corruption within the context of sports and the role of organized crime. Initially, in the first chapter, the concepts of corruption and organized crime are analyzed, their interrelation, as well as their theoretical-criminological approach.

Next follows the chapter that refers to the conceptual approach to corruption in sports and its forms, while the third chapter focuses on the concept and definition of doping, the causes of its emergence, and its theoretical analysis.

In the fourth chapter, reference is made to the infiltration of organized crime into the field of sports, the black market, and the supply network for doping products. The doping cases presented in the fifth chapter highlight the complexity of the problem, while the criminological approach to these cases analyzes such behaviors.

In the following chapter, the study focuses on anti-doping policies, the need to address the phenomenon through international and European organizations, and the implementation of rules and penalties to combat it, while simultaneously analyzing the radical idea of legalizing anabolic substances.

Finally, in the seventh chapter, reference is made to the conclusions, concerns, findings, and proposals that could contribute to limiting doping, corruption, and the involvement of organized crime in sports.

Keywords:

Corruption, organized crime, sports, doping

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	v
Περίληψη	vi
Abstract	vii
Περιεχόμενα	viii
Εισαγωγή.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : Η διαφθορά και το Οργανωμένο Έγκλημα	2
1.1. Η έννοια της διαφθοράς	2
1.2. Θεωρήσεις περί εγκληματοποίησης της διαφθοράς.....	4
1.3. Η έννοια του Οργανωμένου Εγκλήματος	6
1.4. Θεωρήσεις περί Οργανωμένου Εγκλήματος	8
1.5. Συσχέτιση διαφθοράς - Οργανωμένου Εγκλήματος	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η διαφθορά στον αθλητισμό.....	12
2.1. Εννοιολογική προσέγγιση της διαφθοράς στον αθλητισμό	12
2.2. Μορφές διαφθοράς στον αθλητισμό	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : Το Ντόπινγκ.....	17
3.1. Η έννοια του Ντόπινγκ.....	17
3.2. Εξέλιξη και ορισμός.....	18
3.3. Αιτίες εμφάνισης του ντόπινγκ.....	20
3.4. Θεωρητική προσέγγιση	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Οργανωμένο έγκλημα και Ντόπινγκ	26
4.1. Ο ευάλωτος χώρος του αθλητισμού	26
4.2. Η «μαύρη αγορά» των αναβολικών	29
4.3. Το δίκτυο των παράνομων προμηθευτών.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Υποθέσεις ντόπινγκ.....	34
5.1. Σκάνδαλο BALCO	34
5.2. Marion Jones	35
5.3. Κεντέρης, Θάνου, Τζέκος.....	36
5.4. Lamine Diack.....	37
5.5. Κυκλώματα διακίνησης αναβολικών ουσιών.....	38
5.6. Εγκληματολογική προσέγγιση υποθέσεων.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: Πολιτική κατά του ντόπινγκ	41
6.1. Ανάγκη αντιμετώπισης του ντόπινγκ	41

6.2. Το πνεύμα του «καθαρού» αθλητισμού και η «γέννηση» της πολιτικής αντί-ντόπινγκ .	42
6.3. Παγκόσμιος Κώδικας Αντί-Ντόπινγκ (WADC)	44
6.4. Διεθνής Σύμβαση κατά του ντόπινγκ στον αθλητισμό (UNESCO).....	46
6.5. Λευκή Βίβλος (Ευρωπαϊκή Επιτροπή)	47
6.6. Αποτροπή ή πρόληψη;	48
6.7. Η ριζοσπαστική ιδέα της νομιμοποίησης και ο εκφραστής της Julian Savulescu ...	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο: Συμπεράσματα.....	53
Βιβλιογραφία	58

Εισαγωγή

Η διαφθορά έχει καθιερωθεί ως ένα πολυσύνθετο, φθοροποιό και διαχρονικό φαινόμενο, το οποίο έχει εισχωρήσει σε όλους τους τομείς της κοινωνίας. Από την οικονομία και τις επιχειρήσεις, την πολιτική, τη διοίκηση, ακόμα και τους ελεγκτικούς μηχανισμούς της δικαιοσύνης και της αστυνομίας. Λόγω της πολυδιάστατης φύσης της, η διαφθορά εμφανίζεται με πολλαπλές μορφές, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για δραστηριότητες που καταλήγουν σε παράνομο κέρδος και για το λόγο αυτό έχει άμεση σχέση με το οργανωμένο έγκλημα.

Ο αθλητισμός ως σημαντικός τομέας της κοινωνίας και ως μια σύγχρονη παγκόσμια αγορά που ακολουθεί τους όρους της οικονομίας, είναι αναπόφευκτο να καταφέρει να μείνει άθικτος από τη ισχυρή διείσδυση της διαφθοράς και τις μεθόδους της όπως δωροδοκία, χειραγώγηση αγώνων, ντόπινγκ. Πρώτιστα το ντόπινγκ αποτελεί κοινό τομέα διασταύρωσης της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος με τη διακίνηση παρανόμων ουσιών μέσω του δικτύου «μαύρης αγοράς».

Με κύριο στόχο τη μέγιστη οικονομική κερδοφορία μέσω της αλλοίωσης του αγωνιστικού αποτελέσματος και με την παράλληλη εκμετάλλευση της επιθυμίας των αθλητών για νίκη και απόκτηση οικονομικών κερδών, δημιουργείται αδιάλειπτη ζήτηση αναβολικών ουσιών.

Η χρήση προϊόντων ντόπινγκ καθώς και η εμπλοκή του οργανωμένου εγκλήματος στη διακίνησή τους, έχει απασχολήσει την αθλητική κοινότητα σε εθνικό και διεθνικό επίπεδο αρκετές δεκαετίες. Η απάντηση προσπαθεί να δοθεί μέσω αυστηρού κανονιστικού πλαισίου και τιμωριών των εμπλεκομένων, κατά κύριο λόγο, ελίτ αθλητών, αν και η διάδοση χρήσης αναβολικών ουσιών έχει επεκταθεί στο ευρύ κοινό, καθώς η προμήθεια τους πραγματοποιείται με πολλούς και εύκολους τρόπους.

Ωστόσο η αυστηρότητα και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας κανόνων και ποινών δεν έχουν αποδώσει τα μέγιστα στην καταπολέμηση του φαινομένου. Προκειμένου να υπάρξει ουσιαστική και ολιστική αντιμετώπιση του ντόπινγκ, η αθλητική κοινότητα οφείλει να ακολουθήσει εκτός των αποτρεπτικών τακτικών και μέτρα πρόληψης που να δημιουργήσουν τις απαραίτητες συνθήκες καλλιέργειας μια νέας κουλτούρας με σεβασμό στις αξίες που πρεσβεύει ο αθλητισμός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : Η διαφθορά και το Οργανωμένο Έγκλημα

1.1. Η έννοια της διαφθοράς

Η διαφθορά έχει συσχετιστεί με την πρώτη εμφάνιση και ίδρυση της οργανωμένης κοινωνίας, τη δημιουργία κοινωνικών κανόνων και τη σύσταση δημοσίων υπηρεσιών. Ωστόσο η ποινικοποίηση πράξεων διαφθοράς δεν υπήρξε σαφής, παρά μόνο ως ξεχωριστές και ατομικές έκνομες πράξεις όπως δωροδοκία, δωροληψία, κατάχρηση εξουσίας, άσκηση επιρροής, απιστία, δίχως να αναφέρεται ο όρος «εγκλήματα διαφθοράς» (Αλεξιάδης, 2011, σελ.261).

Στο προοίμιο του ν. 3560/2007, περιγράφεται η διαφθορά ως απειλή, η οποία υπονομεύει το ίδιο το κράτος, την έννοια της δημοκρατίας, τα δικαιώματα των πολιτών, την ισότιμη μεταχείριση, την κοινωνική ισορροπία, καθώς επίσης φαλκιδεύει την υγιή ανταγωνιστικότητα, εμποδίζει την οικονομική εξέλιξη και προκαλεί αποσταθεροποίηση των δημοκρατικών θεμελίων ενός κράτους δικαίου (Ν. 3560/2007).

Το φαινόμενο της διαφθοράς έχει συσχετιστεί με τον κρατικό μηχανισμό αλλά και τις δημόσιες υπηρεσίες του, αν και ερευνητικές εκδοχές τείνουν στη διάκριση δημόσιας και ιδιωτικής διαφθοράς, καθώς και στην προσπάθεια μιας ενιαίας θεώρησης του όρου (Λαμπροπούλου, 2015, σελ.130).

Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Ευρωπαϊκής Αστικής Σύμβασης κατά της διαφθοράς, καθώς και την κύρωσή της από τη χώρα μας με το ν. 2957/2001, δόθηκε ένας κοινά αποδεκτός ορισμός που αναφέρει τη διαφθορά ως «την απαίτηση, προσφορά, παροχή ή αποδοχή, αμέσως ή εμμέσως, δώρου ή οποιουδήποτε άλλου μη προσήκοντος ωφελήματος ή υπόσχεσης ενός τέτοιου ωφελήματος, που επηρεάζει την ορθή εκτέλεση καθήκοντος ή την απαιτούμενη συμπεριφορά του λήπτη του δώρου ή του μη προσήκοντος ωφελήματος ή της υπόσχεσης ενός τέτοιου ωφελήματος» (Ν. 2957/2001, άρθρο 2).

Θεωρητικά η προσέγγιση της έννοιας, βασίζεται στο διεφθαρμένο συναλλακτικό χαρακτήρα της πράξης και διακρίνεται σε ορισμένες μορφές. Τη διαφθορά διαπραγματεύσεως που αφορά την αμοιβαία συμφωνία μεταξύ δωρητή και δωροδοκούμενου, τη διαφορά εκβιασμού στην οποία το άτομο που δωροδοκείται γίνεται θύμα εκβιασμού, την αμυντική διαφθορά, όπου το άτομο εξαναγκάζεται να συμμετάσχει, τη διαφθορά επένδυσης, κατά την

οποία δεν υπάρχει άμεσο κέρδος, αλλά μελλοντικό κέρδος, τη διαφθορά νεποτισμού (οικογενειοκρατία), δηλαδή την τοποθέτηση μελών οικογένειας σε κυβερνητικές θέσεις, την υποστηρικτική διαφθορά, όπου διαπράττονται διεφθαρμένες πράξεις ώστε να προστατεύσουν την ήδη υπάρχουσα διαφθορά (Morris, 2011, p.11).

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί η διάκριση της διαφθοράς, με βάση τη ποσότητα και τη συχνότητα της παράνομης συναλλαγής, σε μεγάλη και μικρή διαφθορά. Στη μεγάλη διαφθορά, στην οποία συμπεριλαμβάνεται και η πολιτική διαφθορά, η συναλλαγή περιλαμβάνει μεγάλα χρηματικά ποσά και συνήθως εμπλεκόμενοι είναι υψηλόβαθμοι κρατικοί παράγοντες ή κυβερνητικά στελέχη (δημόσιος τομέας) και επιτυχημένοι επιχειρηματίες (ιδιωτικός τομέας). Εν αντιθέσει η μικρή διαφθορά αφορά μικρότερα ποσά κατά την συνδιαλλαγή, αλλά με μεγαλύτερη συχνότητα και εμπλέκονται απλοί υπάλληλοι ή πολίτες (Morris, 2011, p.11).

Η διαφθορά αποτελείται από ένα σύμπλεγμα άνομων πράξεων και αποκλίνουσας συμπεριφοράς, εμφανίζεται με διάφορες μορφές στους κόλπους μιας κοινωνίας, ενώ παράλληλα προσαρμόζεται στην εκάστοτε χρονική περίοδο και κοινωνικό – πολιτική αντίληψη (Λαμπροπούλου, 1994, σελ.115). Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η διαφθορά λειτουργεί ως τροχοπέδη στην ανάπτυξη του οικονομικού τομέα, καθώς πόροι και δημόσια κονδύλια γίνονται βορά παράνομων συνδιαλλαγών και υπόγειων συμφωνιών (προς εξυπηρέτηση έκνομων συμφερόντων), επιβαρύνοντας μακροπρόθεσμα τον κρατικό προϋπολογισμό εις βάρος των πολιτών (European Commission, 2017, σελ.1) .

Η αναφορά σε παράνομες συναλλαγές και υπόγειες συμφωνίες, καταλήγει στη διαπίστωση ότι η μυστικότητα είναι ένα απαραίτητο στοιχείο στο οποίο βασίζεται η διαφθορά. Οι εμπλεκόμενοι λειτουργούν με όρους αδιαφάνειας και αθεατότητας και για τον λόγο αυτό καθίστανται δισεπίλυτες τέτοιου είδους υποθέσεις. Ουσιαστικά δεν πραγματοποιείται εύκολα καταγγελία σε δραστηριότητες διαφθοράς, μιας και πρόκειται για ένα δίκτυο που βασίζεται σε στενές ανταλλακτικές σχέσεις, δεσμούς αλληλεγγύης με αμοιβαίο στόχο τον οικονομικό προσπορισμό, καθώς η άνομη ενέργεια συγκαλύπτει το (κοινό) εγκληματικό συμφέρον (Λαμπροπούλου, 2005, σελ.133).

Συνεπώς η διαφθορά βασίζεται τόσο στην ανεπαρκή ακεραιότητα δημοσίων λειτουργών ή κρατικών αξιωματούχων, οι οποίοι καπηλεύονται τόσο τον ρόλο τους έχοντας θέση ευθύνης ή εξουσίας, όσο και την άνομη συναλλακτική σχέση που δημιουργούν με άλλα άτομα, επιδιώκοντας ατομικά συμφέροντα.

Η κατάχρηση εξουσίας των ανωτέρω, με τη συμμετοχή τους σε παράνομες συνδιαλλαγές και «εξυπηρετήσεις» για ίδιο όφελος ουσιαστικά βλάπτει τον θεσμικό ρόλο που έχουν κληθεί να υπηρετήσουν, αλλά συγχρόνως αποκαλύπτει μια βασική προϋπόθεση εμφάνισης της διαφθοράς: τις πελατειακές σχέσεις, τις σχέσεις αλληλοεξυπηρέτησης, την παράνομή μεροληπτική συμπεριφορά και την αδιαφανή άσκηση των υπηρεσιακών καθηκόντων (Καλλίρης, 2016, σελ.814-815).

Ωστόσο παρατηρείται μια δυσχέρεια νομικού προσδιορισμού της διαφθοράς διότι υπάρχει ασάφεια του όρου, συν το γεγονός ότι περιλαμβάνει μια ευρεία γκάμα συμπεριφορών που άλλοτε τυποποιούνται ποινικά και άλλοτε όχι. Όπως ήδη αναφέρθηκε ως κυρίαρχο χαρακτηριστικό του φαινομένου διαφθοράς είναι οι πελατειακές σχέσεις, αλλά παραθέτονται και άλλες πηγές δημιουργίας του φαινομένου, όπως η ανεξέλεγκτη γραφειοκρατία, η έλλειψη ελεγκτικών μηχανισμών, η ευρύτατη πολυνομία ή η μη εφαρμόσιμη νομολογία, η μεροληπτική αξιολόγηση δημοσίων λειτουργιών (Ράικος, 2006, σελ.73).

Παρά το γεγονός ότι αναφέρεται ο όρος της διαφθοράς σε διατάξεις του ποινικού δικαίου, δεν τυποποιούνται οι εγκληματικές δραστηριότητες διαφθοράς, καθώς επίσης στερούνται συγκεκριμένης ομοιογένειας ενώ παράλληλα στην προσπάθεια ποινικής τυποποίησης αιωρείται ένας γενικός ορισμός πράξεων διαφθοράς και συγκεκριμενοποιείται η συμπεριφορά κατάχρησης εξουσίας με κατάληξη την ποινικοποίηση ενεργειών δωροδοκίας, δωροληψίας και γενικά οικονομικών εγκλημάτων (νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες κ.α.) (Ζιούβας, 2018, σελ.177-178).

1.2. Θεωρήσεις περί εγκληματοποίησης της διαφθοράς

Η άμεση συσχέτιση των πράξεων διαφθοράς με τα οικονομικά εγκλήματα είναι απόλυτα δικαιολογημένη καθώς σε ζητήματα διαφθοράς που είδαν το φως της δημοσιότητας, υπήρξε μεν τεράστιο οικονομικό κέρδος για τους εμπλεκόμενους, ζημία δε για τον δημόσιο τομέα και κατ επέκταση των ίδιων των πολιτών οι οποίοι επιβαρύνονται το δημοσιονομικό έλλειμμα.

Επιπλέον το προφίλ του εγκληματία προσαρμόζεται στα χαρακτηριστικά τόσο του διεφθαρμένου όσο και του διαφθορέα, όπου σύμφωνα με τον Sutherland είναι οι δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος δηλαδή εγκληματίες, οι οποίοι στο πλαίσιο των υπηρεσιακών ή επαγγελματικών τους αρμοδιοτήτων, χρησιμοποιούν έκνομες συνδιαλλαγές προκειμένου να

αποκομίσουν οικονομικό όφελος.

Πρόκειται για μία ιδιαίτερα προσωποπαγή προσέγγιση (διαφορικές συναναστροφές) του Sutherland όπου αναδεικνύει τους εγκληματίες ως άτομα υψηλού κύρους και ανώτερου οικονομικού status, τα οποία εμπλέκονται άμεσα σε εγκλήματα διαφθοράς και κατ'επέκταση σε οικονομικά εγκλήματα καθώς οι πράξεις διαφθοράς πλήττουν άμεσα τους όρους της νόμιμης οικονομίας (Καλλίρης, 2016, σελ.799). Με την διατύπωση των θέσεων του, αναλύει τη διαδικασία που ακολουθεί ένα άτομο και καταλήγει να διαπράττει το έγκλημα. Θεωρεί ότι σημαντική επιρροή ασκεί το κοινωνικό περιβάλλον εντός του οποίου έχει αναπτυχθεί ένα σύνολο κοινωνικών αξιών, η κανονικότητα του εγκλήματος και οι εκάστοτε συνθήκες που οδηγούν στη διάπραξη του (Βιδάλη, 2013, σελ.120), καθώς επίσης διαπιστώνει ότι η παραβατική συμπεριφορά μαθαίνεται, μέσα από τη κοινωνική συσχέτιση με παραβατικά άτομα, υιοθετώντας τον τρόπο δράσης τους και απορρίπτοντας κοινωνικούς κανόνες και ηθικές αξίες. Υποστηρίζει επίσης ότι εκτός από τη διαδικασία της μάθησης σημαντικό ρόλο παίζουν τα ατομικά κίνητρα που οδηγούν στην παραβίαση των νόμων και στην ανάπτυξη εγκληματικής δράσης, καθώς και τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την πραγματοποίηση της παρανομίας (Maloku, 2020, p.172-173).

Μία ακόμα θεωρία η οποία αναλύει την κατάληξη ενός ατόμου να διαφθαρεί και να προβεί σε εγκληματικές συμπεριφορές είναι η θεωρία της ανομίας του R. Merton. Σύμφωνα με αυτή, ο υποβιβασμός των νομικών κανόνων οφείλεται στην υπερεκτίμηση επίτευξης των κοινωνικό-οικονομικών στόχων που προσπαθεί να πετύχει με οποιονδήποτε τρόπο ένα άτομο, θέτοντας στο περιθώριο τους όρους της νομιμότητας. Πρόκειται για το αποτέλεσμα μιας ανισόρροπης σχέσης μεταξύ των διαμορφωμένων στόχων που θέτει μία κοινωνία και των νόμιμων μέσων που διαθέτει το άτομο για να τους πετύχει. Ο ίδιος επίσης υπογραμμίζει ότι οι όροι του καπιταλιστικού συστήματος, έχουν δημιουργήσει μία κοινωνία άπληστου καταναλωτισμού όπου κυριαρχεί η συνεχής επιθυμία συσσώρευσης κέρδους και εξουσίας, ακόμα και αν χρειαστούν παραβατικές μέθοδοι προς επίτευξή των στόχων αυτών (Βιδάλη, 2013, σελ.143-144).

Ο Merton θεωρεί ότι η ανισορροπία δημιουργεί μεταξύ στόχων και μέσων, μορφές αποκλίνουσας συμπεριφοράς, οι οποίες δεν είναι τυχαίες, αλλά επιμερίζονται σε όλες τις κοινωνικές τάξεις, με τρόπο που οι στόχοι μπορούν να επιτευχθούν εύκολα για ορισμένα κοινωνικά στρώματα και πιο δύσκολα για άλλα. Συνεπώς μεγαλύτερη τάση προς την εγκληματική συμπεριφορά έχουν τα άτομα που δεν έχουν πρόσβαση στα νόμιμα μέσα

επίτευξης των στόχων και στρέφονται σε εναλλακτικά και κυρίως παράνομα (Deflem, 2018, p.146).

Πολύ σημαντική προσέγγιση για την ανάλυση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς αποτελεί η θεωρία της ουδετεροποίησης ή εξουδετέρωσης των Sykes και Matza. Πρόκειται για τη θεωρία που αναλύει τις τεχνικές εξουδετέρωσης που χρησιμοποιεί ο δράστης προκειμένου να δικαιολογήσει τη παραβατική συμπεριφορά του και να εκλογικεύσει τις παράνομες πράξεις του. Ουσιαστικά πρόκειται για προσπάθεια ορθολογικής αιτιολόγησης των ίδιων των δραστών, ώστε να δημιουργήσουν ένα πλαίσιο αυτοπροστασίας μη κατηγορώντας τον εαυτό τους, αλλά και προστασίας από την κοινωνική κατακραυγή, λόγω της παρανομίας που διέπραξαν (Σωτηρόπουλος, 1985, σελ.58-59).

Σύμφωνα με τη θεωρία, οι τεχνικές εξουδετέρωσης που μειώνουν το αίσθημα ενοχής, κατατάσσονται σε πέντε κατηγορίες: 1) η άρνηση της ευθύνης, 2) η άρνηση της βλάβης, 3) η άρνηση του θύματος, 4) η κατηγορία κατά των κατηγορών και 5) η επίκληση ανώτερης αξίας. Σύμφωνα με τα παραπάνω ο δράστης απομακρύνει τον εαυτό του από την ενοχή και υποστηρίζει ότι τα κίνητρά του έχουν ηθική βάση, που προέρχεται από μία εσωτερική μορφή απενεχοποίησης θεωρώντας τις πράξεις του ως πράξεις υψηλού καθήκοντος (Sykes & Matza, 1957, 669).

1.3. Η έννοια του Οργανωμένου Εγκλήματος

Τα τελευταία χρόνια λόγω της αθρόας εξέλιξης του οργανωμένου εγκλήματος σε εθνικό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο, καταβάλλονται προσπάθειες για την ενίσχυση μεθόδων και τακτικών καταπολέμησής του. Η ανάπτυξη του δεν περιορίζεται σε εθνικά πλαίσια, αλλά διαθέτει παγκόσμιες διασυνδέσεις καθώς επίσης, χάρη στην ικανότητα προσαρμογής του σε όλες τις μεταβαλλόμενες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές συγκυρίες, παρουσιάζει ευελιξία και ακολουθεί τις νέες συνθήκες, δημιουργώντας τεράστια προβλήματα σε όλους τους υγιείς τομείς και κανόνες της κοινωνίας (Σταμούλη, 2016, σελ.1194).

Η διαχρονικότητα, η αδιάλειπτη εξέλιξη και οι διάφορες όψεις που εμφανίζει το οργανωμένο έγκλημα αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για τη δυσκολία θεμελίωσης ενός ολοκληρωμένου και με ακρίβεια ορισμού. Ο χαμαιλεοντισμός των εγκληματικών οργανώσεων στις εκάστοτε αλλαγές και συνθήκες που προκύπτουν στους κόλπους μιας

κοινωνίας, προκαλεί ρευστότητα στην εννοιολογική προσέγγιση του οργανωμένου εγκλήματος (Σταμούλη, 2016, σελ.1196).

Ως μια πρόταση δημιουργίας ολοκληρωμένου ορισμού του οργανωμένου εγκλήματος, αποτελεί η προσπάθεια μιας ειδικής μικτής επιτροπής εκπροσώπων της Δικαιοσύνης και της Αστυνομίας της Γερμανίας και αναφέρει ότι *οργανωμένο έγκλημα είναι η βασιζόμενη στην επιδίωξη κερδών και δύναμης προσχεδιασμένη διάπραξη εγκληματικών πράξεων, από τις οποίες η κάθε μία ή το σύνολό τους είναι ιδιαίτερης σπουδαιότητας, εφ' όσον διαπράττονται από περισσότερους των δύο δραστών οι οποίοι έχοντας καταναίμει μεταξύ τους σχετικούς εγκληματικούς ρόλους, συνεργάζονται προς διεκπεραίωση του σχεδίου τους για μεγάλο ή αόριστο χρονικό διάστημα, είτε χρησιμοποιώντας επαγγελματικές ή επιχειρηματικές δομές, είτε εφαρμόζοντας βία ή άλλα κατάλληλα προς εκφοβισμό μέσα, είτε ενεργώντας μέσω επιρροών που ασκούν στην πολιτική, στα ΜΜΕ, στην δημόσια διοίκηση, στη δικαιοσύνη ή στην οικονομία* (Ελληνική Εταιρία Ποινικού Δικαίου, 2000, σελ.75).

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω το οργανωμένο έγκλημα προσαρμόζεται σύμφωνα με τις κοινωνικές ιδιαιτερότητες καθώς και τις εκάστοτε πολιτικό-οικονομικές μεταβολές. Η ικανότητα προσαρμογής είναι τόσο ισχυρή, ώστε η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στο οργανωμένο έγκλημα και την υγιή οικονομία να χαρακτηρίζεται ως συμβιωτική, διαπίστωση που πραγματοποιείται από την έρευνα του Ruggiero, ο οποίος αναφέρει τον όρο «βρώμικη οικονομία», για να περιγράψει την εισχώρηση των εγκληματικών οργανώσεων στη νόμιμη οικονομία, καθώς θεωρεί ότι υπάρχουν κοινά οικονομικά συμφέροντα, καθιστώντας το οργανωμένο έγκλημα αναπόσπαστο μέρος της κοινωνίας (Σταμούλη, 2016, σελ.1200).

Ο Ruggiero αναφέρει χαρακτηριστικά ότι η ανθρώπινη παρέμβαση έχει προκαλέσει διαστρέβλωση της ουδετερότητας του χρήματος και το έχει μετατρέψει σε εργαλείο διαφθοράς και κοινωνικής βλάβης. Εστιάζει στο βρώμικο χρήμα, δηλαδή τον άνομο σφετερισμό οικονομικών πόρων από εγκληματικές ομάδες και άτομα που κατέχουν τη γνώση αλλά και την εξουσία (Ruggiero, 2012, p.3).

Οι παράγοντες που συντελούν στη διαχρονικότητα του φαινομένου, είναι ο αυστηρά μυστικός τρόπος λειτουργίας μιας εγκληματικής οργάνωσης (omerta), η αλληλέγγυα και αμοιβαία σχέση των μελών, η συνεχής οικονομική αύξηση και εξουσία, η προσαρμοστικότητα στους μεταβαλλόμενους κοινωνικούς όρους και η νόμιμη επιχειρηματική δραστηριότητα παράλληλα με την παράνομη. Με τον τρόπο αυτό, το οργανωμένο έγκλημα ξεπερνά τα όρια του υπόκοσμου και εισχωρεί σε ανώτερα κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά

στρώματα, δημιουργώντας δεσμούς και επαφές με πρόσωπα που κατέχουν υψηλές θέσεις και θέσεις κλειδιά σε όλους τους τομείς, προκαλώντας τριγμούς και δυσχέρειες στις τακτικές αντιμετώπισής του. Συνεπώς παρατηρείται εμπλοκή του οργανωμένου εγκλήματος, όχι μόνο σε παραδοσιακούς τρόπους εγκληματικής δραστηριότητας, αλλά σε ένα ευρύτερο φάσμα όπως δωροδοκίες, εκβιασμοί, λαθρεμπόριο ναρκωτικών και όπλων, trafficking, διακίνηση μεταναστών, εμπόριο ανθρωπίνων οργάνων, εμπόριο αναβολικών ουσιών, ξέπλυμα χρήματος, εργολαβίες σε δημόσιες συμβάσεις κ.α. (Αλεξιάδης, 2011, σελ.241-242).

Κατά την προσπάθεια διερεύνησης και ανάλυσης του οργανωμένου εγκλήματος, εξετάστηκαν παράγοντες και αίτια με εξωθεσμική υπόσταση, όπως η διαφθορά και η διαπλοκή του πολιτικού συστήματος, οι τακτικές συγκάλυψης, βαθιά σύνδεση με το οικονομικό αλλά και το πιστωτικό σύστημα. Παρά τις επιστημονικές προσπάθειες μέσω θεωρητικών προσεγγίσεων για τη διατύπωση ενός κοινού όρου του οργανωμένου εγκλήματος, δεν έχει πραγματοποιηθεί η ουσιαστική αποσαφήνιση του φαινομένου, διότι πρόκειται για «ζωντανό οργανισμό» που προσαρμόζεται και αναδιαμορφώνεται συνεχώς, ακολουθώντας τις εκάστοτε κοινωνικές και οικονομικές επιταγές, ενώ συγχρόνως η διαχρονική και δυναμική διεξόδυσή του αποτυπώνεται σε όλο το φάσμα της κοινωνίας (Σταμούλη, 2019, σελ.217).

Μια ιδιαίτερα μακροχρόνια προσπάθεια για τη δημιουργία ενός κοινά αποδεκτού ορισμού της οργανωμένης εγκληματικότητας και τη θεσμοθέτησή της στο ποινικό πλαίσιο, πραγματοποιήθηκε με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος στο Παλέρμο το 2000. Υπήρχαν και συνεχίζουν να υπάρχουν διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις του οργανωμένου εγκλήματος που αναλύθηκαν από εγκληματολόγους και κοινωνιολόγους, προκειμένου να αποσαφηνίσουν την έννοια αλλά και να φωτίσουν τις σκοτεινές πτυχές του όρου (Topilskaya, 2020, p.89).

1.4. Θεωρήσεις περί Οργανωμένου Εγκλήματος

Ο D. Cressey στη διάρκεια της συνεργασίας του με την Ομοσπονδιακή ομάδα εργασίας κατά της Οργανωμένης εγκληματικότητας το 1960 στις ΗΠΑ, διαπίστωσε ότι το οργανωμένο έγκλημα ακολουθεί κώδικες και ηθικούς κανόνες, κατέχει συγκεκριμένη δομή και διανέμει

ρόλους, καθώς επίσης συνδέεται άμεσα με Ιταλούς μετανάστες και με την Ιταλική Μαφία. (Kleemans, 2014, p.34).

Πιο συγκεκριμένα κατέληξε στη «θεωρία της συνωμοσίας». Υποστήριξε ότι το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί εισαγόμενο φαινόμενο στους κόλπους της (αμερικάνικης) κοινωνίας που εμπλέκονται άλλες εθνότητες, πρόκειται για ισχυρή οργανωμένη ομάδα που ο νόμος αδυνατεί να αγγίξει, δημιουργεί μονοπώλια στην αγορά, με επιχειρήσεις που επεκτείνονται εκτός των εθνικών ορίων, εισχωρεί σε όλους τους υγιείς τομείς τις κοινωνίας και τους διαφθείρει, εξυπηρετώντας οργανωσιακά συμφέροντα, στρατολογεί και ενισχύει την εγκληματική οργάνωση με νέα μέλη (Βιδάλη, 2017, σελ.48).

Παρά τις σχετικές ελλείψεις αλλά και επικρίσεις που δέχτηκε η «θεωρία συνωμοσίας», καθώς και τη δυσκολία τυποποίησης του φαινομένου ως ποινικό αδίκημα, ο Cressey προσδιορίζει το οργανωμένο έγκλημα ως ένα οργανωμένο σύστημα, με καταμερισμό ρόλων που αποσκοπεί στην κατάστροψη και διάπραξη εγκληματικών πράξεων (Βιδάλη, 2017, σελ.49).

Αντίθετος με τη θεωρία του Cressey, ο William Chambliss υποστήριξε ότι το οργανωμένο έγκλημα δεν αποτελεί εισαγόμενο φαινόμενο (the enemy is us), αλλά εμφανίζεται σε όλες τις κοινωνίες ως κοινωνικό φαινόμενο πελατειακών σχέσεων, που οφείλεται στη διαφθορά κρατικών παραγόντων, οι οποίοι με απόλυτη μυστικότητα προστατεύουν και συνεργάζονται με επιχειρήσεις που προσφέρουν παράνομα προϊόντα και υπηρεσίες,. Ουσιαστικά ανέλυσε τη θεμελίωση εγκληματικών δικτύων τα οποία δημιουργούνται στα πλαίσια μιας κοινωνικής δομής και ακολουθούν τους όρους του οικονομικού – πολιτικού συστήματος (Σταμούλη, 2019, σελ.218).

Επίσης ξεπέρασε τα όρια της μαρξιστικής θεώρησης για τη θεμελίωση του νόμου, δηλαδή την θεωρία της σύγκρουσης, η οποία αφορά τη νομοθέτηση σύμφωνα με τα συμφέροντα των ιδιοκτητών και εξουσιαστικών παραγόντων. Από κοινού με τον Robert Seidman έθεσαν και μελέτησαν το ερώτημα ποια είναι η διαδικασία που ακολουθείται ώστε τα συμφέροντα των ισχυρών και εύπορων, να τυποποιούνται ως νόμος (Βιδάλη, 2018).

Ο ίδιος υποστηρίζει ότι η κύρια αποτυχία στην κατανόηση και αποσαφήνιση του οργανωμένου εγκλήματος, είναι το γεγονός ότι η ανάλυσή του απομακρύνεται από τα πλαίσια μιας νόμιμης επιχείρησης, ενώ αντιθέτως η οργανωσιακή εγκληματική δράση αποτυπώνει τη λειτουργία της πάνω στους όρους της αγοράς και της νόμιμης οικονομίας. Για τον λόγο αυτό δεν είναι απόλυτα αποτελεσματική η προσέγγιση του φαινομένου μέσα από νομικούς όρους

και στεγανές νομοθετικές τυποποιήσεις (Chambliss, 1978, p.2)

« The enemy is us». Με τη φράση αυτή, ο Chambliss τονίζει την άμεση σχέση εγκληματία και κοινωνικού ελέγχου, άρα του οργανωμένου εγκλήματος με πολιτικούς και κρατικούς αξιωματούχους, ακόμα και με όργανα επιβολής του νόμου της ίδιας της (αμερικανικής) κοινωνίας και παρουσιάζει τη στενή διαπλεκόμενη συνεργασία που εξυπηρετεί τα συμφέροντα αυτών (Chambliss, 1978, p.179).

Η έννοια της εγκληματικής οργάνωσης έχει διάφορες όψεις όπως ευκαιριακές συνεργασίες, οικογενειακές επιχειρήσεις, παράνομες επιχειρήσεις, όπου μέσα από αυτές δημιουργούνται ευκαιρίες εγκληματικής δραστηριότητας. Δημιουργούνται παράλληλα δυο μορφές εγκληματικών οργανώσεων. Η πρώτη που εξειδικεύεται αποκλειστικά στις παράνομες επιχειρήσεις (συνδικάτο επιχείρησης), όπως το εμπόριο ναρκωτικών και όπλων, ο τζόγος, η εμπορία ανθρώπων για σεξουαλική και οικονομική εκμετάλλευση. Η δεύτερη δεν ασχολείται με την επιχειρηματική δράση, αλλά χρησιμοποιεί κατά κύριο λόγο την εκβίαση (συνδικάτο εξουσίας), ώστε να κατέχει τον έλεγχο και να χειραγωγεί κρατικές εξουσίες (Ruggiero, 2012, p.8-9).

1.5. Συσχέτιση διαφθοράς - Οργανωμένου Εγκλήματος

Ο Chambliss ερευνώντας υποθέσεις διαφθοράς στις ΗΠΑ, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει συμβιωτική σχέση ανάμεσα στη διαφθορά και το οργανωμένο έγκλημα, μέσω άτυπων συμβολαίων και πελατειακών σχέσεων κράτους και εγκληματικών οργανώσεων, καθώς όπως υποστηρίζει η διαφθορά αποτελεί το σημαντικότερο στοιχείο λειτουργίας του οργανωμένου εγκλήματος. (Βιδάλη, 2017, σελ.50).

Ο ίδιος αναφέρεται στην έρευνα του Sutherland, χαρακτηρίζοντάς τον ιδιοφυία και αναφέρεται στην ανάλυση των αιτιών του εγκλήματος, θεωρώντας ότι το κράτος ασκεί κοινωνικό έλεγχο, καθώς ποινικοποιεί συγκεκριμένες δράσεις που θεωρούνται εγκλήματα, και συνεπώς κατευθύνει τη εγκληματοποίηση των συμπεριφορών. Με τον τρόπο αυτό αναδεικνύεται η διαλεκτική σχέση νόμου και εγκλήματος, καθώς οι κρατικοί (δικαστικοί) λειτουργοί ανακατασκευάζουν διαρκώς τον ορισμό της εγκληματικής συμπεριφοράς (Chambliss, 2004, pp. 243-244).

Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς και της Παγκόσμιας

Τράπεζας, κοινό πρόβλημα για την αντιμετώπιση της επικίνδυνης παρανομίας αποτελεί η διαφθορά και κοστίζει αρκετά δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως. Με φανερά τη δυσκολία συγκεκριμενοποίησης του όρου αλλά και την ποινικοποίησή της, οι αναφορές σε εγκληματικές πράξεις διαφθοράς στο ποινικό κώδικα περιγράφονται κυρίως ως πράξεις δωροδοκίας, δωροληψίας, εμπορίας επιρροής, υπεξαίρεσης, εκβίασης κ.α.. Γενικά η διαφθορά αποτελεί τη γκρίζα ζώνη των εγκλημάτων, καθώς θεωρείται η κύρια διαδικασία, το κύριο μέσο εμπλοκής υψηλών δομών εξουσίας με το οργανωμένο έγκλημα (Βιδάλη, 2017, σελ.51).

Η διαφθορά από τη μία πλευρά μπορεί να χαρακτηριστεί ως αχίλλειος πτέρνα του ποινικού συστήματος, της κατανομής αγαθών και υπηρεσιών σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, της πολιτικής διαχείρισης, με αποτέλεσμα να δημιουργείται στενή σύνδεση μεταξύ κοινωνίας και οργανωμένου εγκλήματος, από την άλλη πλευρά να αποτελεί το σημαντικότερο σύμμαχο του, το οποίο επιδιώκει την απόκτηση οικονομικής και πολιτικής εξουσίας και παράλληλα την αποδυνάμωση των φορέων καταπολέμησής του.

Το οργανωμένο έγκλημα τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο, συνδέεται με υψηλές δομές εξουσίας, όπως πολιτικές, οικονομικές και δικαιοσύνης, εφόσον διακυβεύονται ισχυρά συμφέροντα, τα οποία επιδιώκουν τον υποβιβασμό της κρατικής κυριαρχίας και την επικράτηση της εγκληματικής εξουσίας.

Σχετικά με την αλληλεξάρτησή της με την οργανωμένη εγκληματικότητα, η διαφθορά συνθέτει το πρόσφορο έδαφος για το οργανωμένο έγκλημα, μέσω της οποίας εξασφαλίζει τη μυστικότητα, την αποσιώπηση και τη παράνομη ανοχή δημοσίων λειτουργιών, με την εσκεμμένη παράλειψη ενεργειών κατά την άσκηση διοικητικών υποχρεώσεων. Ουσιαστικά η διαφθορά αποτελεί μέθοδο εκφυλισμού των νόμιμων καθηκόντων, με αθέμιτες πρακτικές εξαγοράς και «υποδούλωσης» των κρατικών λειτουργών με απώτερο σκοπό τη συγκάλυψη και την ανενόχλητη παράνομη δραστηριότητα, δίχως να ελλοχεύει ο κίνδυνος ανίχνευσης ή αποκάλυψης του εγκληματικού δικτύου (Διμέλλη, 2020).

Για παράδειγμα στην Ελλάδα, έρευνες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι, το οργανωμένο έγκλημα εκμεταλλεύεται συνεχώς, μεθοδικές και μακροπρόθεσμες σχέσεις διαφθοράς που έχουν δημιουργηθεί μεταξύ δικαστικών λειτουργών, οικονομικών υπηρεσιών, γενικότερα στελεχών δημόσιας διοίκησης και φυσικά πολιτικών προσώπων. Συγκεκριμένα μέσω των πελατειακών σχέσεων που αναπτύσσονται, με έναν παράτυπο χαρακτήρα βασισμένο στην ευνοιοκρατία, δημιουργείται ένα περιβάλλον που διευκολύνει το οργανωμένο έγκλημα και

τους διαμεσολαβητές – συνεργάτες, να χρησιμοποιούν τις δικτυακές σχέσεις σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα προκειμένου να δρουν ανενόχλητοι μακριά από την επίρριψη ευθυνών (Σταμούλη, 2019, σελ.227).

Σύμφωνα με την Κριτική Εγκληματολογία, υψηλές κοινωνικές ελίτ, είτε πολιτικές είτε οικονομικές, έχοντας στην κατοχή τους ηνία εξουσίας κρατικών θέσεων ή επιχειρηματικών, έχουν άμεση εμπλοκή και συνεργασία με οργανωμένες εγκληματικές ομάδες και εκφράζουν τη λεγόμενη βαριά εγκληματικότητα. Τα εγκλήματα του δρόμου ωχριούν μπροστά στα οικονομικά και πολιτικά εγκλήματα ισχυρών αξιωματούχων και μεγαλοεπιχειρηματιών, τα οποία επιφέρουν εκτεταμένο κοινωνικό κόστος. Μέσω των διαπλεκόμενων σχέσεων εμποδίζεται τόσο η ποινικοποίηση των έκνομων πράξεων, όσο και η εγκληματοποίηση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς, άρα εμποδίζεται και η αποτελεσματικότητα των μηχανισμών ελέγχου (Αλοσκόφης, 2019, σελ.89).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η διαφθορά στον αθλητισμό

2.1. Εννοιολογική προσέγγιση της διαφθοράς στον αθλητισμό

Όπως ήδη αναφέρθηκε ο όρος διαφθορά κατέχει μια ευρεία, διαχρονική, αλλά και υπό αμφισβήτηση έννοια, καθώς γίνεται ακόμα και μέχρι τις ημέρες μας, προσπάθεια αποσαφήνισης αλλά και κατάληξης σε έναν ολοκληρωμένο και καθολικά αποδεκτό ορισμό της.

Στη γενικότερη βιβλιογραφία γίνεται χρήση ενός γενικού και διευρυμένου όρου που σχετίζεται με την κατάχρηση εξουσίας, εκμετάλλευση θέσης ευθύνης με σκοπό το ιδιωτικό ή οργανωσιακό (ομαδικό) όφελος και αφορά ένα ευρύ φάσμα εγκληματικών συμπεριφορών όπως της δωροδοκίας δωροληψίας, της απάτης, της υπεξαίρεσης κ.α. Ενώ ο ορισμός της διαφθοράς είναι αποδεκτός, με την κύρια θεώρηση ότι οι πράξεις διαφθοράς είναι προμελετημένες και προσχεδιασμένες με κίνητρο τη μεγιστοποίηση του κέρδους, ωστόσο πρέπει να ληφθούν υπόψη και άλλοι παράγοντες που οδηγούν στην εμπλοκή ενός ατόμου σε πράξεις διαφθορά (Kihl, 2019, σελ.45).

Ειδικότερα, προκειμένου να αναλυθεί η έννοια της διαφθοράς στον αθλητισμό, οι Hughes και Coakley, αναλύουν τη θετική παρέκκλιση. Πρόκειται για την έκνομη συμπεριφορά στον

χώρο του αθλητισμού, από άτομα τα οποία θεωρούνται αθλητές από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, τα οποία δεν αντιλαμβάνονται την αποκλίνουσα συμπεριφορά τους και επιπλέον με την ψευδαίσθηση του (αθλητικού) καθήκοντος, προκαλούν επιβλαβείς επιπτώσεις στον ίδιο τους τον εαυτό, αλλά και σε άλλους (Gorse & Chadwick, 2010).

Στην επιπλέον αποσαφήνιση της διαφθοράς στον αθλητισμό, ο Senior, υποστηρίζει ότι οφείλουν να τηρούνται παράλληλα πέντε προϋποθέσεις, ώστε ο διαφθορέας: α) προσφέρει υπό μυστικότητα, β) υπόσχεται όφελος για να υπάρξει επιρροή, γ) προβαίνει σε έκνομες ενέργειες, δ) από τις οποίες επωφελείται ο ίδιος ή ένας αθλητής και ε) κατέχει την εξουσία. Ο Senior στην συγκεκριμένη ανάλυση περιγράφει το «στήσιμο» ενός αγώνα, τη χειραγώγηση δηλαδή του αθλητή-παίκτη από τον διαφθορέα (Gorse & Chadwick, 2010).

Ο Wolfgang Maennig κατηγοριοποιεί την έννοια της διαφθοράς στον αθλητισμό και αναφέρεται στην ανταγωνιστική διαφθορά και τη μη ανταγωνιστική διαφθορά (Kihl, 2019: 46). Πιο συγκεκριμένα θεωρεί ως διαφθορά τη συμπεριφορά αθλητών που εσκεμμένα δεν αποδίδουν το μέγιστο επίπεδο το οποίο είναι ικανοί να πετύχουν ώστε να κερδίσουν στο άθλημά τους, αλλά αντίθετα επιτρέπουν στους αντιπάλους τους να νικήσουν. Σε διοικητικό επίπεδο, αθλητικοί παράγοντες και αξιωματούχοι, ηθελημένα δεν ασκούν τα καθήκοντά τους σύμφωνα με τους κανονισμούς του ανταγωνιστικού αθλητισμού, παραβιάζοντας τους με στόχο την απόκλιση από τον στόχο της ομάδας τους (Gorse & Chadwick, 2010). Και στις δύο περιπτώσεις οι πράξεις διαφθοράς συμβαίνουν με στόχο το προσωπικό κέρδος, αφού έχουν λάβει ή πρόκειται να λάβουν κάποιο οικονομικό ή μη οικονομικό όφελος για τους ίδιους, από τον διαφθορέα (άτομο το οποίο ευνοείται από την πράξη διαφθοράς) (Maennig, 2008, σελ.2-3).

Μια εναλλακτική έννοια στην διαφθορά του αθλητισμού δίνουν οι Gorse και Chadwick και αναφέρουν ως διαφθορά την έκνομη και ανήθικη πράξη, η οποία αποσκοπεί στην εσκεμμένη παραποίηση του αποτελέσματος ενός αθλητικού αγωνίσματος με αποτέλεσμα το ίδιο οικονομικό όφελος ενός ή περισσότερων εμπλεκόμενων ατόμων (Kihl, 2019, σελ.46). Πρόκειται δηλαδή για την έκνομη, ανήθικη και άδικη παραμόρφωση της ανταγωνιστικής διαδικασίας και παράβαση των διεθνών κανονισμών που ισχύουν και έχουν οριστεί (από τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή), με σκόπιμη απόκλιση από τους ηθικούς και νόμιμους τρόπους λειτουργίας (του ανταγωνιστικού) αθλητισμού (Dimant & Deutscher, 2015, p.9).

Στην έρευνά του ο Maennig αναφέρει ότι στα πλαίσια του παγκόσμιου αθλητισμού οι υποθέσεις διαφθοράς συσχετίζονται με την άσκηση επιρροής, από αθλητικούς αξιωματούχους

και παράγοντες αθλητικών σωματείων-ομάδων, που κυρίως αφορά α) τον τόπο διεξαγωγής και φιλοξενίας των αγώνων, β) τα δικαιώματα για τηλεοπτική μετάδοση, γ) την ανάθεση κατασκευής αθλητικών εγκαταστάσεων και δ) τα αποτελέσματα των αγώνων (Maennig, 2008, σελ.3-4).

2.2. Μορφές διαφθοράς στον αθλητισμό

Η αβεβαιότητα του αποτελέσματος ενός αγώνα, αποτελεί μια από τις θεμελιώδεις αρχές του αθλητισμού, κυρίως του ανταγωνιστικού, η οποία βασίζεται στη λατινική φράση *ceteris paribus*, δηλαδή «με αμετάβλητα τα λοιπά δεδομένα» και δηλώνει τη σχέση ανάμεσα σε δύο μεταβλητές, δίχως να υπάρχει δυνατότητα επιρροής τους από τρίτους παράγοντες. Αυτό σημαίνει ότι όσο υπάρχει η αμφιβολία του αποτελέσματος, τόσο η ένταση και η «δίψα» για νίκη παραμένουν ισχυρές, στα πλαίσια ενός «καθαρού» αθλητικού αγώνα (Gorse, 2013, p.46).

Η διαφθορά εισχωρώντας στον αθλητισμό, ανατρέπει το αίσθημα αβεβαιότητας, με διάφορες ενέργειες, που παραποιούν την κατάληξη της αθλητικής αναμέτρησης. Είτε πρόκειται για ατομικές ανήθικες συμπεριφορές των ίδιων των αθλητών, είτε πρόκειται για δίκτυα που περιλαμβάνουν άτομα διαφόρων κοινωνικών ομάδων, με σκοπό παράνομες οικονομικές απολαβές (Andreff, 2016).

Κατά τη μελέτη και έρευνα εγκλημάτων διαφθοράς στον αθλητισμό ως κοινωνικό φαινόμενο, είναι σημαντικό να αναλύονται οι τρόποι δράσης, που οδηγούν στην έκνομη δραστηριότητα, με απώτερο στόχο την ανίχνευση πολιτικών αντιμετώπισής του (Γεωργούλας, 2016, σελ.19).

Η έρευνα των Gorse και Chadwick (2011) περιγράφει την ύπαρξη διάφορων μορφών παράνομων δράσεων που χαρακτηρίζονται ως πράξεις διαφθοράς στον αθλητισμό όπως δωροδοκία, χειραγώγηση αγώνων, ντόπινγκ. Σύμφωνα με τα δεδομένα και τις λεπτομερείς στατιστικές, από τις 2089 περιπτώσεις διαφθοράς στον αθλητισμό, το 95,64% αφορά το ντόπινγκ και αθλητές που έκαναν χρήση αναβολικών ουσιών, οι οποίες έχουν απαγορευθεί από το Παγκόσμιο Οργανισμό Αντιντόπινγκ (WADA). Το υπόλοιπο ποσοστό αφορά κυρίως τη χειραγώγηση αγώνων (Gorse & Chadwick, 2011, p.10-11). Παρακάτω αναλύονται διάφορες μορφές διαφθοράς στον αθλητισμό.

Δωροδοκία. Η δωροδοκία στο τομέα του αθλητισμού είναι ένα φαινόμενο, το οποίο είναι διαδεδομένο στις μέρες μας. Η εμπορευματοποίηση και ο επαγγελματισμός που έχει αποκτήσει ο αθλητισμός, προσδίδουν οικονομικούς όρους καθώς ο αθλητικός ανταγωνισμός για νίκη και επιτυχία συνδυάζεται με τον ανταγωνισμό των αγορών και το ποιος θα είναι ο κορυφαίος αθλητής, άρα θα έχει το μεγαλύτερο κέρδος. Επίσης η πολιτικοποίηση του αθλητισμού δημιούργησε μία διαφορετική μορφή δωροδοκίας που λαμβάνει χώρα εκτός του γηπέδου και συσχετίζεται με τα συμφέροντα και το γόητρο των κυβερνήσεων. Ουσιαστικά πρόκειται για θεσμική δωροδοκία με σκοπό τη διοργάνωση κορυφαίων αθλητικών γεγονότων όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη δωροδοκία μελών της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, με καταβολή χρηματικών ποσών και ακριβών δώρων, προκειμένου να ψηφίσουν υπέρ της πόλης του Sault Lake City, ώστε να οριστεί διοργανώτρια των Χειμερινών Ολυμπιακών Αγώνων του 2002 (IPACS, 2022, p.14).

Χειραγώγηση αγώνων. Η σύμβαση Magglingen/Macolin του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση χειραγώγησης αθλητικών αγώνων, καθορίζει την έννοια της χειραγώγησης ως την προμελετημένη συμφωνία με πράξη ή παράλειψη που αποσκοπεί στη παράνομη αλλοίωση του αποτελέσματος, αλλά και της απρόβλεπτης φύσης ενός αγώνα και την απόκτηση αδικαιολόγητου πλεονεκτήματος. Στο σημείο αυτό η έννοια του αδικαιολόγητου πλεονεκτήματος, ως τελικός σκοπός της χειραγώγησης, ισοδυναμεί με την έννοια του αθέμιτου ωφελήματος και αφορά το πλεονέκτημα (εκτός του αγώνα) απόκτησης οικονομικού κέρδους πρόκρισης από ομοσπονδία του αθλήματος (Πετρόπουλος, 2020).

Πρόκειται για ένα από τα πιο σοβαρά προβλήματα διαφθοράς στον αθλητισμό, το οποίο απειλεί την ακεραία μορφή του υγιούς ανταγωνισμού και φθείρει την ουσιαστική βάση του αθλητισμού (Siniša, 2022). Εμπλεκόμενοι είναι αθλητές, προπονητές, κριτές αγώνων, αθλητικοί παράγοντες και μέλη σωματείων ή ομοσπονδιών, διαιτητές, οι οποίοι μέσω των διεφθαρμένων ενεργειών τους, ανέτρεπαν το πραγματικό αποτέλεσμα και επηρέαζαν την αγορά στοιχημάτων, καθώς αποσκοπούσαν σε συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα (Masters, 2015, σελ.113-114).

Tanking. Μια ακόμα μορφή διαφθοράς στον αθλητισμό, η οποία έχει ως βάση της τη χειραγώγηση, είναι το tanking. Πρόκειται για την εσκεμμένη, αθλητική απόδοση ενός αθλητή, παίχτη ή μιας ομάδας, με τη σκόπιμη μείωση των δυνατοτήτων, τη τεχνητή εγκατάλειψη ενός αγώνα ή πρόκληση ήττας ή μη συμμετοχής, συχνά για να χειραγωγηθούν τα αποτελέσματα στο τέλος της σεζόν για άνοδο ή υποβιβασμό (Masters, 2015, p.115).

Θεωρείται μια στρατηγική ήττας που φθείρει την πραγματική αξία των αγώνων και των αθλημάτων. Ουσιαστικά είναι κατάφορα άδικο να διεξάγεται ένας αγώνας, κατά τον οποίο ένας αθλητής ή μία ομάδα διαθέτουν αμαχητί, τη νίκη στον αντίπαλο προσβάλλοντας τους κανόνες του αγωνίσματος και του τίμιου ανταγωνισμού (Rosero-Mayer, 2023).

Νεποτισμός. Αν και δεν ενσωματώνεται απόλυτα στον αθλητικό τομέα, ο νεποτισμός αποτελεί μια μορφή διαφθοράς. Έχει παρατηρηθεί ότι ένα παιδί ή συγγενής ενός μεγάλου αθλητή, χαίρει ιδιαίτερης μεταχείρισης, από προπονητές και αθλητικούς συλλόγους, λόγω των κοινωνικών σχέσεων και συνεργασιών του επιτυχημένου και διάσημου αθλητή-συγγενή τους (Masters, 2015, p.115). Οι δεύτερης γενιάς αθλητές, σε σχέση με τους αθλητές που δεν προέρχονται από αθλητική οικογένεια, έχουν σε όλη τη διάρκεια της ενασχόλησής τους με ένα άθλημα, πρόσβαση σε ανώτερες αθλητικές υποδομές και δέχονται μεγάλη προσοχή από ανιχνευτές ταλέντων και αθλητικούς παράγοντες, με κατάληξη την υπογραφή συμβολαίων και συμφωνιών με ομάδες και χορηγούς. Για να καταλάβουμε την έννοια του νεποτισμού, αρκεί να δώσουμε την προσοχή μας στις ΗΠΑ και συγκεκριμένα στο NBA, όπου είναι εμφανέστατη η παρουσία γιών διάσημων παικτών (Quah, 2022). Ωστόσο, παρά τις διασυνδέσεις και τις ευκαιρίες που δίδονται, οι νέοι αθλητές είναι πιθανό να μην αποδώσουν και ίσως δεν κατορθώσουν να αποκτήσουν μία λαμπρή αθλητική καριέρα όπως οι πρόγονοί τους (Masters, 2015, p.115).

Ενώ ο αθλητισμός παρέχει ευκαιρία για σωματική και πνευματική ανάπτυξη, εξέλιξη δεξιοτήτων και ταλέντων, η οικογενειοκρατία που εισχωρεί στο χώρο του αθλητισμού, περιορίζει πολλούς αθλητές, μιας και οι ευκαιρίες δεν κατανέμονται δίκαια, παρεμποδίζοντας με τον τρόπο αυτό την συνολική αθλητική πορεία πολλών αθλητών (“Nepotism in Sports: 4 Negative Effects”, 2023).

Ντόπινγκ. Ίσως από τις πιο σοβαρές μορφές διαφθοράς στον αθλητισμό, που αφορά τη χρήση ουσιών αλλά και μεθόδων ντόπινγκ από τους αθλητές για τη μεγιστοποίηση της απόδοσής τους. Αποτελεί απειλή για την ατομική υγεία, κλονίζει την ηθική βάση του αθλητισμού, καθώς υπονομεύει την δίκαιη ανταγωνιστικότητα μεταξύ των αθλητών και προκαλεί ακραία πίεση κυρίως στους επαγγελματίες αθλητές (Mazzeo, Et al., 2018, p.1670).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : Το Ντόπινγκ

3.1. Η έννοια του Ντόπινγκ

Το ντόπινγκ δεν αποτελεί ένα ξεχωριστό πρόβλημα στους κόλπους του πρωταθλητισμού, αλλά αφορά άμεσα τη δημόσια υγεία, μιας και πρόκειται για ένα πολυσύνθετο και διαχρονικό φαινόμενο, καθώς (κυρίως στις ημέρες μας) η πρόσβαση και προμήθεια μεγάλης ποικιλίας ουσιών πραγματοποιείται μέσω νόμιμων, αλλά και παράνομων δικτύων. Η χρήση αναβολικών ουσιών γίνεται κατά κόρον από αθλητές της ελίτ κατηγορίας, αλλά όχι μόνο καθώς εμφανίζεται και στον ερασιτεχνικό αθλητισμό με επικίνδυνες συνέπειες στην υγεία. Συνήθως τα δίκτυα που εμπλέκονται στην προώθηση του ντόπινγκ περικλείουν διάφορες ομάδες ατόμων, εκτός των ίδιων των αθλητών, πχ φίλους, συναθλητές, συγγενικά πρόσωπα, ιατρούς, φαρμακοποιούς καθώς και πιο «σοβαρές» ομάδες, όπως ιατρικές ομάδες, φαρμακευτικές εταιρίες και φυσικά εγκληματικές οργανώσεις.

Παράλληλα με την εξέλιξη τόσο της τεχνολογίας αλλά και της ιατρικής επιστήμης, εξελίσσονται νέες ουσίες, νέοι τρόποι χρήσης καθώς και τρόποι μη ανίχνευσης τους στον ανθρώπινο οργανισμό και ουσιαστικά δημιουργείται μία παραποιημένη και αλλοιωμένη χρήση της επιστήμης προς «όφελος» των αθλητικών επιδόσεων (Mazzeo, Altavilla, D'Elia, Raiola, 2018, p.1669).

Είναι διεθνώς αναγνωρισμένο ότι το αποτέλεσμα ενός αγωνίσματος και η κατάκτηση των πρώτων θέσεων, συνδέεται άμεσα με την απόκτηση σημαντικών χρηματικών ποσών, την αναγνωρισιμότητα, την ανέλιξη του κοινωνικού status, επομένως οι προσπάθειες κατάκτησης της «κορυφής» συναρτάται με το πλεονέκτημα που δίδεται από τη χρήση αναβολικών ουσιών (Houlihan, 1999, σελ.55-56).

Η επιθυμία για νίκη συνδέεται με την εναλλακτική και παράνομη μέθοδο του ντόπινγκ, η οποία θα συμβάλει στη βελτίωση των σωματικών χαρακτηριστικών, των ατομικών επιδόσεων και την αύξηση των προπονητικών ωρών. Πραγματικά το ανθρώπινο είδος διαχρονικά προσπαθεί να εξελίξει και να βελτιώσει τεχνητά την φυσική και σωματική του απόδοση με κάθε κόστος (κυρίως για την υγεία) και με οποιονδήποτε τρόπο, θεμιτό ή αθέμιτο. Ο στόχος και η μέθοδος μεταβάλλονται χρονικά και συμπορεύονται με την τάση κάθε εποχής, όπου στις ημέρες μας, η μέγιστη απόδοση ισούται με μέγιστα κέρδη, γεγονός που δεν άφησε

αμέτοχους ακόμα και αθλητές με κάποιου είδους αναπηρία (Mazzeo, Et al., 2018, p.1669).

3.2. Εξέλιξη και ορισμός

Citius, Altius, Fortius, πιο γρήγορα, πιο ψηλά, πιο δυνατά. Αυτή τη φράση επέλεξε ως σύνθημα των Ολυμπιακών Αγώνων, η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή (και η Ελληνική), ώστε να απευθυνθεί στους συμμετέχοντες αθλητές με σκοπό την ψυχολογική ενθάρρυνση τους, καθώς επίσης τους καλεί να αγωνιστούν ακολουθώντας το αθλητικό πνεύμα των αγώνων (Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή, χ.χ.). Το σύνθημα αυτό εμπεριέχει τον ολοκληρωμένο στόχο ενός αθλητή, ο οποίος επιθυμεί τη νίκη σε κάθε αγώνα, ξεπερνώντας τον εαυτό του και κατορθώνοντας καλύτερες επιδόσεις. Το ερώτημα που τίθεται σε αυτό το σημείο είναι: ποιο είναι το αντίτιμο και ποιοι οι τρόποι εκπλήρωσης της επιθυμίας; (Σακελλαρόπουλος & Σακελλαροπούλου, 2020).

Η ανταγωνιστική φύση του ανθρώπου μέσω σωματικών δραστηριοτήτων, αλλά και αθλητικών, χρονικά εμφανίζεται από την αρχαιότητα, όπου με τη λήψη διάφορων φυτών σκευασμάτων και ουσιών γινόταν προσπάθεια βελτίωσης των επιδόσεων (Mazzeo, Et al., 2018, σελ.1669).

Βέβαια στην αρχαιότητα δεν υπάρχουν βιβλιογραφικές αναφορές για χρήση ουσιών, οι οποίες δεν είχαν την ίδια δυναμική με τις σημερινές. Αναφέρονται όμως ιστορικά στοιχεία για καταγραφή σημαντικών και υψηλών επιδόσεων από αθλητές που ακολουθούσαν συγκεκριμένη διατροφή. Χαρακτηριστικά υπάρχουν αναφορές για ειδικές δίαιτες που η επίδρασή των τροφών καθίστανται ευεργετική προσφέροντας ευεξία και αύξηση της αθλητικής απόδοσης, δίχως να αναφέρεται ιατρική παρέμβαση (Σακελλαρόπουλος & Σακελλαροπούλου, 2020).

Κυρίως κατά τον 19^ο αιώνα υπήρξαν αναφορές για αθλητές κολύμβησης και ποδηλασίας, που έκαναν χρήση ουσιών από αλκοόλ, όπιο, καφεΐνη, κάψουλες διαποτισμένες με αιθέρα, κοκαΐνη, ηρωίνη, ακόμα και τεχνική εισπνοής από καθαρό οξυγόνο. Αυτές οι μέθοδοι, καθώς και ο επικίνδυνος συνδυασμός τους μερικές φορές οδηγούσε στον θάνατο του αθλητή, με πρώτο καταγεγραμμένο γεγονός από υπερβολική λήψη φαρμακευτικών ουσιών τον ποδηλάτη Arthur Linton. Η χρήση ουσιών έλαβε μεγάλη έκταση κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, με την πειραματική χορήγηση στεροειδών και αμφεταμινών στο στρατιωτικό

σώμα, οδηγώντας στην φαρμακευτική εξέλιξη του ντόπινγκ και τη χρήση του εκτός ορίων της θεραπευτικής αποκατάστασης και θεραπείας. Μετά τα μέσα του 20^{ου} αιώνα η έντονη βιομηχανική, οικονομική, αλλά και ιατρική εξέλιξη, λειτούργησε καταλυτικά στην ανάπτυξη των φαρμακευτικών βιομηχανιών, με τους ιατρικούς επιστήμονες να αναζητούν νέες μεθόδους και ουσίες προκειμένου να βελτιώσουν τους τρόπους θεραπείας (Houlihan, 1999, σελ.56, 61, 95).

Ο όρος αναφέρεται ως *dope* στη διάλεκτο μιας αφρικανικής φυλής και σχετίζεται με ένα είδος αλκοολούχου μείγματος, που χρησιμοποιούνταν σε θρησκευτικές τελετουργίες και είχε διεγερτικές ιδιότητες, ενώ η προσθήκη της λέξης σε λεξικό (αγγλικό) γίνεται για πρώτη φορά το 1869 και αναλύεται ως η χορήγηση ναρκωτικού μίγματος σε άλογα κούρσας για τη μεγιστοποίηση της απόδοσής τους.

Στην Ελλάδα το ντόπινγκ αναφέρεται ως φαρμακοδιέγερση, ώστε να τονιστεί ο καταλυτικός ρόλων των φαρμακευτικών ουσιών, όμως έχει περιορισμένη διάσταση ο όρος αυτός, εξαιτίας της χρήσης και άλλων μεθόδων και δίχως απαραίτητα να εκδηλώνεται διέγερση (ΕΣΚΑΝ, 2006: 13). Για το λόγο αυτό, υπάρχει η τάση να ακολουθηθεί ο όρος της τεχνητής διέγερσης, διότι εκτός της χρήσης των αναβολικών ουσιών, πραγματοποιούνται και άλλες τεχνικές μέθοδοι προκειμένου να βελτιωθεί η αθλητική απόδοση (Σακελλαρόπουλος & Σακελλαροπούλου, 2020).

Η Διεθνής σύμβαση κατά του ντόπινγκ της UNESCO αποδίδει τον ορισμό του ως τη χρήση απαγορευμένων φαρμακευτικών ουσιών, αλλά και έκνομων μεθόδων αθλητών, με σκοπό την επίτευξη αναβάθμισης των αθλητικών επιδόσεών τους. Πρόκειται επίσης για την εσκεμμένη αποχή ή άρνηση των αθλητών από τη διαδικασία ελέγχου ντόπινγκ, ακόμα και αλλοίωση των αποτελεσμάτων του ελέγχου (UNESCO, 2005).

Σύμφωνα με το άρθρο 1 της σύμβασης, το ντόπινγκ αναφέρεται ως η παράβαση των κανόνων αντιντόπινγκ των άρθρων 2.1 έως και 2.10 του Παγκόσμιου Κώδικα Αντιντόπινγκ και αναφέρονται επιγραμματικά:

1. Εμφάνιση απαγορευμένης ουσίας σε δείγμα αθλητή
2. Προσπάθεια ή χρήση απαγορευμένης ουσίας ή μεθόδου εκ μέρους αθλητή
3. Άρνηση υποβολής σε λήψη δείγματος
4. Άρνηση παροχής στοιχείων εντοπισμού
5. Νόθευση ή εμπόδιση της διαδικασίας ελέγχου
6. Κατοχή απαγορευμένης ουσίας

7. Διακίνηση απαγορευμένης ουσίας
8. Χορήγηση απαγορευμένης ουσίας ή μεθόδου κατά τη διάρκεια ή μη του αγωνίσματος
9. Συνέργεια
10. Απαγορευμένη κοινή δράση (WADA, 2015, σελ.16-22).

3.3. Αιτίες εμφάνισης του ντόπινγκ

Καταρχάς πρέπει να επισημανθεί η αλλαγή του ντόπινγκ επί της ουσίας, διότι δεν αφορά αποκλειστικά μία ατομική παράνομη πράξη στα πλαίσια ενός αγώνα, αλλά πρόκειται για μία πιο πολύπλοκη διαδικασία, που αφορά ολόκληρες ομάδες ατόμων, τα οποία μεθοδευμένα ακολουθούν τακτικές και τρόπους εκμετάλλευσης της φαρμακευτικής και ιατρικής επιστήμης, αντίθετους στους όρους δεοντολογίας και κανόνων του αθλητισμού. Μια από τις συχνότερες μεθόδους λόγου χάριν, είναι η χορήγηση ουσιών που λειτουργούν ως εμπόδιο ανίχνευσης των αναβολικών στις δειγματοληψίες (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1999).

Η επίπονη προπόνηση και το απαιτητικό πρόγραμμα των αθλητών, για τη βελτίωση των ατομικών επιδόσεων, αποτελούν μια σοβαρή αιτία εμφάνισης του ντόπινγκ. Σε αρκετά ομαδικά αθλήματα παρουσιάζεται αύξηση των αγώνων σε μία αγωνιστική περίοδο (ποσότητα), ενώ σε κάποια ατομικά αθλήματα περιορίζεται ο αριθμός των αγώνων, αλλά αυξάνεται η δυσκολία λόγω του υψηλού επιπέδου των συμμετεχόντων αθλητών (ποιότητα). Και στις δύο περιπτώσεις οι απαιτήσεις είναι πολύ υψηλές με αποτέλεσμα την αύξηση της έντασης και της ποσότητας των προπονήσεων. Αυτό σημαίνει τη χρήση αναβολικών ουσιών ώστε οι αθλητές να αντέξουν τη συνεχή προπονητική επιβάρυνση, το σωματικό πόνο και ενίοτε να ξεπεράσουν σύντομα τους μικρούς ή μεγάλους τραυματισμούς κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας τους (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2008, σελ.7).

Η εξάπλωση του φαινομένου ντόπινγκ και η χρήση ουσιών, θεωρείται η σύγχρονη κανονικότητα για τη μέγιστη απόδοση στον επαγγελματικό αθλητισμό, με την προϋπόθεση ότι ο αθλητής πρέπει να είναι «δικτυωμένος». Δηλαδή για να καταφέρει να ανήκει στην ελίτ κατηγορία, χρειάζεται ένα υποστηρικτικό δίκτυο που απαρτίζεται από προπονητές, φυσικοθεραπευτές, διατροφολόγους, ιατρούς. Ουσιαστικά δημιουργείται μέσω του ανταγωνιστικού αθλητισμού, μια ομάδα που λειτουργεί ως υποκουλτούρα νομιμοποίησης της

χρήσης αναβολικών ουσιών και οδηγούν τους ελίτ αθλητές να θεωρούν το ντόπινγκ ως μια κανονική συμπεριφορά στο χώρο του αθλητισμού. Συνεπώς γεννάται η πεποίθηση ότι η χρήση ντόπινγκ αποτελεί ανάγκη για την επίτευξη των αθλητικών στόχων. Βέβαια η ανάγκη αυτή δεν ασκεί ιδιαίτερη πίεση στους αθλητές, οι οποίοι θεωρούν ότι οι περισσότεροι επιτυχημένοι αθλητές κάνουν χρήση, διότι η «ντόπα» θεωρείται ως ένα κεφάλαιο της πραγματικότητας του επαγγελματικού αθλητισμού (Pappa, 2013, p.48-49).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ως κύρια αιτία που ενισχύει την εξέλιξη του ντόπινγκ, την εμπορευματοποίηση του αθλητισμού με έμφαση στη νίκη. Με την εισχώρηση του αθλητισμού στους όρους της αγοράς, οι υψηλού επιπέδου αθλητές με τα υπέρογκα συμβόλαια που υπογράφουν και την υπερβολική προβολή τους στα ΜΜΕ, προσπαθούν να φτάσουν και να παραμείνουν στην κορυφή με τη συνεχή χρήση αναβολικών ουσιών. Εξάλλου τα οικονομικά οφέλη είναι ισχυρό κίνητρο για έναν αθλητή και η εμπορευματοποίηση με τις συνεχείς αθλητικές διοργανώσεις, τον αναγκάζει να συμμετάσχει δίχως περιθώρια αποκατάστασης ή ανάπαυσης, όπου μακροπρόθεσμα καταλήγει σε μία μικρή χρονικά καριέρα (κυρίως λόγω τραυματισμών) (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1999).

Επιπροσθέτως, η εμπορευματοποίηση του αθλητισμού και το κυνήγι της αθλητικής επιτυχίας, συνδέεται άμεσα με την εξέλιξη της φαρμακοβιομηχανίας, είτε νόμιμης είτε παράνομης, μιας και ο αθλητισμός αποτελεί χώρο εμπορικών συνδιαλλαγών. Συμπληρώματα διατροφής, φαρμακευτικές αγωγές για αποκατάσταση τραυματισμών και εν τέλει φαρμακοδιεγερτικές, αναβολικές ουσίες, έχουν σκοπό την αύξηση του οικονομικού κέρδους, παρά τη σοβαρή βλάβη που προκαλούν (Brissonneau, 2008, σελ.viii).

Σε αυτό το σημείο πρέπει να γίνει αναφορά στους χορηγούς των αθλητών ή των ομάδων ή των ομοσπονδιών, οι οποίοι αποζημιώνουν με μεγάλα χρηματικά ποσά, μόνο όταν οι αθλητές κατακτήσουν μετάλλια ή πετύχουν σημαντική νίκη. Ακριβώς εδώ παρουσιάζεται η επιθυμία νέων αθλητών για γρήγορη αθλητική εξέλιξη, άρα και οικονομική, με την παράλληλη πίεση των χορηγών – αθλητικών παραγόντων και την αδιάλειπτη ανάγκη «παραγωγής» νέων αθλητών (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1999). Επομένως πρόκειται για τη δημιουργία μιας βιομηχανίας αθλητισμού και προαγωγής της φάρμακο-εξαρτώμενης υγείας με στόχο την καλύτερη απόδοση, σε σύντομο χρονικό διάστημα ακόμα και στον ερασιτεχνικό αθλητισμό και φυσικά την επίτευξη καλύτερης εμφάνισης (Antonopoulos, 2015, σελ.169). Συνεπώς οι χορηγοί διαιωνίζουν τη διαφθορά στον αθλητισμό μέσω του ντόπινγκ, με παραδείγματα σπουδαίων αθλητών που έχουν λάβει

τεράστια χρηματικά ποσά από χορηγίες, λόγω των εξαιρετικών επιδόσεων τους σε μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις. Άρα τα κριτήρια επιλογής «καθαρών» αθλητών, παρακολουθώντας την εξέλιξη άλλων συναθλητών ή αντιπάλων που κάνουν χρήση αναβολικών ουσιών, είναι πλέον προδιαγεγραμμένα (Gorse & Chadwick, 2010).

Η εμπορευματοποίηση και κατ' επέκταση οι χορηγίες, που ήδη αναφέρθηκαν παραπάνω σαν αιτίες εμφάνισης του ντόπινγκ, έχουν επιπλέον ένα δυνατό σύμμαχο τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Ο Stanley Cohen θεωρεί ότι τα MME είναι η βασική πηγή άμεσης παρουσίας γεγονότων και ειδήσεων και έχουν την εξουσία να καθοδηγούν, να χειραγωγούν και να κατασκευάζουν αντιλήψεις («εργολάβοι ηθικής») (Cohen, 2002, p.28). Η δημοσιότητα και παρουσίαση των ελίτ αθλητών μέσω των παγκόσμιων διοργανώσεων που απευθύνεται σε ένα ευρύ κοινό, διαφημίζει τον επαγγελματικό αθλητισμό, τους εκπροσώπους του και δημιουργεί στερεότυπα και πρότυπα (Κουρούση, 2016, σελ.299). Οι θεατές με τη σειρά τους αποδέχονται τα αθλητικά πρότυπα που τους παρουσιάζονται, ενώ συγχρόνως εστιάζουν στους πρωταθλητές απαιτώντας περισσότερες νίκες και επιτυχίες. Ως ακολούθως αναγνωρίζουν και παραδέχονται τον επιτυχημένο αθλητή και παράλληλα απορρίπτουν τον «αποτυχημένο». Επομένως μπροστά στην απαίτηση και πίεση που ασκείται μέσω της δημόσιας προβολής των αθλητικών επιδόσεων του αθλητή, ο ίδιος οδηγείται στην επίτευξη της επιτυχίας με οποιοδήποτε τρόπο, που δεν είναι άλλος από τη χρήση αναβολικών ουσιών και τεχνικών «ντοπαρίσματος» (Μαντρατζή, 2009, σελ.32).

Οι αθλητές λοιπόν κατέχουν την ετικέτα του προτύπου στη κοινωνία, άρα φέρουν και την ευθύνη της εικόνας που πρεσβεύουν και συνεπώς ο φόβος απώλειας της φήμης είναι μια ακόμα αιτία που οδηγεί τους αθλητές στην κατάχρηση αναβολικών ουσιών, εφόσον η φήμη αποτελεί καθοριστικό παράγοντα ένδειξης αξιοπιστίας ενός ατόμου μέσα στα πλαίσια ενός κοινωνικού ιστού, η οποία δεν μπορεί να αποκτηθεί ξανά εύκολα αν κλονιστεί. Ωστόσο υπάρχει πάντα το ρίσκο αποκάλυψης του αθλητή, λόγω χρήσης αναβολικών ουσιών, με επακόλουθο τη δυσπιστία, τόσο στον ίδιο όσο και στις επιτυχίες του. Εξάλλου η φήμη και η δόξα είχαν σπουδαία σημασία από τους αρχαίους Ολυμπιακούς Αγώνες, όμως με αυστηρές τιμωρίες (και οικονομικές) στους αθλητές που παραβίασαν κανόνες και οι οποίοι ήταν υποχρεωμένοι να πληρώσουν για την κατασκευή ζανών (μνημεία της ντροπής) στην είσοδο του σταδίου της Αρχαίας Ολυμπίας (Dimant & Deutscher, 2015, p.13, 25).

Μια ακόμη αιτία που προκύπτει, είναι η κρατική ανάμιξη στο χώρο του αθλητισμού για πολιτικούς λόγους. Κυβερνήσεις χρησιμοποιούν στρατηγικά, τον σχολικό αθλητισμό με το

αιτιολογικό ενίσχυσης της υγείας και της πειθαρχίας, ενώ παράλληλα προσφέρουν αθλητικές υπηρεσίες ψυχαγωγικού χαρακτήρα στους πολίτες, αναδεικνύοντας την ποιότητα ζωής που προσφέρει η ενασχόληση με τον αθλητισμό. Κυρίως ο σαγηνευτικός ρόλος του υψηλού αθλητισμού, που παρουσιάζεται ως πρότυπο, δημιουργεί τα θεμέλια μιας συμβιωτικής δράσης μεταξύ πολιτικής και αθλητισμού (Houlihan, 1999, σελ.28-29).

Η χρησιμοποίηση των αθλητικών διακρίσεων ως μέσο προβολής μιας χώρας, είναι παγιωμένη τακτική των κυβερνήσεων για την ενίσχυση του κρατικού κύρους (διπλωματικής-πολιτικής σημασίας), με αποτέλεσμα την εκούσια προστασία του ντόπινγκ ή την μη εμπόδισή του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η σκόπιμη εκμετάλλευση των αθλητών της πρώην Ανατολικής Γερμανίας, όπου η κυβέρνηση προκειμένου να πετύχει τους παραπάνω στόχους, προέτρεπε και ενέκρινε την χρήση αναβολικών ουσιών (Houlihan, 1999, σελ.34-36).

3.4. Θεωρητική προσέγγιση

Ο αθλητισμός αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα μιας κοινωνίας, όπως και οποιαδήποτε ενασχόληση ως χόμπι, εργασία ή επάγγελμα, που σημαίνει ότι ακολουθεί ως έννοια τους κοινωνικούς κανόνες και κοινωνικές αξίες που διέπουν μια οργανωμένη κοινωνία (Houlihan, 1999, σελ.141).

Η χρήση αναβολικών ουσιών προς επίτευξη αθλητικής διάκρισης και νίκης με οποιοδήποτε τρόπο, ουσιαστικά δηλώνει την εξαπάτηση και αλλοίωση του αποτελέσματος του αγώνα, αλλά κυρίως την παραβατική και αντιαθλητική συμπεριφορά που βλάπτει τους κανόνες και τις αξίες του αθλητισμού (Παναγιωτόπουλος, 2008). Επομένως τίθεται το ερώτημα που οφείλεται η απόφαση χρήσης αναβολικών ουσιών και η εμφάνιση παραβατικότητας;

Σημαντικό ρόλο στη λήψη τέτοιου είδους αποφάσεων κατέχει η εξάρτηση του ατόμου από άλλα άτομα. Η προσέγγιση του φαινομένου υπό αυτή τη σκοπιά, υποστηρίζει ότι η απόφαση εμπλοκής στη χρήση ουσιών, μπορεί να οφείλεται στον επηρεασμό από συναθλητή που επιθυμεί να κάνει χρήση και πρόκειται για «μεταδιδόμενη» παράνομη πράξη που οδηγεί σε παρεκκλίνουσα συμπεριφορά, καθώς ακολουθείται η εκμάθηση συμπεριφοράς αγέλης, κυρίως στα ομαδικά αθλήματα (Dimant & Deutscher, 2015, σελ.23-25).

Ουσιαστικά πρόκειται για τη θεωρία της συμβολικής αλληλεπίδρασης του E. Sutherland

όπου υποστηρίζεται ότι η δράση των ατόμων βασίζεται στις έννοιες (νοήματα), οι οποίες προβάλλονται από τις σχέσεις αλληλεπίδρασης ατόμων με οικειότητα μεταξύ τους και συνεχώς μεταβάλλονται ανάλογα την εκάστοτε ερμηνεία που τους δίδεται. Αναφέρεται επίσης η σημαντικότητα των τρόπων επικοινωνίας μεταξύ του ατόμου και του κοινωνικού περιβάλλοντος, δηλαδή η αλληλεπίδραση που δημιουργείται μεταξύ τους από σύμβολα και έννοιες. Μια σημαντική έννοια είναι η έννοια του «εαυτού» η οποία σχηματίζεται από δυο άλλες έννοιες το «εμένα» και το «εγώ». Η μεν έννοια του «εμένα» αφορά τις συμπεριφορές των άλλων ατόμων τις οποίες εσωτερικεύει το άτομο, η δε έννοια του «εγώ» αναφέρεται στην αντίδραση σε αυτές τις συμπεριφορές (Βιδάλη & Κουλούρης, 2012, σελ.60).

Σαν ένα παράρτημα της θεωρίας της συμβολικής αλληλεπίδρασης, παρουσιάζεται η θεωρία της ουδετεροποίησης του νόμου ή τεχνικών εξουδετέρωσης των G.M. Sykes και D. Matza, οι οποίοι χρησιμοποίησαν τη θεωρία του Sutherland ως θεμέλιο της δικής τους. Παρατήρησαν την ελαστικότητα των κανόνων του ποινικού δικαίου με αποτέλεσμα οι παράνομες πράξεις που ορίζοντας ως εγκλήματα, χάνουν την σημασία τους και αποβάλλουν την εγκληματική υπόστασή τους σε ορισμένες περιπτώσεις, λαμβάνοντας αμυντικό χαρακτήρα όπως κατάσταση άμυνας ή έκτακτης ανάγκης.

Στα πλαίσια του άνω σκεπτικού οφείλεται η διαδικασία εκμάθησης των τεχνικών εξουδετέρωσης της ηθικής ενοχής, κατά την παραβίαση του κοινά αποδεκτού κανόνα, ώστε να μετατρέπεται μια αξιόμεμπτη δραστηριότητα σε ηθικά ουδέτερη και μη κατακριτέα (Sykes & Matza, 1957, p.667).

Όπως οι παραπάνω θεωρίες, ως ακολούθως και οι θεωρητικές προσεγγίσεις των Becker και Murphy αναλύουν τη θεωρία του ορθολογικού εθισμού (επιλογής), η οποία προσαρμόζεται απόλυτα στην λήψη αποφάσεων ενός αθλητή να «ντοπαριστεί». Η λήψη της απόφασης είναι είτε ατομική, είτε κοινωνική, κυρίως για λόγους κοινωνικής αναγνώρισης και αποδοχής, καθώς επίσης τα συμπεράσματα αυτής της θεώρησης καταλήγουν στο γεγονός ότι οι λογικές αποφάσεις οδηγούν σε έντονους εθισμούς, που μελλοντικά επιφέρουν μεγιστοποίηση των σταθερών αποφάσεων. Επομένως ένας αθλητής προτιμά την πρόσκαιρη ευκαιρία ενός σύντομου οφέλους με την επιτυχία και τα οικονομικά έπαθλα με την χρήση ντόπινγκ, διότι τα χρονικά περιθώρια συμμετοχής σε μεγάλους αγώνες είναι εξαιρετικά περιορισμένα.

Ο Maennig παραθέτει μία ακόμα παρεμφερή θεωρητική προσέγγιση, με την οποία αναλύει την επιλογή του ατόμου να λάβει μέρος σε εγκληματική δραστηριότητα, έχοντας τη

λογική να αξιολογήσει τον κίνδυνο αυτής της πράξης. Επίσης αναφερόμενος στη διαφθορά στον αθλητισμό, τροποποιεί τη θεωρία του Becker και ισχυρίζεται ότι οι αθλητές έχουν τη λογική ικανότητα να αξιολογούν τα ρίσκα και τους κινδύνους, σε σχέση με τα οφέλη που θα αποκομίσουν συγκριτικά με το σοβαρό κόστος που ενδεχομένως θα έχουν (Dimant & Deutscher, 2015, σελ.16).

Μία νέα θεωρητική προσέγγιση που αντιτίθεται σε πολλές θεωρίες αναπτύσσει ο Jay Coakley ώστε να κατανοηθεί η χρήση ουσιών και ονομάζει το φαινόμενο παραβατική υπερσυμμόρφωση, με άλλα λόγια αποδίδεται υπεραξία στην επιτυχία και τη νίκη και οδηγεί στην υπερβολική χρήση αναβολικών. Ωστόσο εξηγεί ότι η κατάληξη στην παρεκκλίνουσα συμπεριφορά στηρίζεται στην έννοια της υποσυμμόρφωσης, δηλαδή στη μη συμμόρφωση στην έννομη υποδειγματική συμπεριφορά, άρα στην άρνηση και απόρριψη των κανόνων. Και καταλήγει ότι οι αθλητές που κάνουν χρήση ουσιών δεν χαρακτηρίζονται από έλλειψη ηθικής ακεραιότητας ή προβλημάτων κοινωνικοποίησης, μιας και πολλοί από αυτούς είναι οι πιο εργατικοί, ταλαντούχοι και προσηλωμένοι αθλητές στο αγώνισμά τους (Waddington, 2016, σελ.25-26).

Ο Gunnar Breivik, ως φιλόσοφος του αθλητισμού, εφάρμοσε την χρήση κοινωνικών και ψυχολογικών προτύπων-μοντέλων παιχνιδιού, ώστε να κατανοήσει τον λόγο χρήσης ντόπινγκ. Σύμφωνα με αυτά τα θεωρητικά παιχνίδια, η χρήση απαγορευμένων ουσιών, αποτελεί ένα δίλλημα κατά τη διαδικασία απόφασης και την παρομοιάζει με το δίλλημα των κρατουμένων, δηλαδή ως ηθική σύγκυση του αθλητή μεταξύ των πραγματικών του ηθικών αξιών σε σχέση με το ντόπινγκ και της μεγιστοποίησης και επίτευξης του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος. Ωστόσο η έννοια του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος διαφέρει από αθλητή σε αθλητή, μιας και κάποιοι επιλέγουν το αποτέλεσμα με στόχο τη νίκη και άλλοι με στόχο την καθαρή αθλητική αναμέτρηση. Επίσης υποστηρίζει ότι η απόφαση χρήσης ντόπινγκ είναι πολύ πιθανό να επηρεάζεται, είτε από τα οικονομικά οφέλη που παρέχει η νίκη, είτε από τις τιμωρίες που επιβάλλουν οι κανονισμοί αντίχενωσης (Waddington, 2016, σελ.26-27).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Οργανωμένο έγκλημα και Ντόπινγκ

4.1. Ο ευάλωτος χώρος του αθλητισμού

Το οργανωμένο έγκλημα, όπως ήδη αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, είναι συνδεδεμένο με το εμπόριο ναρκωτικών και όπλων, τη παράνομη διακίνηση μεταναστών, το human trafficking, το ξέπλυμα μαύρου χρήματος, καθώς και με τη διαφθορά, που αποτελεί επιβεβλημένο συστατικό του και εμπλέκεται σχεδόν σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, μέσα από τους οποίους αποκομίζει παράνομα οικονομικά οφέλη. Με χαρακτηριστικό γνώρισμα την ευελιξία, τη προσαρμοστικότητα αλλά και τη σκιώδη δράση, η οργανωμένη εγκληματικότητα έχει την ικανότητα να εξελίσσεται, να διακρίνει τις νέες πηγές απόκτησης κέρδους και κυρίως να επεκτείνει τις δραστηριότητες της μέσα σε αυτές (Topilskaya, 2020, p.92).

Η διεθνής κοινότητα κατά την προσπάθειά της να ενοποιήσει τις τακτικές καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος, βρέθηκε αντιμέτωπη και με την εισχώρησή του στο χώρο του αθλητισμού. Αυτό στάθηκε καθοριστικό σημείο για τους διεθνείς οργανισμούς, υποστηρικτές του «ευ αγωνίζεσθε» και της διασφάλισης του «καθαρού» αθλητισμού, να διαπιστώσουν ότι τα μεγάλα κέρδη στον αθλητισμό, προσελκύουν το οργανωμένο έγκλημα και ότι εγκληματικές ομάδες κατέχουν τον έλεγχο του 25% του παγκόσμιου αθλητισμού. Ως ακολούθως η εμπλοκή και επιρροή της οργανωμένης εγκληματικότητας στον αθλητισμό, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, έχει εξελιχθεί ραγδαία σε σύντομο χρονικό διάστημα. (Topilskaya, 2020, p.92).

Οι διεθνείς αξιωματούχοι των οργανισμών καταπολέμησης της οργανωμένης εγκληματικότητας, αλλά και οι διεθνείς οργανισμοί αθλητισμού και αντιντόπινγκ, κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου, αναφέροντας ότι πίσω από τη χειραγώγηση του παγκόσμιου αθλητισμού κρύβεται το οργανωμένο έγκλημα και ότι αποτελεί την κυρίαρχη απειλή με τις τακτικές διαφθοράς, τις παράνομες συναλλαγές και φυσικά το εμπόριο παράνομων ουσιών. Η αθεατότητα της δράσης, η πολυπλοκότητα της δομής και η αδιαφάνεια των οικονομικών παράνομων συναλλαγών των εγκληματικών δικτύων, προκαλεί δυσχέρεια στη συλλογή στοιχείων και πληροφοριών για έρευνα και επιστημονική προσέγγιση του προβλήματος

εισχώρησης του οργανωμένου εγκλήματος στους κόλπους του αθλητισμού, καθώς και αποκάλυψη των παράνομων δραστηριοτήτων (Topilskaya, 2020, p.93).

Αρχικά, μία τακτική εμπλοκής με τον αθλητισμό είναι η υποστήριξη δημοφιλών αθλητών και αθλητικών ομάδων, που προσφέρει μια θετική εικόνα. Με τον τρόπο αυτό υψηλόβαθμα μέλη εγκληματικών οργανώσεων (κυρίως αρχηγοί), παράλληλα με την παράνομη δράση τους, πραγματοποιούν ουσιαστικά «ξέπλυμα κοινωνικού προφίλ». Χαρακτηριστικό θεωρείται το παράδειγμα του ρωσικού οργανωμένου εγκλήματος τη δεκαετία του '80, που συνδεόταν με αθλητικούς συλλόγους, δίχως να εξυπηρετούνται εμπορικές συνδιαλλαγές. Οι «νονοί» απολάμβαναν μόνο την φιλία με διάσημους αθλητές, καθώς ένιωθαν σαν προστάτες τους και δημιουργούσαν ευμενή εικόνα προς τη κοινωνία, καλύπτοντας τη πραγματική του υπόσταση.

Η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF), κάνει λόγο για επιδίωξη σύνδεσης του οργανωμένου εγκλήματος με τον αθλητισμό, όχι μόνο για την απόκτηση κοινωνικού κύρους και συσχέτιση με διάσημα πρόσωπα, αλλά και για την εισχώρηση σε ανώτερους κύκλους του κοινωνικού πλαισίου. Η προσέγγιση αυτή εξασφαλίζει την ανάμιξη εγκληματιών σε διοικητικά συμβούλια αθλητικών συλλόγων ή και αθλητικών ομοσπονδιών, είτε ως μέλη είτε ως χορηγοί. Επιπλέον στον επαγγελματικό αθλητισμό, λόγω του υψηλού ανταγωνισμού, θεωρούνται απαραίτητοι οι χορηγοί και οι χρηματοδοτήσεις τους σε αθλητές και ομάδες, οι οποίοι όμως, δεν ασκούν τον απαιτούμενο έλεγχο προέλευσης των χρημάτων που λαμβάνουν από τους επενδυτές - χορηγούς τους. Ως ακολούθως αναπτύσσονται συνεργασίες μεταξύ αθλητών, σωματείων και επιχειρηματιών, που ουσιαστικά λειτουργούν ως κάλυψη των εγκληματικών σκοπών και δραστηριοτήτων μιας πολύ καλά οργανωμένης εγκληματικής ομάδας (Australian Crime Commission, 2013, p.32-33).

Επομένως, ο χώρος του αθλητισμού δεν μπόρεσε να ξεφύγει από το ενδιαφέρον του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς αποτελεί ένα ελκυστικό τομέα που μπορεί να λειτουργήσει ως «βιτρίνα» νομιμότητας και επιφανειακής παρουσίας ενός σοβαρού κοινωνικού στάτους. Προκειμένου να υπάρξει κάλυψη του παράνομου κέρδους μέσω νόμιμης επιχείρησης, το οργανωμένο έγκλημα επιλέγει πάντα τους τομείς με την πιο επικερδή δραστηριότητα και τη κυκλοφορία τεράστιων χρηματικών ποσών. Συνεπώς δεν μπορεί να αγνοηθεί ο χώρος του αθλητισμού, αλλά κυρίως του επαγγελματικού (Topilskaya, 2020, p.90-92).

Ο αθλητισμός αποτελεί μια ελκυστική μορφή θεάματος, προκαλεί ένα μαζικό δημόσιο ενδιαφέρον ως δραστηριότητα και ενισχύεται οικονομικά από κρατικούς αλλά και ιδιωτικούς πόρους. Επιπλέον η παγκοσμιοποίηση του έχει άμεση διασύνδεση με τη διεθνική φύση του

οργανωμένου εγκλήματος, το οποίο επεκτείνει σε παγκόσμιο επίπεδο τις παράνομες δραστηριότητές του, καθιστώντας δυσκολότερη την ανίχνευσή του και περιπλέκοντας την καταπολέμηση του (Topilskaya, 2020, p.90-92).

Η σύσταση των εγκληματικών δικτύων είναι αρκετά ετερογενής και περιλαμβάνει αφενός χορηγούς, επιχειρηματίες, κρατικούς αξιωματούχους, πολιτικά πρόσωπα, αφετέρου διεφθαρμένους αθλητές, προπονητές, αθλητικούς παράγοντες, διαιτητές, ιατρούς. Ως άρτια συντονισμένη ομάδα λειτουργεί και δραστηριοποιείται στο χώρο του επαγγελματικού αθλητισμού, δρώντας παράλληλα και σε άλλες εγκληματικές δράσεις όπως εμπόριο ναρκωτικών, ξέπλυμα μαύρου χρήματος κλπ. (Europol, 2020, p.5-6).

Οι εγκληματικές ομάδες, κατά κανόνα, έχουν δομή και λειτουργούν ιεραρχικά σύμφωνα με τους όρους μιας νόμιμης επιχείρησης, δηλαδή από την κορυφή προς τη βάση. Στην κορυφή της εγκληματικής «πυραμίδας» βρίσκονται τα ηγετικά στελέχη, τα οποία ουσιαστικά κατέχουν και τον τίτλο των χρηματοδοτών της δράσης της οργάνωσης. Στη συνέχεια βρίσκονται οι μεσάζοντες και είναι υπεύθυνοι για την άμεση επαφή των αρχηγών με τη βάση, δηλαδή αθλητές, προπονητές, διαιτητές κ.α., καθώς επίσης δραστηριοποιούνται σε διεθνικό επίπεδο προκειμένου να εντοπίσουν νέες ευκαιρίες οικονομικού συμφέροντος, μέσω αθλητικών διοργανώσεων. (Europol, 2020, p.7).

Οι εγκληματικές οργανώσεις έχουν εξαπλώσει τη διαπλεκόμενη δράση τους στον αθλητισμό σε διεθνή επίπεδα και συνεργάζονται τόσο με μεμονωμένα άτομα, όσο και με άλλες εγκληματικές ομάδες. Πρόκειται για ένα καλά οργανωμένο δίκτυο, που μέσω της διαφθοράς και της απάτης, καθώς και της διασύνδεσης με άλλους εμπλεκόμενους, χειραγωγεί αθλητές, αθλητικές ομάδες και καθοδηγεί αποτελέσματα αγώνων, με σκοπό το οικονομικό κέρδος (Europol, 2020, p.5-6). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Chambliss (1978) όσο πιο οργανωμένες είναι οι παράνομες δραστηριότητες και όσοι εμπλέκονται δρουν με επιτυχία, τόσο πιο οργανωμένη και συστηματοποιημένη είναι η εγκληματική ομάδα και η κατανομή του χρηματικού κέρδους. Η εγκληματική οργάνωση είναι ένα ισχυρό πολύδιάστατο σύστημα από ανεξάρτητους και ανόμοιους παράγοντες, οι οποίοι συνεργάζονται ανάλογα με τις ικανότητες, την ισχύ τους και την ικανοποίηση των συμφερόντων τους (Chambliss, 1978, p.59).

4.2. Η «μαύρη αγορά» των αναβολικών

Υποστηρίζεται από οργανισμούς κατά του ντόπινγκ και αθλητικούς αξιωματούχους, ότι η «μαύρη αγορά» των αναβολικών ουσιών, κατευθύνεται από το οργανωμένο έγκλημα και τα οικονομικά κίνητρα τα οποία έχει. Ο πρώην γενικός διευθυντής της WADA, D. Howman, αναφέρει ότι το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί τη σοβαρότερη απειλή για τον αθλητισμό καθώς επίσης και όσοι διακινούν ναρκωτικά, στεροειδή και άλλες ουσίες. Είναι αυτοί που διαφθείρουν αθλητές και χειραγωγούν αγώνες. Επίσης ο Sandro Donati, πρώην προπονητής της εθνικής ομάδας στίβου της Ιταλίας σε ομιλία του στο συνέδριο «Play the Game» (2005), περιγράφει τη διακίνηση των απαγορευμένων ουσιών, ως εμπόριο οργανωμένης εγκληματικότητας τύπου μαφίας και αναφέρει ότι τον καθολικό έλεγχο των αναβολικών της «μαύρης αγοράς», κατέχουν ισχυρές οικογένειες του οργανωμένου εγκλήματος, οι οποίες μπορούν να προμηθευτούν τεράστιες ποσότητες παράνομων φαρμάκων. Αυτό σημαίνει την άμεση διασύνδεση στο δίκτυο διακίνησης αναβολικών, φαρμακευτικών εταιρειών, οι οποίες συνεργάζονται με εγκληματικές ομάδες, άρα το κύκλωμα έχει εισχωρήσει και στο χώρο της φαρμακοβιομηχανίας (Donati, 2005, pp.29, 31).

Χαρακτηριστικά ο Donati αναφέρει ότι, οικογένειες της ιταλοαμερικανικής μαφίας όπως Gambino, Gotti κ.α., είχαν υπό τον έλεγχό τους το εμπόριο αναβολικών ουσιών στις ΗΠΑ για μεγάλο διάστημα. Μιλά επίσης για εμπλεκόμενο αστυνομικό (παντρεμένο με γυναίκα από την οικογένεια Gambino), ο οποίος έκανε χρήση, αλλά και συμμετείχε στο εμπόριο στεροειδών σε συναδέλφους του, όπου στη συνέχεια ξεκίνησε τη συνεργασία με τη ρωσική μαφία, συντελώντας στη συνεργασία της συγκεκριμένης εγκληματικής οργάνωσης με την ιταλοαμερικανική μαφία (Donati, 2005, pp.29, 31).

Ωστόσο οι χαρακτηρισμοί του οργανωμένου εγκλήματος ως μαφία, πολλές φορές βασίζονται σε στερεότυπα των μέσων μαζικής ενημέρωσης (τύπου «ο Νονός») και δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Αντιθέτως η διακίνηση αναβολικών ακολουθεί την τακτική του εμπορίου ναρκωτικών και διαμορφώνεται σύμφωνα με ένα σύνολο παραγόντων όπως τα χαρακτηριστικά των χρηστών και τις ανάγκες τους, τη δυναμική των αγορών, το κοινωνικό πλαίσιο-περιβάλλον των αθλητών, την οικονομική – πολιτική κατάσταση κ.α. Πολλές φορές τα οργανωμένα δίκτυα συνεργάζονται με το άμεσο περιβάλλον του αθλητή

προκειμένου να διευκολύνουν την προμήθεια και διακίνηση των αναβολικών ουσιών. (Fincoeur, van de Ven & Mulrooney, 2015, p.240-241).

Αναλύσεις σε Ιταλία, Γαλλία και Βέλγιο, αναφέρουν ότι προμηθευτές και διακινητές ουσιών ντόπινγκ, σπάνια κατέχουν ποινικό μητρώο, καθώς επίσης, κυρίως στην Ιταλία, αποδεικνύεται περιορισμένη ανάμιξη των μαφιόζικων εγκληματικών ομάδων στο συγκεκριμένο τύπου εμπόριο, εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις προμηθευτών που συνεργάζονται με τη καμόρα. Εν αντιθέσει το μεγαλύτερο ποσοστό των προμηθευτών, αποκρύπτει τις παράνομες συναλλαγές και τη παράνομη διακίνηση, πίσω από νόμιμα επαγγέλματα ή νόμιμες επιχειρήσεις, ενσωματώνοντας το «μαύρο εμπόριο» στη νόμιμη επαγγελματική δραστηριότητα, η οποία λειτουργεί ως «βιτρίνα». Κυρίως στον επαγγελματικό αθλητισμό, το ρόλο του προμηθευτή έχουν προπονητές, ιατροί, φυσικοθεραπευτές, φαρμακοποιοί, ακόμα και υψηλόβαθμα μέλη αθλητικών ομοσπονδιών, οι οποίοι καπηλεύονται την θέση τους και την εμπιστοσύνη των αθλητών και αφού τους πείθουν για την χρησιμότητα των αναβολικών ουσιών, εμπορεύονται ή χορηγούν τα προϊόντα ντόπινγκ (Paoli, 2017, p.66).

Η «μαύρη αγορά» των ουσιών ντόπινγκ, λειτουργεί μέσω της μυστικότητας των δικτύων που συνεργάζονται για τη διακίνησή τους, αλλά συγχρόνως ευνοείται από την ασάφεια που υφίσταται η νομιμότητα των ίδιων των προϊόντων. Πολλές από τις ουσίες είναι νόμιμες και χαρακτηρίζονται ως φαρμακευτικά προϊόντα και ως εκ τούτου είναι αδύνατο να απαγορευτούν, διότι προορίζονται για θεραπευτική χρήση. Συνεπώς, ενώ αρχικά ένα φάρμακο μπορεί έχει νόμιμη «φύση», στη συνέχεια μπορεί να καταλήξει ως παράνομο. Με τον τρόπο αυτό, κατά τη συναλλαγή η οποία περιέχει απαγορευμένες ουσίες, υπάρχει περίπτωση να υφίσταται άγνοια μεταξύ των συναλλασσόμενων, με αποτέλεσμα την ενσωμάτωση της παράνομης διακίνησης αναβολικών ουσιών, σε νόμιμες επαγγελματικές δραστηριότητες. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πώληση προϊόντων ντόπινγκ από φαρμακοποιό, στον οποίο έχει δοθεί ψευδή συνταγή (Paoli, 2017, p.68-69).

4.3. Το δίκτυο των παράνομων προμηθευτών

Η διακίνηση αναβολικών ουσιών από το οργανωμένο εγκληματικό δίκτυο, έχει εξελιχθεί

σε μια παγκόσμια παράνομη βιομηχανία, η οποία λειτουργεί μέσω ενός οργανωμένου συστήματος προμήθειας απαγορευμένων φαρμάκων. Πρόκειται για ένα εξελιγμένο λαθρεμπόριο, που μέσα από τη παγκόσμια δυναμική, ακόμα και του διαδικτύου, εμπορεύεται πολυάριθμα αναβολικά φαρμακευτικά προϊόντα. Ο χώρος του αθλητισμού αποτελεί το ιδανικότερο περιβάλλον ζήτησης ουσιών λόγω της ισχυρής επιθυμίας για καλύτερη αθλητική απόδοση (Kraska, Bussard & Brent, 2010, p.181).

Οι χρήστες ουσιών ντόπινγκ, έχουν τη δυνατότητα να προμηθευτούν τα παράνομα προϊόντα από μια ποικιλία προμηθευτών, λόγω της πολυπλοκότητας του δικτύου διακίνησής τους. Επιπλέον η εξέλιξη των ιστοσελίδων του διαδικτύου έχει ενισχύσει την εύκολη πρόσβαση παράνομων ουσιών, οι οποίες μπορούν να αποκτηθούν με μία απλή παραγγελία. Ωστόσο υπάρχουν και χρήστες εκτός των ελίτ αθλητών, οι οποίοι επωφελούνται από την άμεση πρόσβαση στις ουσίες, προκειμένου να αναπτύξουν τη μυϊκή τους μάζα ή να βελτιώσουν τη σωματική τους εμφάνιση. Η μαζικότητα στη χρήση προϊόντων ντόπινγκ αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια υγεία, καθώς παραγωγοί και προμηθευτές δεν ενδιαφέρονται για την ποιότητα των φαρμάκων, αλλά για τη μεγιστοποίηση των πωλήσεών τους (De Maillard & Titova, 2016, p.94-95).

Προκειμένου να αναλυθεί καλύτερα το δίκτυο διακίνησης των αναβολικών ουσιών, παρακάτω αναφέρονται οι σημαντικότερες κατηγορίες παράνομων προμηθευτών, οι οποίες είτε δρουν ξεχωριστά, είτε συνδέονται μεταξύ τους.

Γυμναστήρια. Αυτή η κατηγορία αναφέρεται σε δύο είδη παράνομων διακινητών, στους ιδιοκτήτες γυμναστηρίων/προπονητές bodybuilding και στους ιδιοκτήτες καταστημάτων συμπληρωμάτων διατροφής. Η πώληση πραγματοποιείται σε πελάτες του γυμναστηρίου, αλλά υπάρχει συνεργασία και με άλλους ιδιοκτήτες, καθώς επίσης προπονητές και αθλητές. Η σύνδεση των αναβολικών με τον συγκεκριμένο χώρο, φαίνεται να κανονικοποιεί τη χρήση αναβολικών ουσιών και να την προβάλλει ως αναπόσπαστο στοιχείο του συγκεκριμένου τρόπου εκγύμνασης. Συνήθως η τακτική των προμηθευτών βασίζεται στη κοινωνική δικτύωση τους και την προσέγγιση «πελατών» που ενδιαφέρονται να δοκιμάσουν απαγορευμένες ουσίες

Πρόκειται για μία σύναψη σχέσης προμηθευτή και υποψήφιου πελάτη, που βασίζεται στην εμπιστοσύνη, την ανταλλαγή πληροφοριών και την «εκπαιδευτική» καθοδήγησης. Τις περισσότερες φορές οι προμηθευτές ασκούν το ρόλο του μέντορα, καθώς δίνουν οδηγίες και

παρέχουν προπονητικές-διατροφικές συμβουλές, σε συνδυασμό με τη λήψη αναβολικών ουσιών για καλύτερα αποτελέσματα (Antonopoulos & Hall, 2016, p.705-706).

Ιατρική ομάδα. Στον επαγγελματικό αθλητισμό – πρωταθλητισμό, το ανταγωνιστικό επίπεδο είναι πολύ υψηλό, καθώς επίσης η πρώτη θέση μπορεί να κριθεί ακόμα και στο δευτερόλεπτο. Για το λόγο αυτό πίσω από κάθε αθλητή ή ομάδα της ελίτ κατηγορίας, υπάρχει μια ιατρική ομάδα, με υψηλό επίπεδο επιστημονικών γνώσεων, που προσφέρει στήριξη για την επίτευξη προπονητικής βελτίωσης και μέγιστης απόδοσης.

Η εξέλιξη της ιατρικής επιστήμης, σε συνδυασμό με την εξέλιξη της τεχνολογίας, καθιστούν τους ιατρικούς επιστήμονες πολύ σημαντικούς, ακόμα και στη λήψη αποφάσεων (διοικητικής φύσης) ομάδων και φυσικά για το πρόγραμμα συμπληρωμάτων διατροφής και τις ιατρικές αποθεραπείες, που θα ακολουθήσουν οι αθλητές. Αυτό σημαίνει ότι ο ρόλος της ιατρικής ομάδας είναι καθοριστικός στο αν θα υπάρξει υπέρβαση και καταπάτηση των κανόνων που ορίζει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Αντιντόπινγκ (WADA) για τη χρήση απαγορευμένων φαρμάκων.

Στην ίδια κατηγορία δεν μπορούμε να παραλείψουμε και άλλα μέλη των ιατρικών ομάδων, όπως φαρμακοποιούς, φυσικοθεραπευτές, ακόμα και φαρμακευτικές εταιρείες που συνεργάζονται με αθλητικές ομάδες. Είναι σύνηθες οι φαρμακοποιοί να συνεργάζονται τόσο με παράνομους προμηθευτές, αλλά και με φαρμακευτικές εταιρείες που παρέχουν προϊόντα ντόπινγκ για χορήγηση στους αθλητές. Τις περισσότερες φορές οι ουσίες παρουσιάζονται στα πλαίσια αποκατάστασης τραυματισμών ή στην ενίσχυση της απόδοσης και οι συνταγές των φαρμάκων μπορεί να είναι ψευδείς ή να έχουν χορηγηθεί από διεφθαρμένους ιατρούς (Paoli, 2016, p.76-77).

Επίσης, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η εξειδίκευση της ιατρικής – επιστημονικής ομάδας, έχει μεγάλη σημασία στην εξαπάτηση και δυσχέρεια ανίχνευσης της παράνομης ουσίας, κατά την πραγματοποίηση ελέγχων των οργανισμών αντί-ντόπινγκ (WADA, 2015).

Μέλη αθλητικών ομάδων/ομοσπονδιών. Μέλη, παράγοντες και αξιωματούχοι αθλητικών σωματείων, ομάδων και ομοσπονδιών αποτελούν ένα δίκτυο, το οποίο αλληλοσυνδέεται και αποτελεί μία κατηγορία προώθησης προϊόντων ντόπινγκ. Σιωπηρά και σε άμεση συνεργασία με προπονητές και ιατρικό team, βοηθούν με την εσκεμμένη ανοχή τους, την χορήγηση αναβολικών ουσιών σε αθλητές των ομάδων τους, προκειμένου να καρπωθούν της αθλητικής επιτυχίας και νίκης, άρα και τις πλούσιες οικονομικές απολαβές των χορηγιών (Houlihan, 1999, σελ.46).

Για παράδειγμα, σε ελέγχους που είχαν πραγματοποιηθεί κατά τη διοργάνωση του Giro d'Italia σε ποδηλατικές ομάδες, βρέθηκαν σημαντικές ποσότητες απαγορευμένων ουσιών, οι οποίες εν γνώσει των αθλητικών παραγόντων των ομάδων, χορηγούνταν στους ποδηλάτες, συνεπώς ήταν ενεργή η εμπλοκή τους στη παράνομη διακίνηση και προώθηση των προϊόντων ντόπινγκ στους αθλητές (Paoli, 2016, p.79).

Ημί-επαγγελματίες αθλητές. Στη συγκεκριμένη κατηγορία, περιλαμβάνονται ελίτ αθλητές, αθλητές bodybuilding, καθώς και στελέχη σωματών ασφαλείας και στρατού ή ιδιωτικών εταιρειών σεκιούριτι. Οι συγκεκριμένοι αθλητές, εκτός της προσωπικής χρήσης των αναβολικών ουσιών για τη μεγιστοποίηση τη απόδοσής τους, έχουν εμπλοκή τόσο οι ίδιοι στη διακίνηση και προμήθεια των παράνομων ουσιών, όσο και μέλη του οικογενειακού περιβάλλοντός τους. Από τη μία πλευρά προμηθεύονται για ίδια χρήση, όμως εν συνεχεία πωλούν τις ουσίες για να εξασφαλίσουν την επιπλέον ιδιωτική τους κατανάλωσή ή απλά για καθαρά οικονομικό όφελος.

Κυρίως οι ελίτ αθλητές, λόγω των αθλητικών τους υποχρεώσεων, ταξιδεύουν σε χώρες του εξωτερικού και έχουν τη δυνατότητα να εισάγουν ουσίες. Πολλές φορές εκμεταλλεύονται τη χαλαρότητα των ελέγχων ή τους λιγότερο αυστηρούς κανονισμούς κάποιων κρατών και αγοράζουν παράνομα προϊόντα ντόπινγκ, δίχως την ύπαρξη ρίσκου και κινδύνου ανίχνευσης και επιβολής ποινής της πράξης τους (Paoli, 2016, p.80).

Διάφοροι προμηθευτές-παραγωγοί. Υπάρχει και η κατηγορία που αφορά άτομα από διάφορες κοινωνικές ομάδες, που ασκούν διάφορους τύπους επαγγέλματος και μπορεί να κυμαίνεται από έναν απλό πωλητή μέχρι επιχειρηματία. Εκτός από τη προμήθεια και διακίνηση των αναβολικών, βασικό ρόλο έχουν οι παραγωγοί αναβολικών. Πρόκειται για τις δυο πλευρές του ίδιου νομίσματος. Από τη μία πλευρά είναι οι φαρμακευτικές εταιρείες που δηλώνονται ως νόμιμες επιχειρήσεις, όπου στα εργαστήριά τους παρασκευάζουν παράνομες ουσίες, τα οποία παρουσιάζουν και εμπορεύονται επίσημα, ως συμπληρώματα διατροφής και φυσικά διατροφικά προϊόντα, για τη τόνωση της υγείας ή την ενίσχυση του οργανισμού. Από την άλλη πλευρά είναι τα παράνομα εργαστήρια, στα οποία πραγματοποιείται παράγωγή αναβολικών ουσιών, χωρίς να υπάρχουν πληροφορίες για αυτά λόγω μη νομιμότητάς τους, κάτι το οποίο καθιστά δύσκολο τον εντοπισμό τους (Antonopoulos & Hall, 2016, p.703).

Η παραπάνω περιγραφή του δικτύου παράνομων προμηθευτών, αφορά τη διασύνδεση νομίμων και παράνομων κοινωνικών ομάδων που αποτελούν στοιχεία των εγκληματικών ομάδων και περιγράφουν την κοινωνική οργάνωση του οργανωμένου εγκλήματος, σύμφωνα

με τον Vincenzo Ruggiero. Ο ίδιος χαρακτηρίζει την κοινωνική οργάνωση ως ένα πολυσύνθετο δίκτυο ατόμων όπου μέσω διαφόρων συναλλαγών, εμπλέκονται σε κοινές εγκληματικές δραστηριότητες, ανεξαρτήτως της κοινωνικής ανομοιογένειας. Όσον αφορά τις συναλλαγές μπορούν να αφορούν απλές και σύντομες συναντήσεις έως πολύπλοκες και συντονισμένες επιχειρήσεις (Ruggiero, 2012, p.7).

Ουσιαστικά διαπιστώνεται ένα εξαιρετικά ευπροσάρμοστο δίκτυο ατόμων, το οποίο αναζητά και βρίσκει τρόπους διακίνησης εμπορίας και διάθεσης προϊόντων ντόπινγκ, σε οποιονδήποτε ενδιαφέρεται να κάνει χρήση. Η πολυδιάστατη και ευμετάβλητη φύση των οργανωμένων ομάδων προμήθειας αναβολικών ουσιών, βοηθά σημαντικά στη περίπλοκη διαμόρφωση θέσεων εργασίας στη «μαύρη αγορά», με προμηθευτές που συνεχώς κινούνται μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας και βρίσκονται σε όλο το φάσμα του κοινωνικού συνόλου (Antonopoulos & Hall, 2016, p.707-708).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Υποθέσεις ντόπινγκ

5.1. Σκάνδαλο BALCO

Το 2003, ο Αμερικανικός Οργανισμός Καταπολέμησης Ντόπινγκ (USADA), έλαβε από ανώνυμη πηγή μία σύριγγα που περιείχε μια άγνωστη ουσία, καθώς επίσης και την πληροφορία ότι την προμήθευε εταιρεία διατροφικών προϊόντων σε ελίτ αθλητές και Ολυμπιονίκες. Εν συνεχεία η USADA έστειλε τη σύριγγα στον Don Catlin διευθυντή του Ολυμπιακού Αναλυτικού Εργαστηρίου του UCLA, ο οποίος μετά από έλεγχο της ουσίας, ανέλυσε τη σύνθεση της και ανέπτυξε μία διαδικασία εντοπισμού της στον ανθρώπινο οργανισμό. Κατέληξε ότι πρόκειται για ένα μη ανιχνεύσιμο συνθετικό στεροειδές αναβολικό, το THG (τετραϋδρογεστρινόνη). Η ανακάλυψη του Catlin, αποτέλεσε το εφαλτήριο των ερευνών από τις ομοσπονδιακές αρχές της πολιτείας της Καλιφόρνιας και την έφοδό τους στις εγκαταστάσεις της εταιρείας Bay Area Laboratory Cooperative (BALCO). Από τις έρευνες, ομοσπονδιακοί αξιωματούχοι συγκέντρωσαν επιβαρυντικά στοιχεία, όπως έγγραφα με ονόματα καθώς και προγράμματα ντόπινγκ, ελίτ αθλητών διαφόρων αθλημάτων (Athey & Bouchard, 2013, p.216-217).

Η προσοχή των αρχών δεν στράφηκε αποκλειστικά στην αποκάλυψη των εμπλεκόμενων

αθλητών χρήσης ουσιών ντόπινγκ, αλλά και στα μέλη της εταιρείας. Ασκήθηκε δίωξη με τις κατηγορίες διακίνησης παράνομων αναβολικών ουσιών και ξέπλυμα χρήματος στους Victor Conte (ιδρυτή και διευθυντή), James Valente (αντιπρόεδρος), Greg Anderson και Remi Korchemny (προπονητές). Στη συνέχεια κατηγορήθηκαν και καταδικάστηκαν ο δημιουργός – χημικός της ουσίας THG Patrick Arnold, καθώς και ο πληροφοριοδότης – καταγγέλλων Trevor Graham, προπονητής των Ολυμπιονικών Marion Jones και Tim Montgomery.

Η αποκάλυψη του σκανδάλου της BALCO, αναδεικνύει την πολυπλοκότητα του δικτύου διακίνησης αναβολικών ουσιών και την ευκολία μετατροπής μιας νόμιμης εταιρείας σε διεθνή επιχείρηση παράνομης διανομής προϊόντων ντόπινγκ. Είναι επίσης σημαντική τόσο η ανάδειξη των κοινωνικών δικτύων των εμπλεκόμενων, οι οποίοι προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικά υπόβαθρα (επιστήμονες, αθλητές, επιχειρηματίες), όσο και τα διαφορετικά κίνητρα εμπλοκής τους στο παράνομο εγκληματικό δίκτυο (Athey & Bouchard, 2013, p.216-217).

5.2. Marion Jones

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Ron Rapoport (2000) «η Marion Jones είχε χαράξει πορεία ώστε να γίνει η μεγαλύτερη αθλήτρια στίβου όλων των εποχών. Ουδείς αθλητής ή αθλήτρια είχε λάβει μέρος σε τόσες διοργανώσεις, ουδείς είχε κερδίσει σε τόσες διοργανώσεις. Ουδείς δεν είχε κερδίσει τόσους αντιπάλους» (Douglas, 2014).

Μετά την αποκάλυψη του σκανδάλου BALCO και το αναβολικό THG, άνοιξε ο ασκός του Αιόλου με νέες αποκαλύψεις, που αφορούσαν το πελατολόγιο της εταιρίας. Η λίστα συμπεριλάμβανε μεγάλα ονόματα του αθλητισμού όπως ο Tim Montgomery, η Kelli White κ.α., αλλά το μεγαλύτερο όνομα παρέμενε εκτός της λίστας αυτής, η Marion Jones, η οποία δήλωνε πεισματικά ότι δεν είχε ουδεμία εμπλοκή με χρήση απαγορευμένων ουσιών (Pappa, 2013, p.14).

Ωστόσο το 2007, έπειτα από επτά χρόνια άρνησης, η αθλήτρια παραδέχτηκε την ενοχή της, τόσο για χρήση απαγορευμένων αναβολικών ουσιών πριν τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών αγώνων του Σίδνεϊ, όσο και για ψευδορκία στις αρχές, με αποτέλεσμα την αφαίρεση των πέντε ολυμπιακών μεταλλίων της, την επιστροφή των χρηματικών επάθλων, την τιμωρία της από τη Παγκόσμια Ομοσπονδία Κλασσικού Αθλητισμού (IAAF) και τη Διεθνή Ολυμπιακή

Επιτροπή (IOC), ενώ παράλληλα αντιμετώπιζε την ποινή φυλάκισης έξι μηνών (Huen, 2008, p.39).

Το Μάρτιο του 2008, η σπουδαιότερη αθλήτρια του 20ού αιώνα, άρχισε να εκτίει την ποινή φυλάκισης που της επιβλήθηκε. Τέλος εποχής λοιπόν για τη μεγάλη αθλήτρια, η οποία από σούπερ σταρ των γηπέδων κατέληξε σε αποδιοπομπαίο τράγο ενός διεθνούς παράνομου κυκλώματος ντόπινγκ. Η ομολογία της για χρήση αναβολικών ουσιών και η παράδοση των ολυμπιακών της μεταλλίων, έδωσε τη σκυτάλη σε «ηθικολόγους» να εξαπολύσουν επίθεση κατά των «απατεώνων» που κάνουν χρήση αναβολικών και να παραδίδουν κηρύγματα περί καθαρού αθλητισμού (Τζούστας, 2008).

Ο ίδιος ο ιδρυτής της BALCO, δήλωσε ότι η Marion Jones έπεσε θύμα ενός διεφθαρμένου συστήματος που δρα εδώ και πολλές δεκαετίες στο χώρο του επαγγελματικού αθλητισμού και πως δεν ευθύνονται μόνο οι αθλητές για την ανεξέλεγκτη χρήση αναβολικών ουσιών. Θεωρεί ότι κύριοι υπαίτιοι είναι αυτοί που έχουν καρπωθεί τεράστια χρηματικά ποσά από τους Ολυμπιακούς αγώνες ή τον επαγγελματικό αθλητισμό και οφείλουν να αναλάβουν την ευθύνη για τη δημιουργία της κουλτούρας του ντόπινγκ (Cherry, 2007).

5.3. Κεντέρης, Θάνου, Τζέκος

Πριν τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας, αποδείξεις για τη χρήση της μη ανιχνεύσιμης αναβολικής ουσίας THG και την εμπλοκή των Ελλήνων αθλητών Κώστα Κεντέρη και Κατερίνας Θάνου, καθώς και του προπονητή τους Χρήστου Τζέκου, στο σκάνδαλο ντόπινγκ της εταιρείας BALCO, αναφέρει άρθρο της Observer. Συγκεκριμένα γίνεται αναφορά σε ένα ηλεκτρονικό μήνυμα, το οποίο είχαν στην κατοχή τους οι αρχές και αφορά έγγραφο του V. Conte, ιδρυτή της εταιρείας, σχετικά με τη χρήση του αναβολικού από τους Έλληνες αθλητές (Jackson, 2004).

Ο Κεντέρης και η Θάνου, χρυσός νικητής στα 200μ και αργυρή νικήτρια στα 100μ των Ολυμπιακών Αγώνων του Σίδνεϊ, έχοντας αποφύγει ήδη δύο ελέγχους αντιντόπινγκ, απέφυγαν και έναν τρίτο, παραμονή της έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας, προσποιούμενοι ένα τροχαίο ατύχημα με μηχανή (Jackson, 2004).

Τόσο οι δύο αθλητές, όσο και ο προπονητής τους, κατηγορήθηκαν για αποφυγή και παρεμπόδιση των ελεγκτών αντιντόπινγκ της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, καθώς και για

ψευδείς δηλώσεις, με ένα κακώς σκηνοθετημένο ατύχημα και την εισαγωγή τους σε νοσοκομείο. Ωστόσο, αρνήθηκαν οποιαδήποτε εμπλοκή με το σκάνδαλο ντόπινγκ της BALCO και τη χρήση της THG (“Report: Balco drug case”, 2004).

Αξιοσημείωτη ήταν η αντίδραση του Τζέκου ο οποίος δήλωσε ότι ουδέποτε είχε σχέσεις με την εν λόγω εταιρεία και τον ιδρυτή της, καθώς και ανάμιξη με αναβολικές ουσίες. Επίσης χαρακτήρισε το άρθρο της Observer άνανδρο και κακόηθες, με στόχο να συκοφαντήσει τον ίδιο και να προσβάλει το γόητρο του ελληνικού αθλητισμού, ενώ συγχρόνως απείλησε με προσφυγή στη δικαιοσύνη (“Στο σκάνδαλο της BALCO”, 2004).

Να σημειωθεί ότι ο συγκεκριμένος προπονητής, συνδύασε επαγγελματικά, συγχρόνως με τη προπονητική του ιδιότητα και τη διατροφολογία, καθώς διατηρούσε ιδιωτική επιχείρηση με συμπληρώματα διατροφής. Μετά από καταγγελία αγοραστή που είχε αλλεργική αντίδραση σε σκεύασμα της εταιρείας και έρευνα του Ελληνικού Εθνικού Οργανισμού Φαρμάκων (ΕΕΟΦ), βρέθηκαν στο προϊόν ουσίες οι οποίες είχαν εισαχθεί παράνομα (Jackson, 2004). Ταυτόχρονα, το 2000, ο ίδιος συνεργάστηκε με την ποδοσφαιρική ομάδα της ΑΕΚ για μόνο δύο μήνες, καθώς υπήρξε κακή συνεργασία και διαφωνίες με τον τότε προπονητή της ομάδας Γιάννη Παθιακάκη, ο οποίος χαρακτήρισε τον Τζέκο ως «πυρηνικό όπλο», διότι προμήθευε στους παίκτες αναβολικές ουσίες (Jackson, 2004).

5.4. Lamine Diack

Ο Lamine Diack πρώην επικεφαλής της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Κλασικού Αθλητισμού (IAAF) από το 1999 έως το 2015, κρίθηκε ένοχος το 2020, για εμπλοκή του σε σκάνδαλο διαφθοράς, με κατηγορίες που αφορούν χρηματισμό του για τη συγκάλυψη υποθέσεων ντόπινγκ αθλητών. Καταδικάστηκε σε τέσσερα χρόνια φυλάκιση καθώς επίσης του επιβλήθηκε χρηματικό πρόστιμο 500.000,00 ευρώ (Ingle, 2020). Στην ίδια υπόθεση εμπλέκονται και άλλοι παράγοντες, όπως ο υιός του, Papa Massata Diack και πρώην αθλητής στίβου, οι οποίοι έπαιξαν καθοριστικό ρόλο, στη παράνομη, μυστική κάλυψη κυρώσεων ντόπινγκ 23 Ρώσων αθλητών, παρέχοντας «πλήρη προστασία», με οικονομικό αντάλλαγμα από 100.000,00 έως 600.000,00 ευρώ (“France: Russian Doping”, 2020).

Η επικεφαλής δικαστής, δήλωσε ότι το οικονομικό όφελος της «σιωπής» ανέρχεται στα 3,2 εκατομμύρια ευρώ. Το σχέδιο της «πλήρους προστασίας», αναφέρουν οι εισαγγελείς,

ήταν πρόταση του L. Diack στον υπουργό αθλητισμού της Ρωσίας Vitaly Mutko, ενώ απαίτησε το παραπάνω ποσό (3,2 εκατομμύρια ευρώ), ώστε να αποσιωπήσει τις παραβάσεις ντόπινγκ των αθλητών και να εξασφαλίσει τη συνέχιση της αγωνιστικής τους πορείας. Επίσης αποκαλύφθηκε η παράνομη χρηματοδότηση εκλογικής εκστρατείας στην ιδιαίτερη πατρίδα το Diack, τη Σενεγάλη, ύψους 1,5 εκατομμυρίων δολαρίων, η οποία προερχόταν από τη Ρωσία (Ingle, 2020).

Η IAAF έλαβε αποζημίωση 16 εκατομμυρίων ευρώ λόγω του σκανδάλου υπεξαίρεσης των χρημάτων, αλλά και της δυσφήμισης που υπέστη, σύμφωνα με την απόφαση του ποινικού δικαστηρίου του Παρισιού. Σε δηλώσεις της η Παγκόσμια Ομοσπονδία Κλασικού Αθλητισμού, ανακοίνωσε την απογοήτευση των μελών της, από την εξέλιξη της υπόθεσης Diack και υποσχέθηκε να λάβει ισχυρά μέτρα και αποφάσεις κατά των ατόμων που εμπλέκονται σε παρόμοια εγκλήματα ώστε να προστατεύσουν την ιδέα του αθλητισμού (Ingle, 2020).

5.5. Κυκλώματα διακίνησης αναβολικών ουσιών

Η επιχείρηση της Europol, με την ονομασία «Shield» (ασπίδα), με τη συμμετοχή αστυνομικών και τελωνειακών αρχών 28 χωρών, εκ των οποίων 19 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 9 τρίτων χωρών, αποκάλυψε εγκληματικές οργανώσεις διακίνησης παραποιημένων φαρμάκων και ουσιών ντόπινγκ. Επικεφαλές της επιχείρησης που πραγματοποιήθηκε μεταξύ Απριλίου και Οκτωβρίου 2022, ήταν οι χώρες της Γαλλίας, Ελλάδας, Ιταλίας και Ισπανίας και υπήρξε υποστήριξη από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF), το Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ε.Ε. (EUIPO), τη Frontex, τον Παγκόσμιο Οργανισμό κατά του Ντόπινγκ (WADA), τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τελωνείων (WCO) και άλλων εθνικών φορέων (Europol, 2022).

Οι αστυνομικές αρχές κατά τη διάρκεια των ερευνών, εξάρθρωσαν 59 εγκληματικές ομάδες και πραγματοποίησαν συλλήψεις ή αναφορές στις δικαστικές αρχές 349 υπόπτων. Συγχρόνως κατασχέθηκαν μεγάλες ποσότητες παραποιημένων φαρμάκων, παράνομων συμπληρωμάτων διατροφής, καθώς και αναβολικές ουσίες (‘‘Κύκλωμα Μαμούθ’’, 2022).

Η δραστηριότητα των εγκληματικών ομάδων δραστηριοποιούνταν σε Ευρώπη, ΗΠΑ και

Ασία, ενώ σύμφωνα με τη Europol ανακαλύφθηκαν στη χώρα μας, δύο εργαστήρια μετατροπής ουσιών σε φαρμακευτικά παράνομα προϊόντα, τα οποία κατέληγαν στην Ελλάδα μέσω Βουλγαρίας και Μολδαβία. Παράλληλα πραγματοποιήθηκε σύλληψη ηγετικού μέλους εγκληματικής οργάνωσης και κατασχέθηκαν παράνομες ουσίες και αναβολικά ποσότητας πάνω από 2,4 εκατομμύρια, τα οποία διακινούνταν για πώληση μέσω ιστοσελίδων του διαδικτύου, καθώς και κρυπτογραφημένου ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, σε πελάτες από ολόκληρη την υφήλιο, όπως και σε επαγγελματίες αθλητές (‘‘Europol: Εξαρθρώθηκε διεθνής σπείρα’’, 2022).

Τα αποτελέσματα της επιχείρησης σε αριθμούς, αναδεικνύουν το μέγεθος του εγκλήματος: κατασχέσεις πάνω από 40 εκατομμύρια ευρώ, 10,5 εκατομμύρια φαρμακευτικά προϊόντα και αναβολικές ουσίες, πραγματοποίηση 195 ερευνών, σύλληψη ή καταγγελία στις αρχές 349 υπόπτων με εξάρθρωση 59 ομάδων οργανωμένης εγκληματικότητας, αποκάλυψη 10 παράνομων εργαστηρίων, παρακολούθηση 588 ιστοσελίδων και κλείσιμο 89 εξ αυτών, κατάσχεση 74 χιλιάδων αποστολών ουσιών, πραγματοποίηση 3.526 αντιντόπινγκ κοντρόλ σε αγώνες (με 39 θετικά δείγματα) (Europol, 2022).

5.6. Εγκληματολογική προσέγγιση υποθέσεων

Οι ανωτέρω υποθέσεις ντόπινγκ που αναλύθηκαν, περιγράφουν τη διαφθορά και το οργανωμένο έγκλημα που έχουν εισχωρήσει στο χώρο του αθλητισμού, καθώς και το πολυδαίδαλο παράνομο σύστημα το οποίο ξεκινά από μια εταιρεία – βιτρίνα συμπληρωμάτων διατροφής, επεκτείνεται σε αθλητές και προπονητές, σε σημαντικά στελέχη παγκόσμιων ομοσπονδιών και τέλος σε ένα δίκτυο διακίνησης αναβολικών ουσιών.

Οι υποθέσεις δεν περιορίζονται μόνο στη διαδικασία παραγωγής και διακίνησης, αλλά επεκτείνονται και στα άτομα που προέρχονται από το χώρο του αθλητισμού κυρίως αθλητές, προπονητές, υψηλά μέλη ομοσπονδιών αλλά και κρατικούς αξιωματούχους. Η ανομοιογένεια των μελών του εγκληματικού δικτύου και η διαφορετικότητα των ρόλων δεν πτοεί τη λειτουργία του, καθώς μέσω της υπεροχής των ατομικών συμφερόντων, ουσιαστικά εμπλέκονται οι κατάλληλοι άνθρωποι οι οποίοι βρίσκονται στις κατάλληλες θέσεις, με κυριότερο στόχο το οικονομικό κέρδος, μιας και ο χώρος του αθλητισμού ευνοεί την εγκληματική δραστηριότητα καθώς λειτουργεί ως «βιομηχανία» παραγωγής θεάματος και

αθλητών (Athey & Bouchard, 2013, p.230).

Διαπιστώνεται η σχέση οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος και η άμεση συσχέτιση τους με τη διαφθορά, η οποία συνθέτει το καταλληλότερο «έδαφος» για την ολοκλήρωση των εγκληματικών στόχων και όπως αναφέρει ο Chambliss η διαφθορά αποτελεί το κύριο συστατικό στοιχείο εκδήλωσης και σύστασης του οργανωμένου εγκλήματος. Πιο συγκεκριμένα η διαπλοκή μεταξύ οργανωμένων, οικονομικών εγκληματικών ομάδων με μέλη νόμιμων κοινωνικών ομάδων (πχ αθλητές, ομοσπονδίες, κρατικοί φορείς), εξασφαλίζουν την αθεατότητα των εγκληματικών δραστηριοτήτων και τη δυσκολία ανίχνευσής τους (Βιδάλη, 2017, σελ. 130).

Ο Chambliss περιγράφει τον τρόπο λειτουργίας του εγκληματικού δικτύου ως μία επιχείρηση που δραστηριοποιείται σε τομείς που αποφέρουν κέρδος (στις συγκεκριμένες υποθέσεις, στον τομέα του αθλητισμού) με την εκμετάλλευση διαφόρων διαταξικών, ετερόκλιτων αλλά παράλληλα αλληλεξαρτώμενων σχέσεων, που με τακτικές διαφθοράς δημιουργούν μία συμβιωτική σχέση παρανομίας και νομιμότητας (Βιδάλη, 2018).

Όσον αφορά τις ανωτέρω υποθέσεις ντόπινγκ των αθλητών και προπονητών, παρατηρείται η συνεχής και επίμονη άρνηση της ενοχής, της παραδοχής, καθώς και της κανονικοποίησης της χρήσης αναβολικών ουσιών. Πρόκειται για μια μορφή δικαιολόγησης και εξορθολογισμού της παραβατικής συμπεριφοράς τους. Όπως υποστηρίζει ο Edwin Sutherland σύμφωνα με τη σχετική θεωρία των διαφορικών συναναστροφών, διακρίνεται η εκμάθησή της έκνομης συμπεριφοράς (από τους προπονητές), η αλληλεπίδραση και η εκμάθηση εγκληματικών συμπεριφορών που αφορά τόσο τις τεχνικές και τα κίνητρα διάπραξης εγκλήματος, όσο και την εκλογίκευση της παράνομης πράξης (από τους αθλητές).

Ως συνέχεια της θεωρίας του Sutherland, η θεωρία της ουδετεροποίησης ή εξουδετέρωσης των Sykes και Matza ολοκληρώνει την προσέγγιση της συμπεριφοράς των αθλητών οι οποίοι κάνουν χρήση αναβολικών ουσιών. Πρόκειται για τη δικαιολόγηση ή εξουδετέρωση της αποκλίνουσας συμπεριφοράς ή της διάπραξης αδικήματος από τους ίδιους τους αποκλίνοντες. Η αποκλίνουσα συμπεριφορά των Jones, Κεντέρη, Θάνου (προκειμένου να πετύχουν τον αθλητικό στόχο τους) βασίζεται στη συγκεκριμένη θεωρία με προσπάθεια εκλογίκευσης των πράξεων τους και με αυτό δικαιολόγηση. Σύμφωνα με τη θεωρία διακρίνονται τεχνικές πέντε κατηγοριών : άρνηση της ευθύνης, άρνηση της βλάβης, άρνηση του θύματος, καταδίκη των καταδίκων, επίκληση ανώτερων αξιών. Στις υποθέσεις που αναλύθηκαν επικρατούν η άρνηση της ευθύνης, άρα άρνηση της ενοχής και μη παραδοχής χρήσης παράνομων ουσιών και η

επίκληση ανώτερης αξίας, διότι η αξία της νίκης στον πρωταθλητισμό και η αφοσίωση στους στόχους με οποιοδήποτε τίμημα, είναι ανώτερα από οποιαδήποτε παραβίαση κανονισμών (Sykes & Matza, 1957, p.669).

Είναι σημαντικό να αναφερθεί στο σημείο αυτό για την υπόθεση της Marion Jones ότι πρόκειται για την μοναδική αθλήτρια που έχει εκτίσει ποινή φυλάκισης λόγω χρήσης αναβολικών ουσιών. Στη συγκεκριμένη περίπτωση διακρίνεται η επιλεκτικότητα του δικονομικού συστήματος καθώς και η «ετικετοποίηση» της αθλήτριας. Η υπερανάδειξη της καταδίκης της και η κατακραυγή του κοινού, επιβεβαίωσε τον πλήρη στιγματισμό της ως εγκληματία, καθώς και την επικράτηση της «λευκής» ποινικής κυριαρχίας. Είναι αποδεδειγμένο ότι δεν πρόκειται για τη μοναδική αθλήτρια του ελίτ αθλητισμού που αρνήθηκε σθεναρά τη μη χρήση ουσιών, ωστόσο το πιο αξιοσημείωτο είναι ότι πέρασε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στη φυλακή ακόμα και από τον ιδρυτή της BALCO, Victor Conte, ο οποίος χαρακτήρισε την αθλήτρια αποδιοπομπαίο τράγο ενός πολυσύνθετου κυκλώματος. (Douglas, 2014, p.13).

Σύμφωνα με τον Howard Becker και τη θεωρία της ετικέτας, οι κοινωνικοί παράγοντες δημιουργούν την έννοια του εγκλήματος και του εγκληματία καθώς επίσης οι δημιουργοί - προστάτες του νόμου και του κοινωνικού ελέγχου, είναι πιθανό να λειτουργούν και εκτός αυτού. Η υποκριτική και δυσανάλογη αντιμετώπιση της Jones αποκαλύπτει ότι ο χαρακτηρισμός της χρήσης προϊόντων ντόπινγκ ως εγκληματική πράξη, για την ίδια αποτέλεσε τεκμήριο σύλληψης και φυλάκισης σε σχέση με άλλους αθλητές που παραβιάζουν τους κανονισμούς, αλλά δεν αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο (Βιδάλη, 2019, σελ.46-47).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: Πολιτική κατά του ντόπινγκ

6.1. Ανάγκη αντιμετώπισης του ντόπινγκ

Όπως ήδη έχει αναλυθεί στα παραπάνω κεφάλαια, το φαινόμενο της διαφθοράς έχει εισχωρήσει στο χώρο του αθλητισμού και υφίσταται σχεδόν σε όλο το φάσμα του επαγγελματικού αθλητισμού, με τακτικές δωροδοκίας, χειραγώγησης αγώνων, χρήση προϊόντων ντόπινγκ κ.α., και οδηγεί τους αθλητές να αποφασίζουν υπέρ της νίκης, της φήμης

και του οικονομικού πλούτου, μέσω της απάτης και των παράνομων τακτικών επίτευξής τους (Dimant & Deutscher, 2015, p.31)

Με βασικό συστατικό τη διαφθορά στον αθλητισμό, το οργανωμένο έγκλημα εκμεταλλεύεται την εμπορευματοποίηση του αθλητισμού και τον χρησιμοποιεί ως κερδοφόρα αγορά, κυρίως στην αγορά και διακίνηση των αναβολικών ουσιών. Κατά κύριο λόγο οι εγκληματικές οργανώσεις, εμπορεύονται τις αναβολικές ουσίες μέσω ενός πολυσύνθετου δικτύου, κυρίως το χρονικό διάστημα που δεν έχουν ανακαλυφθεί ή χαρακτηριστεί ως παράνομες και επικίνδυνες, από τις αρμόδιες αρχές, καθώς επίσης δεν αχούν εγκριθεί επίσημα για χρήση, αλλά παραμένουν ευρέως διαθέσιμες (Australian Crime Commission, 2015, p.274-275).

Η εύκολη προώθηση άγνωστων ή μη ανιχνεύσιμων αναβολικών ουσιών και η χρήση τους από αθλητές, για την εξασφάλιση καλύτερης απόδοσης, περιπλέκει και δυσκολεύει την εξασφάλιση ισότιμου ανταγωνισμού στο χώρο του αθλητισμού. Δεν αποτελεί μοναδική λύση εμπόδισης της χρήσης ντόπινγκ το αντιντόπινγκ κοντρόλ των αθλητών, δηλαδή η φυσική εξέτασή τους, αλλά απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες που θα εμποδίσουν τόσο τη χρήση όσο και το παράνομο εμπόριο των αναβολικών προϊόντων (Nafziger, 2005, p.45).

Η συνεχής εξέλιξη των παράνομων πρακτικών ντόπινγκ των αθλητών, σε συνδυασμό με το παγκόσμιο εγκληματικό δίκτυο διακίνησης αναβολικών ουσιών, από τη μία «αιτιολογεί» την αδυναμία αντιμετώπισής τους, από την άλλη δημιουργεί ανησυχία, αλλά κυρίως ενισχύει την ανάγκη αντιμετώπισης του προβλήματος μέσω ισχυρότερων κινημάτων, καθώς και αυστηρότερων κυρώσεων και ποινών κατά του ντόπινγκ (van de Ven & Mulrooney, 2014).

6.2. Το πνεύμα του «καθαρού» αθλητισμού και η «γέννηση» της πολιτικής αντί-ντόπινγκ

Το πνεύμα του «καθαρού» αθλητισμού βασίζεται στην ακεραιότητα των αθλητών μέσω του σεβασμού τους απέναντι στους κανονισμούς, στους συναθλητές τους, καθώς και στο δίκαιο ανταγωνισμό. Πρόκειται για την ουσία του αθλητισμού και κατ' επέκταση του Ολυμπισμού, όπου το «ευ αγωνίζεσθαι» περικλείει όλες τις αξίες που αφορούν την ηθική αθλητική διαγωγή, την προάσπιση της υγείας, την τιμιότητα (RADO, χ.χ.).

Μέσω του «καθαρού» αθλητισμού προστατεύονται τα δικαιώματα των αθλητών

επομένως διασφαλίζεται η ισότητα των ευκαιριών κατά τη συμμετοχή τους σε αγώνες άνευ συμμετοχής «ντοπαρισμένων» συναθλητών τους. Παράλληλα ακολουθούνται κανονισμοί και διενεργούνται οι απαραίτητοι έλεγχοι. Ένα από τα κρισιμότερα δικαιώματα των αθλητών είναι η διασφάλιση της σωματικής τους υγείας. Αυτό επιτυγχάνεται με την αξίωση άρνησής τους σε ύποπτες χορηγήσεις ή συνταγογραφήσεις απαγορευμένων ουσιών, έκτος αν πρόκειται για αποδεδειγμένη θεραπευτική χρήση. Με τη σωστή πληροφόρηση και εκπαίδευση οι αθλητές μπορούν να αντιμετωπίσουν τον πειρασμό της χρήσης προϊόντων ντόπινγκ, διατηρώντας συγχρόνως την ανεξαρτησία και ακεραιότητά τους (Ε.Ο.ΚΑ.Ν., χ.χ.).

Ωστόσο, η επίτευξη της μέγιστης απόδοσης είναι ο κύριος στόχος των αθλητών, αλλά με αφοσίωση στη γνήσια αγωνιστικότητα και εκτίμηση των αντιπάλων, κριτών και κανόνων του αγωνίσματος. Τόσο οι αθλητές, όσο και η ομάδα υποστήριξής τους (προπονητές, παράγοντες, ιατροί κλπ), φέρουν βαρύτατη ευθύνη για τη συμπεριφορά τους εντός και εκτός του αγωνιστικού χώρου ή κατά τη διάρκεια ενός αγώνα. Το «ντοπάρισμα» έρχεται σε άμεση αντίθεση με το πνεύμα του αθλητισμού και προκαλεί ανισορροπία στη τήρηση της ακεράιας αγωνιστικής συμπεριφοράς, μετατρέποντάς τη σε καθαρή απάτη (RADO, χ.χ.).

Προκειμένου να βρεθούν λύσεις, έχουν προγραμματιστεί τακτικές, οι οποίες έχουν κύριο στόχο την προστασία της υγείας των αθλητών, ενώ παράλληλα αποσκοπούν να προσφέρουν την ευκαιρία επίτευξης της νίκης, δίχως τη χρήση αναβολικών ουσιών, διατηρώντας τη δίκαιη αθλητική διαδικασία και τον ισότιμο ανταγωνισμό (RADO, χ.χ.). Το φαινόμενο του ντόπινγκ χρήζει επαγγελματικής και συνεχούς αντιμετώπισης, με συστηματικές προσπάθειες από θεσμούς αντί-ντόπινγκ, οι οποίοι οφείλουν να λειτουργήσουν ως εγγυητές της ασφάλειας και της αξίας του αθλητισμού (Maslowski, 2018, p.141-142).

Επομένως, είναι ανάγκη να καταβληθεί προσπάθεια εφαρμογής και εναρμόνισης κανόνων και ποινών σε διεθνές επίπεδο, που θα αντιμετωπίζουν με μηδενική ανοχή το ντόπινγκ. Η προσπάθεια αυτή ξεκινά από αθλητικούς οργανισμούς και από κυβερνητικές δομές, που ωστόσο επικεντρώνουν τη προσοχή τους στον πρωταθλητισμό και στα μεγάλα αθλητικά γεγονότα. Η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή και οι παγκόσμιες ομοσπονδίες, ήταν οι αρχικοί τομείς δημιουργίας πολιτικής κατά του ντόπινγκ, με τη στήριξη κρατικών οργανισμών καθώς και του Συμβουλίου της Ευρώπης (Houlihan, 1999, σελ.144).

Παράλληλα το 1999 ιδρύεται ο Παγκόσμιος Οργανισμός Αντι-Ντόπινγκ (WADA), με σκοπό την εναρμόνιση και συντονισμό κανόνων και τακτικών κατά του ντόπινγκ εντός των αθλητικών ομοσπονδιών – οργανισμών, αλλά και των κρατικών αρχών παγκοσμίως, μέσω

υποχρεωτικών διεθνών προτύπων και μη υποχρεωτικών κατευθυντήριων γραμμών. Η WADA παράλληλα εξέδωσε το 2003, τον Παγκόσμιο Κώδικα κατά του ντόπινγκ και είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή των κανονισμών του σε ολόκληρο το φάσμα των αθλημάτων διεθνώς (WADA, χ.χ.).

Επίσης σημαντική προσπάθεια χάραξης διεθνούς πολιτικής αντί-ντόπινγκ, δημιουργήθηκε το 2005 με τη Διεθνή Σύμβαση κατά του ντόπινγκ στον αθλητισμό, της Εκπαιδευτικής Επιστημονικής και Πολιτιστικής Οργάνωσης των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO), με σκοπό την προστασία του αθλητισμού και του ρόλου του, που αφορά την προαγωγή της υγείας, της ηθικής και σωματικής παιδείας. Μέσω της σύμβασης εκδηλώνεται η σημασία συντονισμού και της συνεργασίας παγκοσμίως όλων των αρχών και φορέων που εμπλέκονται με τον αθλητισμό, διότι η χρήση και κατάχρηση προϊόντων ντόπινγκ από τους αθλητές, εκτός από την υγεία, απειλεί τις πραγματικές και ουσιαστικές αξίες του αθλητισμού (UNESCO, 2005, p.1).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 1998 επικύρωσε ψήφισμα με το οποίο καλεί την Επιτροπή των Περιφερειών να αξιολογήσει τη σημαντικότητα της απειλής του ντόπινγκ, να προτείνει τακτικές – μέτρα, ώστε να υπάρξει συντονισμένη πολιτική αντιμετώπισής του σε κοινοτικό επίπεδο. Αξιόλογη η συμβολή της Ευρώπης στην καταπολέμηση του ντόπινγκ αρχικά με τη σύμβαση του Συμβουλίου το 1989 (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1999), αλλά και την έκδοση της Λευκής Βίβλου για τον Αθλητισμό το 2007 (Γιτσούδη, 2013, σελ.151).

6.3. Παγκόσμιος Κώδικας Αντί-Ντόπινγκ (WADC)

Ο Παγκόσμιος Κώδικας Αντί-Ντόπινγκ εκδόθηκε το 2003 θέτοντας υψηλούς στόχους καταπολέμησης του πολυδαίδαλου φαινομένου του ντόπινγκ. Πρόκειται για μία σημαντική παγκόσμια προσπάθεια αντιμετώπισης του ντόπινγκ, μέσω συντονισμού και εναρμόνισης κανόνων διεθνικά, ενώ συγχρόνως επιτρέπει την ευελιξία και την προσαρμογή των εν λόγω κανόνων, σύμφωνα με τις ανάγκες των αντί-ντόπινγκ εθνικών οργανισμών και αρχών.

Μέσω του κώδικα η WADA επιδιώκει να προφυλάξει το θεμελιώδες δικαίωμα των αθλητών να λάβουν μέρος σε αγώνες δίχως αναβολικές ουσίες και με τον τρόπο αυτό να

προαχθεί η έννοια της υγιούς άθλησης, καθώς και της δίκαιης, ισότιμης συμμετοχής τους. Παράλληλα επιχειρεί να προωθήσει αποτελεσματικά προγράμματα καταπολέμησης του ντόπινγκ, σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, αναφορικά με την αποτροπή και πρόληψη του φαινομένου (WADA, 2021, p.9-10).

Η WADA θεωρεί πως μέσω εκπαιδευτικών τακτικών θα προωθηθεί η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση, ώστε να καλλιεργηθεί η ικανότητα, κυρίως των αθλητών, να λαμβάνουν ηθικές αποφάσεις και να αποφεύγουν τη «γκρίζα ζώνη» των παραβάσεων των κανονισμών του Κώδικα και της χρήσης αναβολικών φαρμάκων. Επίσης η τακτική επιβολής ποινών μέσω των κανονισμών του Κώδικα, σε συνδυασμό με ένα δραστικό σύστημα ανίχνευσης και έρευνας, αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες του ντόπινγκ και ενισχύουν τη εξασφάλιση των καθαρών αθλητών και την τιμωρία των παραβατών (WADA, 2021, p.9).

Συγκεκριμένα στο πρώτο μέρος του Κώδικα προσδιορίζονται οι κανόνες που οι αρχές και οι οργανισμοί αντί-ντόπινγκ οφείλουν να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν, όπως για παράδειγμα η Διεθνής Ολυμπιακή και Παραολυμπιακή Επιτροπή, οι διεθνείς αλλά και εθνικές ομοσπονδίες αθλημάτων, οι οργανώσεις - οργανισμοί καταπολέμησης του ντόπινγκ. Οι διατάξεις είναι υποχρεωτικές και επιβάλλεται να τηρούνται τόσο ατομικά από τους αθλητές, όσο και συλλογικά από κάθε οργανισμό αντί-ντόπινγκ. Ωστόσο υπάρχει η δυνατότητα προσαρμογής των κανόνων στις ανάγκες των εθνικών οργανισμών, ώστε να παρέχουν πιο ολοκληρωμένη αντιμετώπιση (WADA, 2021, p.16).

Οι αθλητές, αλλά και η ομάδα υποστήριξής τους, μέλη διοικητικού συμβουλίου ή αξιωματούχων οργανισμών, είναι υποχρεωμένοι να αποδεχτούν τους κανόνες του Κώδικα, ως όρο συμμετοχής ή ανάμειξης στον αθλητισμό, να ενημερώνονται, να συμμορφώνονται και να δεσμεύονται σύμφωνα με αυτούς, γνωρίζοντας παράλληλα ότι η παραβίαση τους θα επιφέρει συνέπειες και κυρώσεις (WADA, 2021, p.17).

Στόχος των κανόνων είναι η επιβολή τους σε διεθνικό επίπεδο με διάθεση εναρμόνισης μεταξύ των κρατών, αλλά ως διαδικασία ξεχωριστή από τις αντίστοιχες ποινικές ή αστικές, ενώ συγχρόνως η εφαρμογή τους έχει κύρια επιδίωξη τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την προάσπιση της αρχής της αναλογικότητας (WADA, 2021, p.17-18).

6.4. Διεθνής Σύμβαση κατά του ντόπινγκ στον αθλητισμό (UNESCO)

Η UNESCO από το 1978 εξέδωσε το Διεθνή Καταστατικό Χάρτη Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, ο οποίος εμπεριείχε τις ηθικές αρχές του αθλητισμού καθώς και τις εκπαιδευτικές του αξίες. Στη συνέχεια υλοποίησε έξι συναντήσεις υπουργών και υψηλόβαθμων υπεύθυνων Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού (Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport -MINEPS), όπου δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στα μέτρα τα οποία απαιτείται να ληφθούν για την αντιμετώπιση του ντόπινγκ, παράλληλα με την δέσμευση των υπουργών να ανταποκριθούν στην λήψη αυτών των μέτρων. Επιπλέον τονίστηκε η ανάγκη διεθνούς σύμπραξης μεταξύ των χωρών για την αντιμετώπιση του φαινομένου του ντόπινγκ, με αποτέλεσμα το 2005 να υπογραφεί η Διεθνής Σύμβαση κατά του Ντόπινγκ στον Αθλητισμό (Yuse, 2019, p.74-75).

Σύμφωνα με το άρθρο 1 σκοπός της σύμβασης και συνδυαστικά με το πλαίσιο δραστηριοτήτων της UNESCO που αφορούν τη φυσική αγωγή και τον αθλητισμό, είναι η πρόληψη και η καταπολέμηση του ντόπινγκ, με απώτερο στόχο την εξάλειψή του. Η προάσπιση του αθλητισμού παίζει σπουδαίο ρόλο σύμφωνα με τη σύμβαση, διότι προάγει την υγεία, τον πολιτισμό, τη διεθνή ειρήνη και για αυτό προωθείται η ενθάρρυνση συνεργασίας σε διεθνή επίπεδο, τόσο για την αντιμετώπιση του ντόπινγκ, όσο για την προστασία των ηθικών και εκπαιδευτικών αξιών που αναφέρονται στον Διεθνή Χάρτη Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού της UNESCO και του Ολυμπιακού Χάρτη.

Η σπουδαιότητα εξάλειψης της απάτης λόγω χρήσης αναβολικών ουσιών, διασφαλίζει την αρχή του «ευ αγωνίζεσθαι» και της τίμιας συμμετοχής σε αγώνες, αλλά κυρίως λειτουργεί ως ανασταλτικός παράγοντας των επικίνδυνων συνεπειών που προκαλούν οι ουσίες ντόπινγκ στην υγεία των αθλητών (UNESCO, 2005, p.1-2).

Η Σύμβαση στο πλαίσιο της έχει λάβει υπόψη τον Παγκόσμιο Κώδικα Αντί-Ντόπινγκ που εκδόθηκε το 2003. Αναγνωρίζοντας την επίδραση των αθλητών ως κοινωνικά πρότυπα κυρίως στους νέους, ενισχύει και υποστηρίζει τον τομέα της έρευνας με στόχο την ανίχνευση του ντόπινγκ, ώστε να κατανοηθούν οι σοβαρές επιπτώσεις που προκαλούνται από τη χρήση και να προγραμματιστούν στρατηγικές αντιμετώπισης, αλλά και πρόληψης από τα συμβαλλόμενα κράτη.

Η Σύμβαση προτρέπει τις αρχές και τους οργανισμούς σε διεθνικό επίπεδο, να προβούν σε εξειδικευμένη και συνεχή εκπαίδευση των αθλητών και της ομάδας υποστήριξής τους, αλλά

και γενικότερα του κοινωνικού συνόλου, ώστε να εξαλειφθεί η ιδέα της κανονικότητας των αναβολικών ουσιών και να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία και η διαφάνεια στο χώρο του αθλητισμού (UNESCO, 2005, p.2-3).

6.5. Λευκή Βίβλος (Ευρωπαϊκή Επιτροπή)

Πρόκειται για μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με την οποία για πρώτη φορά εξετάζονται θέματα που αφορούν τον αθλητισμό σε γενικό πλαίσιο, με κυρίαρχο στόχο τη χάραξη κοινής πολιτικής, την ενίσχυση συνεργασίας για επίλυση προβλημάτων, τη προώθηση του σημαντικού ρόλου του αθλητισμού και την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας. Επίσης με τη Λευκή Βίβλο επιδιώκεται η διευθέτηση σοβαρών θεμάτων στο τομέα του αθλητισμού, η επέκταση δραστηριοτήτων των κρατών μελών και η εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου (Commission of the European Communities, 2007).

Συγκεκριμένα η Λευκή Βίβλος κάνει αναφορά για το ντόπινγκ στην παράγραφο 2.2. η οποία έχει τίτλο «η μάχη κατά του ντόπινγκ» και το περιγράφει ως απειλή του ευρωπαϊκού αθλητισμού, διότι φαλκιδεύει την ισότιμη αγωνιστική διαδικασία, ασκεί μεγάλη πίεση στους επαγγελματίες αθλητές, αποθαρρύνει τους ερασιτέχνες και δημιουργεί μια αρνητική εικόνα του αθλητισμού στο κοινό.

Επίσης το ντόπινγκ πλήττει σοβαρά τόσο την ατομική υγεία όσο και τη δημόσια, καθώς η μακροχρόνια χρήση αναβολικών ουσιών έχει προκαλέσει σοβαρές καταστάσεις επιδείνωσης της υγείας πολλών αθλητών και σε ορισμένες σοβαρές περιπτώσεις έχει καταλήξει στον θάνατο τους, εντός και εκτός του αγωνιστικού χώρου. Είναι πολύ επικίνδυνο το γεγονός ότι η «ντόπα» έχει εισχωρήσει και στον ερασιτεχνικό αθλητισμό, στον οποίο καθίσταται πιο δύσκολος ο έλεγχος αλλά και η επιβολή ποινών (Commission of the European Communities, 2007).

Σε κάθε κράτος η διαχείριση του φαινομένου του ντόπινγκ διαφοροποιείται και ο καθορισμός ευθυνών των αθλητικών αρχών ποικίλει ανάλογα με το μέγεθος του προβλήματος και τον τρόπο οργάνωσής τους. Η πολιτική αντιντόπινγκ των κρατών μελών μπορεί να ακολουθήσει την εθνική νομοθεσία, τους κανονισμούς των διεθνών οργανισμών αντί-ντόπινγκ ή να υπάρξει παράλληλος συνδυασμός.

Τέλος γίνεται λόγος για το όφελος της συντονισμένης προσέγγισης μέσω κοινών τακτικών

αντιμετώπισης, της WADA, της UNESCO και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διότι η συνεργασία, η επικοινωνία, η ανταλλαγή πληροφοριών, το κοινό ερευνητικό πλαίσιο, θα ανταποκριθούν ουσιαστικά στο πρόβλημα του ντόπινγκ (Commission of the European Communities, 2007).

6.6. Αποτροπή ή πρόληψη;

Η κυρίαρχη μορφή αντιμετώπισης του προβλήματος του ντόπινγκ όπως ήδη αναφέρθηκε είναι ο Παγκόσμιος Κώδικας Αντί – Ντόπινγκ (WADC), ο οποίος καθιερώθηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Καταπολέμησης Ντόπινγκ (WADA) και αναθεωρείται ανά διαστήματα ώστε να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις του προβλήματος. Η αντιμετώπιση μέσω του κώδικα από τη WADA κατά κύριο λόγο στηρίζεται στον αποτρεπτικό χαρακτήρα των ελέγχων ντόπινγκ. Η εφαρμογή της συγκεκριμένης αποτρεπτικής τακτικής βασίζεται στη λογική ότι, όταν οι αθλητές γνωρίζουν ότι αν ντοπαριστούν υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να ελεγχθούν, να ανιχνευθεί η απαγορευμένη ουσία και να υποστούν σοβαρές κυρώσεις, τότε θα προσπαθήσουν να αποφύγουν τη χρήση αναβολικών ουσιών και να διατηρήσουν την ακεραιότητά τους μακριά από παραβατικές συμπεριφορές (Engelberg, Moston & Skinner, 2015, p.270).

Αυτή η προσέγγιση αντιμετώπισης του φαινομένου ντόπινγκ στηρίζεται στη θεωρία της αποθάρρυνσης – αποτροπής, που ουσιαστικά αποτελεί το θεμέλιο τρόπο αντιμετώπισης των ποινικών συστημάτων πολλών χωρών. Σύμφωνα με τη θεωρία, εάν αυξηθούν οι πιθανότητες ανίχνευσης ουσιών (με τη χρήση εξελιγμένων μεθόδων), εάν επιβληθούν αυστηρότερες ποινές με σοβαρές επιπτώσεις στην αθλητική καριέρα (με μεγαλύτερες χρηματικές ποινές ή περισσότερων ετών αποκλεισμού από αγώνες), τότε επιτυγχάνεται μέσω της παραδειγματικής τιμωρίας η αποτροπή της χρήσης αναβολικών ουσιών.

Βέβαια οι τακτικές αποτροπής αποδεδειγμένα δεν έχουν επιτύχει το επιθυμητό αποτέλεσμα και δεν στάθηκαν εμπόδιο της χρήσης προϊόντων ντόπινγκ. Χαρακτηριστικά σε αναφορά της η Αυστραλιανή Αθλητική Αρχή Αντί-Ντόπινγκ (ASADA), έπειτα από πραγματοποίηση 7.196 ελέγχων σε αθλητές, μόνο 33 από αυτούς βρέθηκαν θετικοί. Στη χώρα μας, σύμφωνα με τον Εθνικό Οργανισμό Καταπολέμησης του Ντόπινγκ (Ε.Ο.ΚΑ.Ν.), για τα έτη 2021, 2022 και 2023, ο αριθμός των αθλητών που τιμωρήθηκαν για χρήση αναβολικών

ουσιών ήταν 5, 5 και 6 αντίστοιχα (Ε.Ο.ΚΑ.Ν., χ.χ.). Αυτός ο ελάχιστος αριθμός ντοπαρισμένων αθλητών αποδεικνύει τόσο την αναποτελεσματικότητα του αποτρεπτικού συστήματος αντί – ντόπινγκ, όσο και την υποτίμηση του προβλήματος του φαινομένου (Engelberg, Moston & Skinner, 2015, p.270).

Συμπερασματικά ο κώδικας αντί – ντόπινγκ και οι προσπάθειες της WADA δεν έχουν τις επιθυμητές επιτυχίες καθώς τα αποτελέσματα είναι αρκετά περιορισμένα. Ως ακολούθως τόσο αρκετοί ερευνητές όσο και η ίδια η WADA έχουν παραδεχτεί την αναποτελεσματικότητα των αποτρεπτικών τακτικών κατά του ντόπινγκ (Engelberg, Moston & Skinner, 2015, p.271).

Η αρνητική αυτή διαπίστωση οδήγησε στην αλλαγή προσανατολισμού των τακτικών καταπολέμησης του ντόπινγκ, με την πρόληψη να επικρατεί της αποτροπής μέσω της ανίχνευσης και να θεωρείται πιο ιδανική στρατηγική για την εξάλειψη χρήσης αναβολικών ουσιών από τους αθλητές, με τις συντονισμένες έρευνες αλλά και συνεργασίες ερευνητών, αρχών κατά του ντόπινγκ και δημόσιων φορέων.

Η τακτική της πρόληψης έχει τη βάση της στην κατανόηση των ψυχολογικών παραγόντων και χαρακτηριστικών των αθλητών που παραβιάζουν τους κανονισμούς και κάνουν χρήση προϊόντων ντόπινγκ. Ωστόσο το ερευνητικό μέρος και η αντίστοιχη βιβλιογραφία καλύπτουν επιφανειακά την ανάλυση της πρακτικής του ντόπινγκ λόγω της πολυπλοκότητας του φαινομένου (Engelberg, Moston & Skinner, 2015, p.271).

Μία ερευνητική πρακτική, προκειμένου να υπάρξει καλύτερη προσέγγιση και να δοθεί λύση στο πρόβλημα είναι η ανοιχτή συνέντευξη αθλητών οι οποίοι έχουν παραβιάσει τους κανονισμούς και έχουν ντοπαριστεί. Βέβαια στην ίδια τη λύση ανακύπτει και το πρόβλημα: οι συγκεκριμένοι αθλητές «λάμπουν δια τις απουσίες τους» επί τω πλείστον από τις αντί – ντόπινγκ έρευνες. Αυτό συμβαίνει διότι η τακτική αποτροπής δεν λειτούργησε ικανοποιητικά και ένας πολύ μικρός αριθμός αθλητών έχει γνωστοποιηθεί ότι έχει πραγματοποιήσει χρήση αναβολικών. Επιπροσθέτως οι αθλητές που διαπράττουν παραβάσεις και κάνουν επαναλαμβανόμενη χρήση, είναι αδύνατο να συμμετάσχουν σε έρευνα και να βοηθήσουν με την εμπειρία και τη γνώση τους, στην ανίχνευσης και αποτροπής του ντόπινγκ (Engelberg, Moston & Skinner, 2015, p.272).

Σημαντική στρατηγική πρόληψης αλλά και αντιμετώπισης του προβλήματος του ντόπινγκ αποτελεί η εκπαίδευση και η πληροφόρηση, εκτός της αποτροπής μέσω ποινών και κυρώσεων. Ωστόσο η εκπαίδευση προκειμένου να είναι αποτελεσματική, οφείλει να προωθεί

την ουσιαστική κατανόηση του γενικότερου πλαισίου της χρήσης αναβολικών ουσιών και της πολυπλοκότητάς του. Πρόσβαση στην εκπαίδευση και την πληροφόρηση εκτός των αθλητών, προπονητών, ιατρών, φυσικοθεραπευτών κ.λ.π., είναι ιδιαίτερα σημαντικό να έχει και το κοινό, ώστε να κατανοήσει το μέγεθος του προβλήματος (Hulihan, 1999, σελ.297).

Η σύμπραξη καθηγητών φυσικής αγωγής με ιατρικό προσωπικό και οργανισμούς αντιντόπινγκ για την παροχή εκπαίδευσης κατά του ντόπινγκ και παράλληλα η χρήση μέσων μαζικής ενημέρωσης και η ένταξη προγραμμάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος σε όλες τις σχολικές βαθμίδες, θα έθεταν τα θεμέλια για τη δημιουργία της κατάλληλης ενημέρωσης και εκπαιδευτικής προώθησης για το τι εστί ντόπινγκ.

Η δημιουργία ειδικών ομάδων, με βάση τη στενή συνεργασία, ανταλλαγή γνώσεων και πληροφοριών μεταξύ καθηγητών Φυσικής Αγωγής, προπονητών, προσωπικού του τομέα υγείας, όπως ιατροί και φαρμακοποιοί, θα προωθούσε τις εκπαιδευτικές δράσεις κατά του ντόπινγκ και την άμεση ενημέρωση των αθλητών (Aboagye, Yawson & Appiah, 2020, p.181).

Συγχρόνως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με την προβολή ντοκιμαντέρ, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ραδιοφωνικών εκπομπών και συζητήσεων καθώς και με τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, θα υπήρχε συνεχής ροή στην ενημέρωση για το φαινόμενο του ντόπινγκ στο κοινό.

Πολύ σημαντική θα ήταν η συμβολή του κρατικού φορέα, με την εισαγωγή εκπαιδευτικών προγραμμάτων προάσπισης της υγείας και καταπολέμησης του ντόπινγκ, ακόμα και καθιέρωση τους ως μάθημα στο πρόγραμμα του σχολείου. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει να αναλάβουν το συγκεκριμένο μάθημα δάσκαλοι, καθηγητές και γυμναστές οι οποίοι είναι πολύ καλά εκπαιδευμένοι και έχουν πλήρη γνώση του αντικειμένου (Aboagye, et al., 2020, p.181).

Με τέτοιου είδους εκπαιδευτικές στρατηγικές θα ήταν εφικτή μια ολοκληρωμένη προσπάθεια διαμόρφωσης παιδείας και κουλτούρας που θα δημιουργούσε ηθική βάση αντιμετώπισης του ντόπινγκ και αλλαγή της υπάρχουσας κανονικοποίησής της χρήσης αναβολικών ουσιών στον αθλητισμό (Hoberman, 2013, p.9).

6.7. Η ριζοσπαστική ιδέα της νομιμοποίησης και ο εκφραστής της Julian Savulescu

Μία ακαδημαϊκή προσέγγιση καταπολέμησης του ντόπινγκ μέσω της νομιμοποίησης των αναβολικών ουσιών και των τεχνικών ντόπινγκ, προέρχεται από το καθηγητή του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης Julian Savulescu, ο οποίος υποστηρίζει ότι ο ελίτ αθλητισμός έχει γίνει θέαμα δειγματοληψίας γενετικού υλικού (The Inner Ring, 2013), διότι οι αθλητές είναι υποχρεωμένοι να υποβάλλονται σε αντί-ντόπινγκ ελέγχους από οργανισμούς Αντί-ντόπινγκ και να είναι διαθέσιμοι όταν τους ζητηθεί δείγμα βιολογικού υλικού ανά πάσα στιγμή και οπουδήποτε, προκειμένου να εξεταστεί (WADA, 2021, p.37). Με τον τρόπο αυτό υποτιμούνται οι έννοιες της αθλητικής αποφασιστικότητας, αφοσίωσης και προπόνησης των αθλητών. Σύμφωνα με τον καθηγητή πρέπει να επιτραπεί η μέτρια χρήση απαγορευμένων ουσιών για να υπάρξει ισορροπία, ώστε οι αθλητές να αφιερώνουν τον πολύτιμο χρόνο τους σε θέματα διατροφής, προπονήσεων ή απαραίτητου εξοπλισμού (The Inner Ring, 2013).

Επίσης θεωρεί ότι ο «πόλεμος» κατά του ντόπινγκ με την οικονομική σπατάλη σε ανίχνευση αναβολικών ουσιών και καταδίωξη των αθλητών πρέπει να σταματήσει και τα αντίστοιχα χρήματα να δαπανώνται για την ενίσχυση και προστασία της υγείας τους. Θεωρεί ότι η «ντόπα» αποτελεί την πραγματικότητα πολλών αθλημάτων και είναι προτιμότερο να την αποδεχτούμε ώστε να υπάρξει η ορθότερη διαχείρισή της. Θέτει το ερώτημα: εφόσον κάποιο ποσοστό αθλητών θα κάνει χρήση αναβολικών ουσιών για ποιο λόγο να μην επιτραπεί και στο υπόλοιπο ποσοστό να χρησιμοποιήσει ορισμένες ουσίες υπό καθοδήγηση και εποπτεία και να μικρύνει ουσιαστικά η ψαλίδα μεταξύ των δύο κατηγοριών αθλητών; Με τον τρόπο αυτό θα δίνεται μεγαλύτερο πλεονέκτημα στον «αθώο» αθλητή και μικρότερο στο «ντοπαρισμένο», άρα μετατρέπεται η κατάσταση κόστους – οφέλους υπέρ των «καθαρών» αθλητών (The Inner Ring, 2013).

Ο Savulescu επίσης υπογραμμίζει ότι κάθε άθλημα από τη φύση του εμπεριέχει την επικινδυνότητα. Όπως για παράδειγμα μια κατάβαση με ταχύτητα ενός ποδηλάτη είναι ριζοκίνδυνη και υπάρχει το ρίσκο τραυματισμού και επιβάρυνσης της υγείας του ή ακόμα και η προπόνηση σε μεγάλο υψόμετρο που μπορεί να προκαλέσει υποξία. Και οι δύο εκδοχές είναι γενικά αποδεκτές, οπότε γιατί να μην είναι αντίστοιχα αποδέκτη και η χρήση απαγορευμένων φαρμάκων, τα οποία μπορούν να προκαλέσουν εξίσου προβλήματα στην υγεία;

Υπάρχει η σκέψη ότι δημιουργούνται πλεονεκτήματα με τη νομιμοποίηση της χρήσης

αναβολικών ουσιών και μεθόδων ντόπινγκ, μιας και η λεπτή γραμμή μεταξύ της θεραπευτικής χρήσης και της χρήσης για ενίσχυση της αθλητικής απόδοσης, δυσκολεύει τόσο τις αντιντόπινγκ αρχές και τους ελεγκτικούς μηχανισμούς, όσο και τους ιατρούς. Οι αυστηροί κανονισμοί αντί-ντόπινγκ πολλές φορές καταλήγουν σε πολυδάπανες και πολύπλοκες έρευνες και ιατρικές αναλύσεις, προκειμένου να εξακριβωθεί αν η ουσία που έχει ληφθεί από τους αθλητές είναι νόμιμη ή παράνομη.

Η νομιμοποίηση θα παρακινούσε την πληροφόρηση και ενημέρωση σε επαγγελματικό και ερασιτεχνικό αθλητισμό, καθώς θα υπήρχε η γνώση των αποτελεσμάτων της χρήσης ουσιών με αποτέλεσμα τη μείωση των προβλημάτων υγείας που έχουν σχέση με το ντόπινγκ, ενώ παράλληλα με την ενίσχυση της ιατρικής επίβλεψης θα γινόταν αξιολόγηση των επικίνδυνων ή μη αναβολικών ουσιών (Kayser, Mauron & Miah, 2005).

Ο καθηγητής θεωρεί ότι τελικά η απαγόρευση της χρήσης προϊόντων και μεθόδων ντόπινγκ, ευνοεί το οργανωμένο έγκλημα διότι οι αποφασισμένοι αθλητές που επιθυμούν να κάνουν χρήση δεν πρόκειται να σταματήσουν, αλλά αντίθετα με οποιοδήποτε κόστος θα οδηγηθούν σε παράνομα δίκτυα προκειμένου να προμηθευτούν τις παράνομες ουσίες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ενίσχυση των παράνομων προμηθευτών, των διεφθαρμένων ιατρών και γενικά των εγκληματικών ομάδων διακίνησης ντόπινγκ (The Inner Ring, 2013).

Ο ίδιος αναφέρει πως και η Αυστραλιανή Επιτροπή Εγκλήματος έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το ντόπινγκ στον αθλητισμό έχει άμεση συσχέτιση με το οργανωμένο έγκλημα και πως θα ήταν πιο ιδανικό να μην απαγορεύονται οι αναβολικές ουσίες. Η Επιτροπή σε έκθεσή της αναφέρει πως η εμπειρία με το πρόβλημα των ναρκωτικών έχει αποδείξει ότι η απαγόρευση και τιμωρία τους βλάπτουν τον χρήστη και ενισχύουν τον εγκληματία. Οτιδήποτε είναι παράνομο και απαγορευμένο, το οργανωμένο έγκλημα αναλαμβάνει να το προμηθεύσει και για το λόγο αυτό υπερασπίζεται την άποψη ότι όπως συμβαίνει και για το εμπόριο ναρκωτικών, προκειμένου να καταπολεμηθεί, πρέπει να νομιμοποιηθούν οι ναρκωτικές ουσίες. Άρα ο ωφελιμότερος τρόπος καταπολέμησης και αντιμετώπισης του ντόπινγκ δεν είναι ο ψεύτο-ηθικός αγώνας εναντίον του, αλλά η νομιμοποίηση με εποπτεία, με έλεγχο και μείωση των κινδύνων της χρήσης (Savulescu, 2013).

Ωστόσο η νομιμοποίηση δεν θα οδηγήσει στην ολοκληρωτική εξάλειψη του οργανωμένου εγκλήματος, όμως μέσω της ενημέρωσης και της ιατρικής επίβλεψης, θα προστατεύσει την υγεία των αθλητών, θα μειώσει την διαγωνιστική αδικία και θα περιορίσει

τα σκάνδαλα ντόπινγκ που υποβιβάζουν την ουσία του αθλητισμού. Χαρακτηριστικά ο Savulescu αναφέρει ότι «οι νόμοι μπορεί να είναι κατάλληλοι για αγγέλους ανάμεσα σε μερικούς διαβόλους, αλλά όχι για τους ανθρώπους». Οι αθλητές παρά τους ηθικούς και ψυχολογικούς περιορισμούς, δεν θα πάψουν να προσπαθούν να γίνουν καλύτεροι, όταν μάλιστα διακυβεύονται τεράστιες χρηματικές ανταμοιβές, κάτι το οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης των κανονισμών και νόμων (Savulescu, 2013).

Τέλος ο καθηγητής θεωρεί ότι η λύση για την αντιμετώπιση του ντόπινγκ δεν βρίσκεται στην απόλυτη απαγόρευσή του, αλλά στην προσαρμογή και διαμόρφωση των νόμων με τρόπο που να έχουν ουσιαστική εφαρμογή και να προστατεύουν το πνεύμα και την αξία του αθλητισμού. Η ριζοσπαστική προσέγγιση των αναβολικών ουσιών που βοηθούν τους αθλητές στη μεγιστοποίηση της απόδοσής τους συμβαδίζει με τον θεαματικό ανταγωνισμό, με τη σωματική και πνευματική πληρότητα των αθλητών και ξεπερνά τη ξεπερασμένη αντίληψη του «καθαρού» και φυσικού ταλέντου. Πιστεύει ότι οι αθλητές ναι μεν ενισχύουν τη βελτίωση των επιδόσεών τους με την προπόνηση, τα διατροφικά προγράμματα, τα συμπληρώματα διατροφής, τον τελευταίus τεχνολογίας εξοπλισμό, αλλά γιατί να μας ενδιαφέρει αν βιολογικά ενισχύονται μόνο εντός ορίων, όταν το κόστος της φυσικής προσπάθειας έχει καταλήξει σε προβλήματα υγείας, κατεστραμμένες καριέρες και φυσικά στην ενίσχυση της οργανωμένης εγκληματικότητας; (Savulescu, 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο: Συμπεράσματα

Η διαφθορά συνθέτει ένα διεθνικό και διαχρονικό φαινόμενο το οποίο προκαλεί σοβαρά προβλήματα σε μια κοινωνία, καθώς φθείρει όλους τους τομείς της, διαβάλλει τους θεσμούς, θίγει την έννοια της δημοκρατίας και προσβάλλει τα ανθρώπινα δικαιώματα προκαλώντας ανισότητες. Η έννοια της διαφθοράς περικλείει ένα διευρυμένο φάσμα εγκληματικών συμπεριφορών που ξεπερνούν τα όρια της δωροδοκίας-δωροληψίας, για το λόγο αυτό αναδεικνύεται η δυσκολία αποσαφήνισης της έννοιας, τόσο με έναν ξεκάθαρο ορισμό όσο και με έναν επαρκώς σαφή προσδιορισμό της ως έγκλημα. Διαπιστώνεται η παραβίαση της ακεραιότητας και της ηθικής υποχρέωσης προς όφελος διεφθαρμένων σχέσεων, οι οποίες βασίζονται σε επίπεδο συναλλαγών και αλληλοεξυπηρετήσεων, που οδηγούν σε αδικίες και εύνοια των εμπλεκόμενων «διαφθορέων» και «διεφθαρμένων» καταλήγοντας σε ανισότητες

Αυτές οι συναλλαγές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η διαφθορά έχει άμεση σχέση και αποτελεί θεμέλιο συστατικό των οικονομικών εγκλημάτων και του οργανωμένου εγκλήματος, μιας και σε πολλές υποθέσεις διαφθοράς οι εμπλεκόμενοι απέκτησαν μεγάλο οικονομικό κέρδος.

Εξάλλου το οργανωμένο έγκλημα βασίζεται στις οικονομικές-επιχειρηματικές δραστηριότητες και σύμφωνα με τον William Chambliss δρα σαν μια οργανωμένη επιχείρηση ακολουθώντας τους κανόνες που διέπουν τις νόμιμες αγορές και τους όρους του καπιταλισμού, ενώ παράλληλα με βάση τις σχέσεις και συνδιαλλαγές διαφθοράς εξαπλώνεται και διεισδύει σε όλους τους τομείς μιας κοινωνίας. Συνεπώς, ο συνδυασμός της αθεατότητας που προσφέρει η διαφθορά και της προσαρμοστικότητας του οργανωμένου εγκλήματος σε οποιαδήποτε κοινωνικό-πολιτικό-οικονομική συνθήκη, καλύπτει τις εγκληματικές πράξεις, ενισχύει την πολυπλοκότητα του δικτύου και δημιουργεί πρόβλημα στην αντιμετώπιση τους.

Με τη διείσδυση της διαφθοράς στον αθλητισμό υπό τη μορφή δωροδοκίας, χειραγώγησης αγώνων και κυρίως ντόπινγκ κ.α., καθώς και την άμεση εμπλοκή του οργανωμένου εγκλήματος στη διακίνηση προϊόντων ντόπινγκ μέσω παράνομων αγορών, αναδεικνύεται η πολυπλοκότητα ενός παράνομου δικτύου και ο ευάλωτος χώρος του αθλητισμού, ο οποίος λειτουργεί ως οικονομικός πόλος έλξης εγκληματικών δραστηριοτήτων.

Επομένως, αναλύοντας με οικονομικούς όρους τον χώρο του αθλητισμού το συμπέρασμα είναι ότι όσο διακινούνται μεγάλα χρηματικά ποσά τόσο υψηλότερη είναι η διαφθορά στον αθλητισμό και η συμμετοχή του οργανωμένου εγκλήματος. Η λύση μέσω απόσυρσης χρημάτων δεν θα μπορέσει να είναι ρεαλιστική και να συμβαδίσει στον συγκεκριμένο χώρο, διότι η δυναμική της παγκοσμιοποίησης του αθλητισμού και της οικονομίας του είναι πολύ ισχυρή.

Τα πολυάριθμα σκάνδαλα ντόπινγκ, με την εμπλοκή ελίτ αθλητών, αλλά και ατόμων από το χώρο του αθλητισμού (προπονητές, μέλη ομοσπονδιών κ.α.), αναδεικνύουν ότι η ζήτηση των αναβολικών ουσιών είναι ευρέως διαδεδομένη στο χώρο του υψηλού αθλητισμού, άρα και η προσφορά τους. Βέβαια η χρήση προϊόντων και μεθόδων ντόπινγκ έχει επεκταθεί και στον ερασιτεχνικό αθλητισμό. Μάλιστα εκτιμάται ότι χρήση στεροειδών πραγματοποιείται από ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού παγκοσμίως και ανέρχεται σε αρκετά εκατομμύρια χρήστες. Επομένως η μεγάλη ζήτηση των απαγορευμένων ουσιών αυξάνει την προσφορά τους και κατ' επέκταση διευρύνει την παράνομη αγορά προϊόντων ντόπινγκ, επομένως

ενισχύει την εμπλοκή του οργανωμένου εγκλήματος.

Εφόσον επικρατεί η αντίληψη ότι ο αθλητισμός είναι θέαμα το οποίο αποδίδει τεράστια οικονομικά οφέλη, τότε υποβαθμίζεται η αξία των κανόνων του αλλά και η έννοια του «ευ αγωνίζεσθαι» και παράλληλα το ντόπινγκ θεωρείται απλά ένα μέσο το οποίο συμβάλει στη βελτίωση της αθλητικής απόδοσης, συντελεί στην αύξηση της θεαματικότητας άρα και του κέρδους. Αντίθετα όταν εκλαμβάνεται ο αθλητισμός ως συναγωνιστική διαδικασία σε επίπεδο αθλητικών ικανοτήτων, με προσωπικές προσπάθειες των αθλητών μέσω των προπονήσεων τους, τότε η χρήση ντόπινγκ έρχεται σε αντίθεση με τον υγιή ανταγωνισμό.

Ο προβληματισμός για την χρήση αναβολικών ουσιών και παράλληλα για την υγεία των αθλητών αλλά και τη δημόσια υγεία μόνο ειλικρινής δεν είναι, καθώς αντικατοπτρίζει την υποκρισία ηθικολόγων επιχειρηματιών-χορηγών, αθλητικών παραγόντων και αρχών, πολιτικών αξιωματούχων, προπονητών, μέσων μαζικής ενημέρωσης και φυσικά αθλητών, οι οποίοι εκπροσωπούν ένα είδος «ηθικής σταυροφορίας». Οι αθλητές υψηλού επιπέδου παρουσιάζονται ως πρότυπα και ενίοτε ως «ήρωες» που εκπροσωπούν τις αξίες του αθλητισμού και την ισορροπημένη εξέλιξη σώματος και πνεύματος.

Αυτή βέβαια είναι η μία όψη του νομίσματος διότι πίσω από την ιδανική αθλητική εικόνα κρύβεται η παραβατική συμπεριφορά της χρήσης ουσιών και κατά συνέπεια ο κίνδυνος για την υγεία των αθλητών. Η προτυποποίηση των ελίτ αθλητών και παράλληλα η επέκταση της «μαύρης αγοράς» αναβολικών ουσιών συχνά αμφίβολης ποιότητας (εκτός του ελίτ αθλητισμού) σε ένα πολύ μεγάλο τμήμα της κοινωνίας, προκαλεί σοβαρή ανησυχία για τη δημόσια υγεία και υπάρχουν αρκετές φωνές που θεωρούν ότι είναι απαραίτητο να επενδυθούν χρήματα σε προγράμματα ενημέρωσης και μεταβολής της κουλτούρας χρήσης προϊόντων ντόπινγκ.

Χρόνιες είναι οι προσπάθειες που καταβάλλονται από διεθνείς ευρωπαϊκούς και εθνικούς οργανισμούς για την αντιμετώπιση του ντόπινγκ, με ισχυρότερες τον Παγκόσμιο Κώδικα Αντί-ντόπινγκ, τη Διεθνή Σύμβαση κατά του Ντόπινγκ στον αθλητισμό και τη Λευκή Βίβλο. Οι αυστηροί κανονισμοί, οι έλεγχοι, οι ποινές αλλά και τα μηνύματα για τις επιπτώσεις στην υγεία των αθλητών, λειτουργούν ως τακτικές αντιμετώπισης και ως αποτρεπτικά μέτρα του ντόπινγκ. Βέβαια σημαντικά θα είναι τα μέτρα να μην περιορίζονται στους αθλητές, αλλά να επεκτείνονται σε όλους τους εμπλεκόμενους με την ίδια αν όχι και μεγαλύτερη αυστηρότητα.

Ωστόσο ο «πόλεμος κατά του ντόπινγκ» δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, καθώς τα μέτρα αντιμετώπισης του δεν καταφέρνουν να περιορίσουν το πρόβλημα. Αντιθέτως, παρά

την πληθώρα αντί-ντόπινγκ τεστ που διενεργούνται και τα προγράμματα παρακολούθησης αθλητών, ο εντοπισμός χρηστών αναβολικών ουσιών παραμένει σε χαμηλό επίπεδο και τα σκάνδαλα ντόπινγκ του ελίτ αθλητισμού να αυξάνονται.

Δυστυχώς, παρά τις στρατηγικές καταπολέμησης, η κουλτούρα του ντόπινγκ είναι ισχυρότερη όλων. Επικρατεί κυρίως στον πρωταθλητισμό και στον υψηλό αθλητισμό, καθώς οι ελίτ αθλητές έχουν κανονικοποιήσει τη χρήση αναβολικών ουσιών και τις τεχνικές ντόπινγκ και δεν θεωρούν την πράξη τους παραβατική ή ως απάτη. Ουσιαστικά έχουν επιλέξει ότι ο αθλητικός τους στόχος, η δόξα και οι οικονομικές απολαβές υπερτερούν και για το λόγο αυτό απομακρύνονται από την ευθύνη των πράξεών τους με μια μορφή «ηθικής αποσύνδεσης», αυτό δικαιολόγησης και μετατόπιση της ευθύνης της επιλογής τους να κάνουν χρήση ουσιών.

Απάντηση στην κανονικοποίηση της χρήσης δίνει μια εναλλακτική προσέγγιση αντιμετώπισης του φαινομένου, η νομιμοποίηση του ντόπινγκ, μιας και ο αυστηρός τρόπος δεν έχει επιτύχει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Μία ελεγχόμενη νομιμοποίηση θα προκαλέσει τριγμούς στο «μαύρο εμπόριο» και θα οδηγήσει σε οικονομική ζημία του οργανωμένου εγκλήματος. Αυτή η ριζοσπαστική ιδέα ίσως διασφάλιζε την ορθότερη ενημέρωση των αθλητών για τους κινδύνους της χρήσης αναβολικών ουσιών και περιόριζε τις παράνομες τακτικές διαφθοράς των υπόλοιπων εμπλεκομένων εις βάρος των αθλητών.

Σαν μια όαση μέσα στο κλίμα διαφθοράς που επιβάλλει το φαινόμενο του ντόπινγκ στο χώρο του αθλητισμού, θα ήταν η ανάπτυξη του μαζικού αθλητισμού και όχι του πρωταθλητισμού μιας και στον δεύτερο δεν υπάρχει ισορροπία. Πρόκειται για τον αθλητισμό δίχως όρια, τον αθλητισμό που υπερισχύει η υπερβολή ξεκινώντας από την αυστηρή διατροφή, τις ακραίες και σκληρές συνθήκες προπόνησης, τις συνεχείς απαιτήσεις προπονητών, συλλόγων, χορηγών, ακόμα και θεατών έως τη συνεχή χρήση προϊόντων ντόπινγκ.

Εξαιρετικά σημαντική και η σημασία της πρόληψης μέσω της εκπαίδευσης με βάση τον καθαρό αθλητισμό, που θα πρέπει να ξεκινά από το χώρο του σχολείου (εκπαιδευτικοί και γυμναστές) να επεκτείνεται έως τα υψηλόβαθμα στελέχη παγκόσμιων ομοσπονδιών, ώστε να δημιουργηθούν τα κατάλληλα θεμέλια μιας ολοκληρωμένης γνώσης και ενημέρωσης αναφορικά με το θέμα των αναβολικών ουσιών και φυσικά της επιστροφής στην κουλτούρα του υγιούς αθλητισμού και του τίμιου ανταγωνισμού.

Παράλληλα, για να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο του ντόπινγκ, να καταρριφτεί η

μυστικότητα των παράνομων δικτύων και η υποκρισία των δήθεν «σωτήρων» και «ηθικών σταυροφόρων» του αθλητικού «ευ αγωνίζεσθαι», οφείλει η αθλητική κοινότητα (σε εθνικό και διεθνικό επίπεδο) να διακόψει την τακτική στρουθοκαμηλισμού, να προστατεύσει την ακεραιότητα και τα αξίες του αθλητισμού, με συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων, με συνεχή ενημέρωση και να εστιάσει στην ουσία του προβλήματος. Οι αθλητές είναι μόνο η κορυφή του παγόβουνου.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Ακρίβου, Σ. (2020). Διαφθορά, κακοδιοίκηση και παράβαση της νομιμότητας. *Crime Times*. <https://www.crimetimes.gr/διαφθορά-κακοδιοίκηση-και-παράβαση-τ/>

Αλεξιάδης, Σ. (2011). *Εγκληματολογία* (Ε έκδοση). Εκδόσεις Σάκκουλα.

Αλοσκόφης, Ο. (2019). Η κοινωνική έρευνα της εγκληματικότητας των ισχυρών, στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κουλούρης & Χ. Παπαχαραλάμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών - Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 87-109). Εκδόσεις ΕΑΠ.

Βιδάλη, Σ. & Κουλούρης, Ν. (2012). *Αποκλίνουσα συμπεριφορά & ποινικό φαινόμενο*. Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2013). *Εισαγωγή στην εγκληματολογία*. Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2017). *Πέρα από τα όρια - Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*. Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2018). Η Κριτική Εγκληματολογία μέσα από τη διαδρομή του William Chambliss. *The Art of Crime*. <https://theartofcrime.gr/η-κριτική-εγκληματολογία-μέσα-από-τη-δ/>

Βιδάλη, Σ. (2019). *Έγκλημα και κοινωνία*. Εκδόσεις ΕΑΠ.

Brissonneau, C. (2008). *Το Ντόπινγκ στον επαγγελματικό αθλητισμό. Μελέτη-συγκεφαλαιωτική έκθεση αρ. IP/B/CULT/IC/2007-067 06/2008*. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/729/729977/729977el.pdf

Γεωργούλας, Σ. (2016). *Το κρατικό-επιχειρηματικό έγκλημα και ο αθλητισμός. Μια κατάσταση «φυσιολογική»*. Εκδόσεις ΚψΜ.

Γιτσούδη, Ν. (2013). *Η νομική θεώρηση του ντόπινγκ*. Διπλωματική εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ΙΚΕΕ. <https://ikee.lib.auth.gr/record/133171?ln=el>

Διμέλλη, Μ. (2020, 10 Ιουνίου). Σχέση Διαφθοράς και Οργανωμένου Εγκλήματος. *DM Law Office*. <https://dimelli-law.gr/σχέση-διαφθοράς-και-οργανωμένου-εγκλ/>

Εθνικό Συμβούλιο Καταπολέμησης του Ντόπινγκ (2006). *Ντόπινγκ: Σύγχρονη θεώρηση του*

προβλήματος (doping).

http://scholar.uoa.gr/sites/default/files/ikamper/files/doping_0.pdf

Εθνικός Οργανισμός Καταπολέμησης του Ντόπινγκ (χ.χ.). Δικαιώματα και υποχρεώσεις αθλητών. Ανακτήθηκε 19 Δεκεμβρίου 2024 από <https://www.eokan.gr/athletesrights>

Εθνικός Οργανισμός Καταπολέμησης του Ντόπινγκ (χ.χ.). Λίστα αθλητών που εκτίουν πειθαρχική ποινή. Ανακτήθηκε 25 Δεκεμβρίου 2024 από <https://www.eokan.gr/punishments>

Ελληνική Εταιρία Ποινικού Δικαίου (2000). Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου. Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου. Π.Ν. Σάκκουλας.

Ελληνική Ολυμπιακή επιτροπή (χ.χ.). Σύμβολα Αγώνων. Ανακτήθηκε 20 Οκτωβρίου 2024 από <https://www.hoc.gr/olympic-games-symbols/>

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1999). Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών. Σχέδιο κοινοτικής στήριξης της καταπολέμησης του ντόπινγκ στον αθλητισμό.

<https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/eu-activities-to-combat-doping-in-sport.html>

Europol: Εξαρθρώθηκε διεθνής σπείρα λαθρεμπορίου αναβολικών και φαρμάκων – Δρούσε και στην Ελλάδα (2022, Δεκέμβριος 19). Η Καθημερινή.

<https://www.kathimerini.gr/world/562193653/europol-exarthrothike-diethnis-speira-lathremporiou-anavolikon-kai-farmakon-droyse-kai-stin-ellada/>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017). Θεματικό ενημερωτικό δελτίο ευρωπαϊκού εξαμήνου καταπολέμησης της διαφθοράς. https://commission.europa.eu/system/files/2018-06/european-semester-thematic-factsheet-fight-against-corruption_el.pdf

Ζιούβας, Δ. (2018). Προτάσεις για τη νέα ποινική πρακτική κατά της διαφθοράς στην Ελλάδα, στο Έ. Λαμπροπούλου, Σ. Παπαμιχαήλ & Π. Σχίζας (Επιμ.), Σύγχρονες τάσεις Αντεγκληματικής Πολιτικής (σσ. 176-173). Εκδόσεις Παπαζήση.

Houlihan, B. (1999). Ντόπινγκ. (Ο. Γραβάνη, Μετ.). Εκδόσεις Παπαζήση.

Καλλίρης, Κ. (2016). Ο διαβρωτικός ρόλος της διαφθοράς σε περιόδους θεσμικής κρίσης, στο Μ. Γασπαρινάτου Δ.Ν. (Επιμ.), Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε Εποχή Κρίση, Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη Α Τόμος (σ.σ.797-827). Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Κουρούση, Κ. (2016). Τα ΜΜΕ ως φορέας κοινωνικού ελέγχου στην εποχή της κρίση. Στο Μ. Γασπαρινάτου Δ.Ν. (Επιμ.), Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε Εποχή Κρίση, Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη Α Τόμος (σ.σ.297-301). Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Κύκλωμα μαμούθ με πλαστά φάρμακα, απαγορευμένες ουσίες και τέστ για κορονοϊό - Το

ελληνικό παρακλάδι και ο ρόλος του (2022, Δεκέμβριος 20). *Μακεδονία*.

<https://www.makthes.gr/kykloma-mamoyth-me-plasta-farmaka-apagoreymenes-oysies-kai-test-gia-koronoio-to-elliniko-parakladi-kai-o-rolos-toy-620120>

Λαμπροπούλου, Έ. (1994). *Κοινωνικός Έλεγχος του Εγκλήματος*. Εκδόσεις Παπαζήση.

Λαμπροπούλου Έ. (2015). Η διαφθορά και οι λειτουργίες της. *Επιστήμη και κοινωνία: επιθεώρηση πολιτικής και ηθικής θεωρίας*, 15, (σσ.129–146).
<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/sas/article/view/596/596>

Μαντρατζή, Ε. (2009). *Ντόπινγκ: δικαιοπολιτική προσέγγιση, κανονιστική θεμελίωση και αντεγκληματική θεώρηση*. (Διδακτορική διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης). Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών.
<https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/18152#page/1/mode/2up>

Πετρόπουλος, Β. (2020). Η εγκληματοποίηση της χειραγώγησης αθλητικού αγώνα μέσω «παρέμβασης με αθέμιτες ενέργειες» κατά τις παρ. 1,4 του ά. 132 του ν. 2725/1999. *The Art of Crime*. <https://theartofcrime.gr/η-εγκληματοποίηση-της-χειραγώγησης-α/>

Ράικος, Δ. (2005). Η Δημόσια Διοίκηση απέναντι στις σύγχρονες προκλήσεις του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς. Διοικητική Δίκη.

Ράικος, Δ. (2006). *Δημόσια Διοίκηση και Διαφθορά από την σκοπιά του Διοικητικού Δικαίου*. Εκδόσεις Σάκκουλα.

Σακελλαρόπουλος, Θ. & Σακελλαροπούλου, Β. (2020). Ντόπινγκ: Μια κρίσιμη συνάντηση Δικαίου και Ιατρικής. *Δικαιοσύνη*.
<https://dikaiosyni.com/katigories/arhtra/doping-mia-krisimi-synantisi-dikaiou-kai-iatrikis/>

Σταμούλη, Ε. (2016). Οργανωμένο έγκλημα και οικονομική κρίση: τάσεις και μεταβολές. Στο Μ. Γασπαρινάτου Δ.Ν. (Επιμ.), *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε Εποχή Κρίση, Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη Α Τόμος* (σ.σ.1194-1230). Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Σταμούλη, Ε. (2019). Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κουλούρης & Χ. Παπαχαράλαμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών – Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ.231-237). Εκδόσεις ΕΑΠ.

Στο σκάνδαλο της BALCO εμπλέκουν τον Χρήστο Τζέκο (2004, Φεβρουάριος 15). *In*.
<https://www.in.gr/2004/02/15/sports/sto-skandalo-tis-balco-emplekoyn-ton-xristo-tzeko/>

Σωτηρόπουλος, Δ. Α. (1985). Τεχνικές εξουδετέρωσης και αποκλίνουσα συμπεριφορά: κριτική εξέταση της θεωρίας των G. M. Sykes και D. Matza. *The Greek Review of Social Research*, 59, (pp.58–70). <https://doi.org/10.12681/grsr.771>

Τεντές, Ι. (2016). Η αναγκαιότητα μιας εθνικής στρατηγικής κατά της διαφθοράς. Στο Μ. Γασπαρινάτου Δ.Ν. (Επιμ.), *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε Εποχή Κρίση, Τιμητικός*

τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη Α Τόμος (σ.σ.721-725). Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Τζούστας, Ι. (2008, 25 Νοεμβρίου). Η Μάριον Τζόουνς δεν κλείνει τον φαύλο κύκλο του ντόπινγκ. *Το Βήμα*.

<https://www.tovima.gr/2008/11/25/sports/i-marion-tzoouns-den-kleinei-ton-faylo-kyklo-toy-ntopingk/>

UNESCO, (2005). *Διεθνής Σύμβαση κατά της φαρμακοδιέγερσης στον αθλητισμό, 33η Σύνοδος (Παρίσι 3-21 Οκτωβρίου 2005)*. Ανακτήθηκε στις 29.10.2024 από:

<https://unescochair.uom.gr/?p=85>

W.A.D.A. (2015). *Παγκόσμιος Κώδικας Αντιντόπινγκ*.

<https://grmmaf.gr/wp-content/uploads/2020/11/Κώδικας-Αντιντόπινγκ.pdf>

Ξενόγλωσση

Aboagye, E., Yawson, J. A., & Appiah, K. N. (2020). Doping practices, knowledge of anti-doping control and roles of Physical Education Teachers in anti-doping education. *Social Education Research*, 1(2), 173–186. <https://doi.org/10.37256/ser.122020391>

Andreff, W. (2016). 4 Corruption in Sport. In T. Byers (Eds.), *Contemporary issues in sport management: a critical introduction* (pp.46-66). Sage. <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/contemporary-issues-in-sport-management/book242153#preview>

Antonopoulos, G.A. (2015). ‘Eyes on the ball, head on the game (...and hands in the honey pot)’: an introduction to the special issue on ‘sports, corruption and organized crime’. *Trends in Organized Crime*. 18, 169–175. <https://doi.org/10.1007/s12117-015-9245-0>

Antonopoulos, G. & Hall, A. (2016). ‘Gain with no pain’: Anabolic-androgenic steroids trafficking in the UK. *European Journal of Criminology*, 13(6), 696-713. <https://doi.org/10.1177/1477370816633261>

Athey, N. & Bouchard M. (2013). The BALCO scandal: the social structure of steroid distribution network. In F. Calderoni, S. Hashimi & M. Ouellet (Eds.), *Global crime*, 14, Nos. 2-3 (pp.216-237). Routledge. <http://dx.doi.org/10.1080/17440572.2013.790312>

Australian Crime Commission (2013). *Organized crime and drugs in sport. New Generation Performance and Image Enhancing Drugs and Organized Criminal Involvement in their use in Professional Sport*.

<http://www.crimecommission.gov.au/sites/default/files/files/organised-crime-and-drugs-in-sports-feb2013.pdf>

Australian Crime Commission (2015). Organized crime and drugs in sports. *Trends in organized crime*. 18, 261–276.

<https://doi.org/10.1007/s12117-015-9242-3>

Commission of the European Communities (2007). *The EU and Sport: Background and Context - Accompanying document to the White Paper on Sport*.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52007SC0935>

Chambliss, W. (1978). *On the Take: From petty crooks to Presidents*. University Press.

Chambliss, W. (2004). On the symbiosis between criminal law and criminal behavior. *The American Society of Criminology*. 42(2), 241-251.

Cherry, G. (2007). BALCO founder says Jones victim of corrupt system. *Reuters*

<https://www.reuters.com/article/sports/balco-founder-says-jones-victim-of-corrupt-system-idUSN05254159/>

Cohen, S. (2002). *Folk devils and moral panics: the creation of the mods and the rockers*. Third Edition. Routledge.

Deflem, M. (2018). Anomie, Strain, and Opportunity Structure: Robert K. Merton's Paradigm of Deviant Behavior. In R. A. Triplett (Edit.), *The handbook of the history and philosophy of criminology* (pp. 140-155). Wiley-Blackwell <https://doi.org/10.1002/9781119011385.ch8>

De Maillard, C. & Titova, E. (2016). Interpol and the fight against performance - enhancing drugs trafficking. A singular approach led by the intelligence and profiling method. In N.Ahmadi, A. Ljungqvist & G. Svedsäter (Eds.), *Doping and Public Health* (pp.94-110) Routledge.

Dimant E. & Deutscher C., (2015), The economics of corruption in sports: The special case of doping. *Edmond J. Safra Research Lab Working Papers*, No. 55. Harvard University.

Donati, S. (2005). Criminality in the international doping trade. *4th World Communication Conference. Governance in Sport - The Good, The Bad, and The Ugly*. 6-10 November 2005. Copenhagen. Play the Game

<https://beta.playthegame.org/news/news-articles/2005/crime-and-the-international-doping-trade/>

Douglas, D. (2014). Forget me . . . not: Marion Jones and the politics of punishment. *Journal of Sport and Social Issues*, 38(1), 3–22. <https://doi.org/10.1177/0193723513515892>

Engelberg, T., Moston, S. & Skinner, J. (2015). The final frontier of anti-doping: a study of athletes who have committed doping violations. *Sport Management Review*, 18(2), 268-279.

<https://doi.org/10.1016/j.smr.2014.06.005>

Europol, (2020). The involvement of organized crime groups in sports corruption situation report. *Europol Public Information*.

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/the_involvement_of_organis

[ed crime groups in sports corruption.pdf](#)

Europol, (2022). *Authorities take medicines and doping substances worth over EUR 40 million off the market.*

<https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/authorities-take-medicines-and-doping-substances-worth-over-eur-40-million-market>

Fincoeur, B., van de Ven, K. & Mulrooney, K.J.D. (2015). The symbiotic evolution of anti-doping and supply chains of doping substances: how criminal networks may benefit from anti-doping policy. *Trends in Organized Crime*, 18, (pp.229–250).

<https://doi.org/10.1007/s12117-014-9235-7>

France: Russian Doping Trial Postponed until June (2020, January 13). *Organized Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP)*.

(<https://www.occrp.org/en/news/france-russian-doping-trial-postponed-until-june>)

Gorse, S., & Chadwick, S. (2010). Conceptualising corruption in sport: Implications for sponsorship programmes. *European Business Review*, July/August.

<http://www.europeanbusinessreview.com/?p=1973>

Gorse, S., & Chadwick, S. (2011). The prevalence of corruption in international sport. A statistical analysis. *Remote Gambling Association*.

<https://www.jogoseguro.pt/wp-content/uploads/2017/01/THE-PREVALENCE-OF-CORRUPTION-IN-INTERNATIONAL-SPORT-A-STATISTICAL-ANALYSIS.pdf>

Gorse, S. (2013). Corruption in international sport implications for sponsorship management (Doctoral Dissertation, Coventry University).

<https://pureportal.coventry.ac.uk/en/studentTheses/corruption-in-international-sport-implications-for-sponsorship-management>

Hoberman, J. (2013). How much do we (really) know about anti-doping education? *Performance Enhancement & Health*. 2(4).

https://www.academia.edu/20632492/How_much_do_we_really_know_about_anti_doping_education

Huen, J. (2008). Passing the Baton: Track Superstar Marion Jones' Duty and Liability to Her Olympic Relay Teammates, *DePaul Journal of Sports Law*. Volume 5, Issue 1 (pp.39-56).

<https://via.library.depaul.edu/jslcp/vol5/iss1/>

International Partnership Against Corruption in Sport, (2022). *Tackling bribery in sport: An overview of relevant laws and standards*. Task Force 4 of the International Partnership Against Corruption in Sport (IPACS), co-chaired by the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) and the International Olympic Committee (IOC).

https://www.unodc.org/images/Safeguardingsport/Publications/IPACS_TASK_FORCE_4.pdf

Jackson, J. (2004). See you in court. *The Guardian*.

<https://www.theguardian.com/sport/2004/aug/22/athensolympics2004.olympicgames7>

- Kayser, B., Mauron, A. & Miah, A. (2005). Viewpoint: Legalization of performance-enhancing drugs. *The Lancet. Medicine and Sport*. 366(S21).
[https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(05\)67831-2/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(05)67831-2/fulltext)
- Kayser, B., Mauron, A. & Miah, A. (2007). Current anti-doping policy: a critical appraisal. *BMC Med Ethics* 8 (2).
<https://bmcmedethics.biomedcentral.com/articles/10.1186/1472-6939-8-2>
- Kihl, L. A. (2019). Micro view: Individual and group explanations of sport corruption. In L.A. Kihl (Ed.), *Corruption in Sport: Causes, Consequences, and Reform* (pp.43-72). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315677217>
- Kleemans, E.R. (2014). Theoretical perspectives on organized crime. In L. Paoli (ed.). *Oxford handbook on organized crime* (pp. 32-52). Oxford University Press.
- Kraska, P., Bussard, C. & Brent, J. (2010). Trafficking in Bodily Perfection: Examining the Late-Modern Steroid Marketplace and Its Criminalization. *Justice Quarterly*, Volume 27, Issue 2, (pp.159-185). Routledge.
<https://doi.org/10.1080/07418820902814013>
- Maennig, W. (2008). Corruption in international sports and how it may be combated. In P. Rodriguez Guerrero (Edit.), *Threats to sports and sports participation. IASE/NAASE Working Paper Series*, Paper No. 08-13. <https://core.ac.uk/download/pdf/6922426.pdf>
- Maloku, A. (2020). Theory of Differential Association. In M. Cilento (Edit.), *Academic Journal of Interdisciplinary Studies* (pp.170-178). Richtmann Publishing.
<https://doi.org/10.36941/ajis-2020-0015>
- Maslowski, P. (2018). Analysis and evaluation of the chosen aspects of the anti-doping in sport as a role of authorities of the country in order to assure safety in sport. *Modern Management Review*, xiii (25), 141-150. <https://doi.prz.edu.pl/pl/pdf/zim/368>
- Masters, A. (2015). Corruption in sport: From the playing field to the field of policy. *Policy and Society, Transnational Research Institute on Corruption (TRIC)*, The Australian National University, 34(2), 111-123. <https://doi.org/10.1016/j.polsoc.2015.04.002>
- Mazzeo, F., Altavilla, G., D'Elia, F., Raiola, G.(2018). Development of Doping in sports: overview and analysis. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*, Art 244, 1669-1677. DOI: [10.7752/jpes.2018.03244](https://doi.org/10.7752/jpes.2018.03244)
- Morris, S. (2011). Forms of Corruption. CESifo DICE Report 2/2011. *Journal for Institutional Comparisons*, 9(2), 10-14.
<https://www.ifo.de/en/publications/2011/article-journal/forms-corruption>
- Nafziger, J. (2005). Circumstantial Evidence of Doping: BALCO and Beyond. *Marquette Sports Law Review*, 16(1), 45-56.
<https://scholarship.law.marquette.edu/sportslaw/vol16/iss1/5>

Nepotism in Sports: 4 Negative Effects (11/21/2023). *Elite athletic coaching and training*.
<https://elitecoachingandtraining.com/4-negative-effects-nepotism-in-sports/>

Paoli, L. & Donati, A. (2013). *The supply of doping products and the potential of criminal law enforcement in anti-doping: an examination of Italy's experience*. WADA.
<https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2013-Paoli-Donati-Report-Executive-Summary-EN.pdf>

Paoli, L. (2016). The market for doping products. A quasi illegal market and its suppliers. In N. Ahmadi, A. Ljungqvist & G. Svedsäter (Eds.), *Doping and Public Health*, 71-93. Routledge.

Paoli, L. (2017). The "Walls of Secrecy and Silence" Shielding Doping in Elite Sports. In R. Staring, R. van Swaaningen, & K. van Wingerde (Eds.) *Over de muren van stilzwijgen. Liber Amicorum Henk van de Bunt* (pp.63-74). Boom Criminologie.

Pappa, E. (2013). *Sports spectacle, media and doping: The representations of Olympic drug cases in Athens 2004 and Beijing 2008*. Doctoral Dissertation, Brunel University. Brunel University School of Sport and Education PhD Theses.
<http://bura.brunel.ac.uk/handle/2438/7477>

Quah, N. (2022). Can there be nepotism in sports? Just look at the NBA. *Vulture*.
<https://www.vulture.com/article/sports-nepotism-babies-examples.html>

Regional Anti-Doping Organization (n.d.) *Principles and values associated with clean sport*. Ανακτήθηκε 14 Δεκεμβρίου 2024 από
<https://radoca.org/for-athletes/principles-and-values-associated-with-clean-sport/>

Report: Balco drug case links Greek sprinters to THG (2004, November 4). *Ekathimerini*.
<https://www.ekathimerini.com/sports/27036/report-balco-drug-case-links-greek-sprinters-to-thg/>

Rosero-Mayer, S. (2023). Professional sports teams are trying their best...to lose. NFL and NBA teams are now turning to losses in order to win championships, through the “tanking” phenomenon. *The Science Survey*.
<https://thesciencesurvey.com/sports/2023/03/14/professional-sports-teams-are-trying-their-bestto-lose/>

Ruggiero, V. (2012). Introduction: The organization of crime. In P. Gounev and V. Ruggiero (Eds.), *Organizational Crime. Corruption and Organized Crime in Europe Illegal partnerships* (pp. 3-14). Routledge.

Savulescu, J. (2013, February 7). Yet another reason to legalize doping in sport: organized crime. *Practical Ethics*.
<https://blog.practicaethics.ox.ac.uk/2013/02/yet-another-reason-to-legalise-doping-in-sport-organised-crime/>

Siniša, F. (2022). Corruption in Sports. *Journal of Physical Fitness, Medicine & Treatment in Sports*, 9 (4). Juniper Publishers. <https://doi.org/10.19080/jpfmts.2022.09.555769>

Sykes G. M. & Matza, D. (1957). Techniques of neutralization: a theory of delinquency. *American Sociological Review*, 22(6), (pp. 664-670).
http://www.antoniocasella.eu/nume/sykes&matza_1957.pdf

The Inner Ring (2013, February 20). *Should performance-enhancing drugs be legalized?*
<https://inrng.com/2013/02/should-performance-enhancing-drugs-be-legalised/>

Topilskaya, E. (2020). Organized Crime in the field of professional sports: the international problem. *International Scientific Conference "Towards a Better Future: Human rights, Organized crime and Digital society"* Conference Proceedings, Volume II, 89-97.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2005). *International Convention against Doping in Sport*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000142594>

van de Ven, K. & Mulrooney K. (2014). Anti-Doping "on Steroids": Bigger, stronger and faster. *International Network of Humanistic Doping Research*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2581558

World Anti-Doping Agency (2015). *Speech by WADA Director General, David Howman, Challenges to the Integrity of Sport, Melbourne*.
<https://www.wada-ama.org/en/news/speech-wada-director-general-david-howman-challenges-integrity-sport-melbourne>

World Anti-Doping Agency (2021). *World Anti-Doping Code*. Ανακτήθηκε 19 Δεκεμβρίου 2024 από https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2021_wada_code.pdf

World Anti-Doping Agency (n.d.). *What we do*. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου 2024 από <https://www.wada-ama.org/en/what-we-do>

Waddington, I.(2016). Social and behavioral science perspectives on drug use in sport. In N.Ahmadi, A. Ljungqvist & G. Svedsäter (Eds.), *Doping and Public Health*, 22-37. Routledge.

Νομολογία

Νόμος 3560/2007, Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης ποινικού δικαίου για τη διαφθορά και του Πρόσθετου σ' αυτήν Πρωτοκόλλου, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ Α 103/14.5.2007).

Νόμος 2957/2001, άρθρο 2, Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για θέματα

Αστικού Δικαίου περί διαφθοράς, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας
(ΦΕΚ Α 260/12.11.2001).

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.